

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI
HALK SAĞLIĞI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE'DE VEREM SAVAŞI 2019 RAPORU

Ankara - 2020

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI
HALK SAĞLIĞI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE'DE VEREM SAVAŞI

2019 RAPORU

Bu raporda 2018 yılı tüberküloz kontrol faaliyetleri, 2017 yılı tüberküloz hasta verileri ve 2016 yılı tüberküloz hastalarının tedavî sonuçları sunulmuştur.

Ankara - 2020

ISBN: 978-975-590-763-5

Sağlık Bakanlığı Yayın No: 1168

Baskı: ELSU ORGANİZASYON TURİZM REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Ata Mahallesi 1088. Cad. No: 5/A Çankaya / ANKARA
Tel: 0312 229 37 41

Bu yayın; T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel M¼d¼rl¼ę¼ T¼berk¼loz Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanmış ve bastırılmıştır.

Her t¼rl¼ yayın hakkı, Sağlık Bakanlığı'na aittir. Kaynak g¼sterilmeksizin alıntı yapılamaz, kısmen dahi olsa alınamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Alıntı yapıldığında kaynak g¼sterimi "T¼rkiye'de Verem Savaşı 2019 Raporu", Sağlık Bakanlığı Yayın No, Ankara ve Yayın Tarihi" şeklinde olmalıdır.

¼cretsizdir. Parayla satılamaz.

EDİTÖR

Doç. Dr. Fatih KARA

Halk Sağlığı Genel Müdürü

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Dr. Erhan KABASAKAL

HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı

Uzm. Dr. Ayşegül YILDIRIM (Redaksiyon)

HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı Epidemiyolojik Değerlendirme ve İstatistik Birimi Sorumlusu

S. Murat MUTLU

HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı Saha Hizmetleri ve İkmal Birimi Sorumlusu

Funda BAYKAL

HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı Epidemiyolojik Değerlendirme ve İstatistik Birimi

YAYIN KOORDİNATÖRLERİ

Uzm. Dr. Muhammet ÇÖMÇE

Genel Müdür Yardımcısı

Dr. Seher TOPLUOĞLU

Daire Başkanı

YAYIN KOMİSYONU

Uzm. Dr. Hasan IRMAK

Komisyon Başkanı

Doç. Dr. Nazan YARDIM

HSGM Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Daire Başkanı

Dr. Kanuni KEKLİK

HSGM Göç Sağlığı Daire Başkanı

Uzm. Dr. Fehminaz TEMEL

Sağlık Tehditleri Erken Uyarı ve Cevap Dairesi Başkanlığı

TEŞEKKÜR

Bu verilerin oluşması, toplanması ve raporlandırılması aşamalarında emeği bulunan; Toplum Sağlığı Merkezi (TSM) Verem Savaşı Dispanseri Birimi (VSD) çalışanlarına, Tüberküloz İl Koordinatörlerine, İl Sağlık Müdürlüğü çalışanlarına, Daire Başkanlığı çalışanlarına ve diğer emeği geçenlere teşekkür ederiz.

Önsöz

Tüberküloz halen tüm dünyada önemli bir halk sağlığı sorunudur. Dünya Sağlık Örgütü tarafından tüberkülozun küresel kontrolü amacıyla “Tüberkülozu Sonlandırma Stratejisi” yürütülmektedir. Bakanlığımız, uzun yıllardır başarıyla yürüttüğü “Ulusal Tüberküloz Kontrol Programı”nı küresel hedefler doğrultusunda güncelleyerek kararlılıkla uygulamaya devam etmektedir.

Tüberküloz kontrol hizmetleri, Bakanlığımızın “Önce İnsan” ve “Herkes İçin Sağlık” vizyonu çerçevesinde yürütülmekte olup nihai hedefimiz “Veremsiz Bir Türkiye”dir. Bu hedefimize ulaşmak için Bakanlık teşkilatımız, ülke genelindeki tüm sağlık çalışanlarımız ve tüberküloza karşı mücadele eden gönüllü kuruluşlarımızın iş birliği ve katkıları ile ulusal tüberküloz kontrol çalışmaları yürütülmektedir.

Sahada yürütülen tüberküloz kontrol faaliyetlerinin yerinde görülmesi ve değerlendirilmesi amacıyla; tüberküloz konusunda uzman akademisyen, hekim ve diğer sağlık çalışanlarından oluşturulan saha timleri 2016 yılından beri illerimizde, başta verem savaşı dispanserleri olmak üzere birinci, ikinci ve üçüncü basamak kamu-özel bütün sağlık kurum ve kuruluşlarını, tüberküloz hastalarını, ilgili diğer resmi kurumları ziyaret ederek yerinde izleme-değerlendirme ve eğitim hizmetleri sunmaktadırlar.

Tüberküloz hastalarının tedavilerinin uzun sürmesi ve tedavi süresince işgücü kaybına uğramaları gibi sebeplerle hastalar ve aileleri maddi yardıma ve psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bakanlığımız ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında imzalanan protokolle 2018 yılında ekonomik ve sosyal güçlükler yaşayan tüberküloz hastalarına düzenli nakdi yardım verilmeye başlanmıştır. Bu programla tüberküloz hastalarının tedavi ve takiplerinin düzenli olarak yürütülmesi ve tedaviye uyumun artırılması hedeflenmiştir.

“Türkiye’de Verem Savaşı 2019 Raporu”nda, ülke genelindeki tüberküloz hastaları ile ilgili istatistikler yanında Bakanlık olarak politik kararlılığımızı yansıtan altyapı ve yürütülen faaliyetler ortaya konulmuştur. Bu rapor, Bakanlığımızın tüberküloz kontrol hizmetleri ile ilgili politikalarına yön verecek, stratejik kararlarımıza ve önümüzdeki yıllar için yapılacak planlamalarımıza yol gösterecektir.

“Türkiye’de Verem Savaşı 2019 Raporu”nun hazırlanmasında ve tüberkülozla mücadelede emeği geçen herkesi gönülden kutlar, başarılı çalışmalarının devamını dilerim.

Dr. Fahrettin KOCA
Sağlık Bakanı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR.....	IX
ŞEKİLLERDİZİNİ.....	X
TABLOLAR DİZİNİ.....	XI
1. KÜRESEL TÜBERKÜLOZ 2018 RAPORUNDA TÜRKİYE	1
2. ÖZET	9
SUMMARY	14
3. 2018 YILI FAALİYETLERİ	17
3.1. ALTYAPI	19
3.1.1. TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimleri	19
3.2. SÜRVEYANS	22
3.3. TOPLANTILAR VE EĞİTİM FAALİYETLERİ	22
3.3.1. Bilim Kurulu Toplantıları	22
3.3.2. Eğitim Faaliyetleri	22
3.3.3. Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası	23
3.3.4. İnternet Sayfası.....	23
3.3.5. Tüberküloz Saha Danışmanları	23
3.3.6. Tüberküloz Saha Çalışması ve Değerlendirme Programı	24
3.4. İKMAL	25
3.5. DİSPANSERLERDE TANI ÇALIŞMALARI	26
3.6. TEMASLI MUAYENESİ VE KORUYUCU TEDAVİ UYGULAMASI	27
3.7. DOĞRUDAN GÖZETİMLİ TEDAVİ UYGULAMASI	30
3.8. MOBİL TARAMA ÇALIŞMALARI	30
3.9. ŞARTLI DÜZENLİ NAKDİ YARDIM PROGRAMI	33
4. TÜRKİYE GENELİ TÜBERKÜLOZ VERİLERİ	35
5. İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ	63
6. TEDAVİ SONUÇLARI	83
7. EKLER	97
Ek 1. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	99
Ek 2. Tanımlar ve Veri Standartları.....	104
8. KAYNAKLAR	109

KISALTMALAR

AC	Akciğer
AD	Akciğer Dışı
ARB	Aside Rezistan Basil
CISID	Computerized Information System for Infectious Diseases (Bulaşıcı Hastalıklar İçin Elektronik Bilgi Sistemi)
ÇİD-TB	Çok İlaça Dirençli Tüberküloz
DGT	Doğrudan Gözetimli Tedavi
DGTS	Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ECDC	European Centre for Disease Prevention and Control (Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi)
EuroTB	Avrupa Tüberküloz Sürveyansı
GİS	Gastrointestinal Sistem
GÜS	Genitoüriner sistem
HSL	Halk Sağlığı Laboratuvarı
İDT	İlaç Duyarlılık Testi
LAP	Lenfadenopati
MSS	Merkezi Sinir Sistemi
RD-TB	Rifampisine dirençli tüberküloz
TB	Tüberküloz
TBDB	Tüberküloz Dairesi Başkanlığı
TSM	Toplum Sağlığı Merkezi
TUTSA	Türkiye Ulusal Tüberküloz Sürveyans Araştırması
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UTRL	Ulusal Tüberküloz Referans Laboratuvarı
VSD	Verem Savaşı Dispanseri
YİD-TB	Yaygın İlaça Dirençli Tüberküloz
İlaç Kısaltmaları	
E	Etambutol
H	İzoniyazid
R	Rifampisin
S	Streptomisin

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.	DSÖ Küresel Tüberküloz 2018 Raporu Türkiye Özet Sayfası	4
Şekil 2.	Ülkelere Göre Tahmini TB İnsidans Hızları, 2017	5
Şekil 3.	Ülkelere Göre Yeni Tüberküloz Olgularında RD/ÇİD-TB Oranı, 2017	6
Şekil 4.	Ülkelere Göre Önceden Tedavi Görmüş Tüberküloz Olgularında RD/ÇİD-TB Oranı, 2017	6
Şekil 5.	Ülkelere Göre TB Olgularında HIV Testi Uygulaması (HIV durumu bilinen yeni ve nüks TB hastalarının yüzdesi), 2017	7
Şekil 6.	Ülkelere Göre Yeni ve Nüks TB Olgularında Tahmini HIV Prevalansı, 2017	7
Şekil 7.	Ülkelere Göre Yeni ve Nüks TB Hastalarında AC Dışı Olguların Oranı, 2017	8
Şekil 8.	TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinin İllere Göre Sayıları (2018 yılı sonu)	19
Şekil 9.	Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2005-2018	26
Şekil 10.	TB Hasta Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma Sayısı, 2005-2017	27
Şekil 11.	Mobil Tarama Ekipleri ve Faaliyet Gösterdikleri İller, 2018	30
Şekil 12.	Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Tarama Yapılan Kişi Sayısı, 2006-2018	32
Şekil 13.	Yıllara Göre TB İnsidansı, 2005-2017	38
Şekil 14.	Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Toplam Olgularda Olgu Hızları, 2005-2017	39
Şekil 15.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2017	42
Şekil 16.	Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2017	42
Şekil 17.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2017	44
Şekil 18.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgu Hızları, 2017	45
Şekil 19.	Toplam TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2017	46
Şekil 20.	Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2017	47
Şekil 21.	Akciğer Dışı Tüberküloz Olgularının Cinsiyete ve Tutulan Organa Göre Dağılımı, 2017	52
Şekil 22.	Toplam Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2017	54
Şekil 23.	Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda ÇİD-TB Sayıları, 2005-2017	60
Şekil 24.	TB Olgularında Olgu Tanımına Göre Tedavi Sonuçları, 2016	88
Şekil 25.	Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2016	89
Şekil 26.	Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Tedavi Başarısı, 2016	90
Şekil 27.	Toplam TB Olgularında Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2009-2016	91

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.	DSÖ Bölgelerine Göre Tahmini TB Hastalık Yüğü, 2017	5
Tablo 2.	DSÖ Bölgelerine Göre Tedavi Başarısı Oranları, 2016	8
Tablo 3.	TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinin Listesi (2018 Yılı Sonu)	20
Tablo 4.	TB Saha Timlerinin Ziyaret Ettiği İller ve Ziyaret Tarihleri, 2018	24
Tablo 5.	Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2005-2018	26
Tablo 6.	TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimi Kayıtlarına Göre TB Hasta Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma, 2005-2017	27
Tablo 7.	İllere Göre Toplam Muayene, Temaslı Muayenesi ve İlaçla Korumaya Alınanların Dağılımı, 2017	28
Tablo 8.	Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Yapılan Taramaların Kurumlara Göre Dağılımı, 2018	31
Tablo 9.	Kurumlara Göre Yapılan Taramalar ve Sonuçları, 2018	32
Tablo 10.	Aylara Göre Nakdi Yardım Alan TB Hasta Sayısı, 2018	33
Tablo 11.	Yıllara Göre TB İnsidans Hızları, 2005-2017	38
Tablo 12.	Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Toplam TB Olgu Sayıları, Olgu Hızları ve Olgu Hızlarındaki Yıllık Değişim, 2005-2017	39
Tablo 13.	Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2017	40
Tablo 14.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2017	41
Tablo 15.	Toplam TB Olgularında 2005-2017 Yılları Arasında Olgu Hızındaki Değişim	42
Tablo 16.	Toplam TB Olgularının Yaş ve Cinsiyet Dağılımı, 2017	43
Tablo 17.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2017	44
Tablo 18.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgu Hızları, 2017	45
Tablo 19.	Toplam TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2017	46
Tablo 20.	Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2017	47
Tablo 21.	Yayma (+) Akciğer TB, Toplam Akciğer TB, Akciğer Dışı TB Olguları ve Tüm Olguların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2017	48
Tablo 22.	TB Hastalarında Olgu Tanımına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2017	48
Tablo 23.	Yeni TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2017	49
Tablo 24.	Önceden Tedavi Görmüş TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2017	49
Tablo 25.	Toplam TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2017	50
Tablo 26.	Çocuk Hastalarda Yıllara Göre Tüberküloz Menenjit Olgularının Dağılımı, 2005-2017	50
Tablo 27.	Akciğer Dışı Tüberküloz Olgularında Tutulan Organların Dağılımı, 2017	51
Tablo 28.	Akciğer Dışı TB Olgularında Cinsiyete Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2017	51
Tablo 29.	Akciğer Dışı TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2017	53

TABLolar DİZİNİ

Tablo 30.	Toplam Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2017	54
Tablo 31.	Toplam Akciğer TB Hastalarının Olgu Tanımına Göre Yayma Mikroskopisi Sonuçları, 2017	55
Tablo 32.	Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkikler, 2009-2017	55
Tablo 33.	Akciğer TB Olgularında Kültür ile İlgili Veriler, 2009-2017	56
Tablo 34.	Akciğer TB Olgularında İDT Yapılma Durumu, 2009-2017	56
Tablo 35.	Akciğer TB Olgularında Mikroskopi ve Kültür Sonuçlarının Birlikte Değerlendirilmesi, 2010-2017	57
Tablo 36.	İlaç Duyarlılık Testi Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Her Bir TB İlacı İçin Toplam Direnç Sonuçları, 2010-2017	58
Tablo 37.	İlaç Duyarlılık Testi Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Tekli ve Çoklu İlaç Direnci Dağılımları, 2017	59
Tablo 38.	Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda ÇİD-TB Oranları, 2005-2017	60
Tablo 39.	ÇİD-TB Olgularının Temel Özelliklere Göre Dağılımı, 2017	61
Tablo 40.	Toplam TB, ÇİD-TB ve YİD-TB Olgu Sayıları, 2005-2017	61
Tablo 41.	TB Olgularında HIV Testi Yapılma Durumu ve HIV (+) TB Hasta Sayısı, 2009-2017	62
Tablo 42a.	İllere Göre Toplam TB Olgu Sayısı, 2008-2017	66
Tablo 42b.	İllere Göre Toplam TB Olgu Hızı, 2008-2017	67
Tablo 43.	İllerin Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Dağılımı, 2017	70
Tablo 44.	İllerin Toplam TB Olgularının Hastalığın Tutulum Yerine Göre Dağılımı, 2017	72
Tablo 45.	Toplam TB Olgularının İllere ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2017	74
Tablo 46.	Toplam TB Olgularının İllere ve Olgu Tanımına Göre Dağılımı, 2017	76
Tablo 47.	Toplam TB Olgularının İllere, Olgu Tanımına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2017	78
Tablo 48.	İllere Göre Toplam Akciğer TB Olgularında Bakteriyolojik Tetkik Sonuçları, 2017	80
Tablo 49.	Toplam TB Olgularında Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları	86
Tablo 50.	Yeni Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları	86
Tablo 51.	Önceden Tedavi Görmüş Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları	87
Tablo 52.	Yayma (+) Akciğer TB Olgularında Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları	87
Tablo 53.	Olgu Tanımına Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları	88
Tablo 54.	Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları	89
Tablo 55.	Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları	90
Tablo 56.	Toplam TB Olgularında Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2005-2016	91
Tablo 57.	TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları ve DGT Oranları, 2016 Hastaları	92
Tablo 58.	Yeni Yayma (+) AC TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları	94

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 59.	2014 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl ve 3. Yıl Tedavi Sonuçları	96
Tablo 60.	2015 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl (24. ay) Tedavi Sonuçları	96
Tablo 61.	2017 Yılında Tüberküloz Tanısı Almış Olguların Raporlanma Takvimi	101
Tablo 62.	2016 Yılı Tüberküloz Olgularının 12. Ay Tedavi Sonuçlarının Raporlanma Takvimi	102
Tablo 63.	2015 Yılı ÇİD-TB Olgularının 24. Ay Tedavi Sonuçlarının Raporlanma Takvimi	103

**KÜRESEL TÜBERKÜLOZ
2018 RAPORUNDA
TÜRKİYE**

“DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ KÜRESEL TÜBERKÜLOZ 2018 RAPORU”NDA TÜRKİYE

2005 yılından itibaren Türkiye genelinde verem savaşı dispanserlerine kayıt edilen tüm TB hastalarının verileri bireysel olarak toplanmaktadır. 2017 yılı hasta verileri ile 2016 yılı TB hastalarının tedavi sonuçları Daire Başkanlığımızca toplanmış ve 31 Mayıs 2018 tarihinde Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) iletilmiştir. Bu veriler DSÖ tarafından analiz edilmiş olup Küresel Tüberküloz 2018 Raporuna yansıtılmıştır.

DSÖ tarafından yayımlanan Küresel Tüberküloz 2018 Raporunda (Global Tuberculosis Report 2018) yer alan Türkiye profili özet sayfası Şekil 1’de görülmektedir.

AÇIKLAMA:

Küresel Tüberküloz Raporunda (Global Tuberculosis Report) verilen insidans ve mortalite hızları DSÖ tahminlerine dayanmaktadır.

*DSÖ tarafından tüm ülkelere bildirilen TB olgu sayıları ve çeşitli parametreler kullanılarak ülkelerin **tahmini (estimated) olgu sayıları** hesaplanmakta, daha sonra da bu sayılar kullanılarak **tahmini insidans ve tahmini mortalite** hızları hesaplanmaktadır. Küresel Tüberküloz Raporlarında bu tahmini hızlar yayımlanmaktadır.*

Turkey

Population 2017

81 million

Estimates of TB burden*, 2017	Number (thousands)	Rate (per 100 000 population)
Mortality (excludes HIV+TB)	0.41 (0.37–0.46)	0.51 (0.45–0.57)
Mortality (HIV+TB only)	0.017 (0.013–0.023)	0.02 (0.02–0.03)
Incidence (includes HIV+TB)	14 (12–16)	17 (14–19)
Incidence (HIV+TB only)	0.1 (0.088–0.12)	0.13 (0.11–0.15)
Incidence (MDR/RR-TB)**	0.6 (0.48–0.74)	0.74 (0.59–0.91)

Estimated TB incidence by age and sex (thousands)*, 2017			
	0-14 years	> 14 years	Total
Females	0.69 (0.67–0.72)	5.1 (4.7–5.6)	5.8 (5.3–6.4)
Males	0.76 (0.73–0.78)	7 (6.2–7.7)	7.8 (6.9–8.6)
Total	1.4 (1.4–1.5)	12 (10–14)	14 (12–16)

TB case notifications, 2017	
Total cases notified	12 046
Total new and relapse	11 821
- % tested with rapid diagnostics at time of diagnosis	
- % with known HIV status	71%
- % pulmonary	66%
- % bacteriologically confirmed among pulmonary	79%

Universal health coverage and social protection	
TB treatment coverage (notified/estimated incidence), 2017	87% (75–100)
TB patients facing catastrophic total costs	
TB case fatality ratio (estimated mortality/estimated incidence), 2017	0.03 (0.03–0.04)

TB/HIV care in new and relapse TB patients, 2017		
	Number	(%)
Patients with known HIV-status who are HIV-positive	66	<1%
- on antiretroviral therapy	51	78%

Drug-resistant TB care, 2017			
	New cases	Previously treated cases	Total number***
Estimated MDR/RR-TB cases among notified pulmonary TB cases			350 (310–390)
Estimated % of TB cases with MDR/RR-TB	3.3% (2.8–3.8)	14% (11–17)	
% notified tested for rifampicin resistance	48%	59%	5 916
MDR/RR-TB cases tested for resistance to second-line drugs			124
Laboratory-confirmed cases		MDR/RR-TB: 252, XDR-TB: 2	
Patients started on treatment****		MDR/RR-TB: 208, XDR-TB: 2	

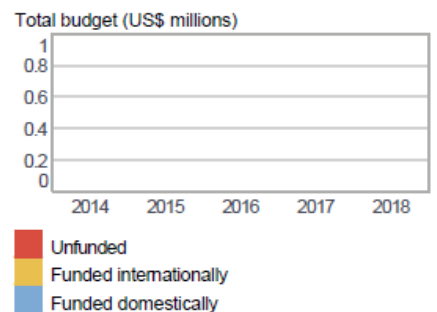
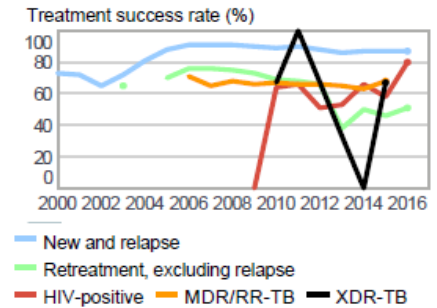
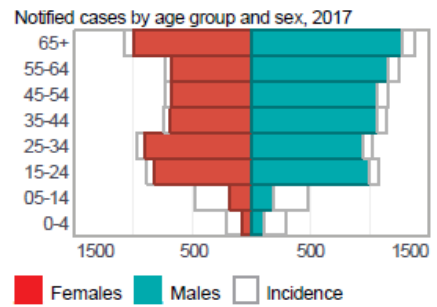
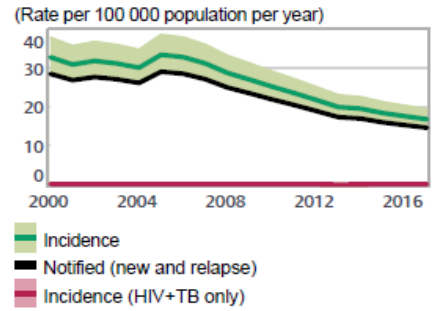
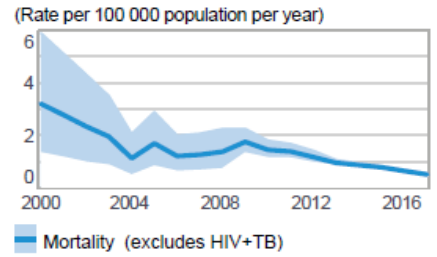
Treatment success rate and cohort size		
	Success	Cohort
New and relapse cases registered in 2016	87%	12 017
Previously treated cases, excluding relapse, registered in 2016	51%	179
HIV-positive TB cases registered in 2016	80%	55
MDR/RR-TB cases started on second-line treatment in 2015	68%	230
XDR-TB cases started on second-line treatment in 2015	67%	3

TB preventive treatment, 2017	
% of HIV-positive people (newly enrolled in care) on preventive treatment	
% of children (aged < 5) household contacts of bacteriologically-confirmed TB cases on preventive treatment	> 100%

TB financing, 2018	
National TB budget (US\$ millions)	

* Ranges represent uncertainty intervals
 ** MDR is TB resistant to rifampicin and isoniazid; RR is TB resistant to rifampicin
 *** Includes cases with unknown previous TB treatment history
 **** Includes patients diagnosed before 2017 and patients who were not laboratory-confirmed

Tuberculosis profile

Data are as reported to WHO. Estimates of TB and MDR-TB burden are produced by WHO in consultation with countries.
 Generated: 2018-09-20

Data: www.who.int/tb/data

Şekil 1. DSÖ Küresel Tüberküloz 2018 Raporu Türkiye Özet Sayfası

Dünya genelinde insidans ve mortalitenin en yüksek olduğu bölgeler, Afrika ve Güney Doğu Asya Bölgeleridir. Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesinde yer almaktadır. Dünya geneli ve DSÖ bölgelerine göre, TB hastalık yükü ile ilgili veriler Tablo 1'de görülmektedir.

Küresel Tüberküloz 2018 Raporunda Türkiye'nin 2017 yılı tahmini insidans hızı yüz binde 17 ve tahmini mortalite hızı yüz binde 0,53 olarak verilmiştir.

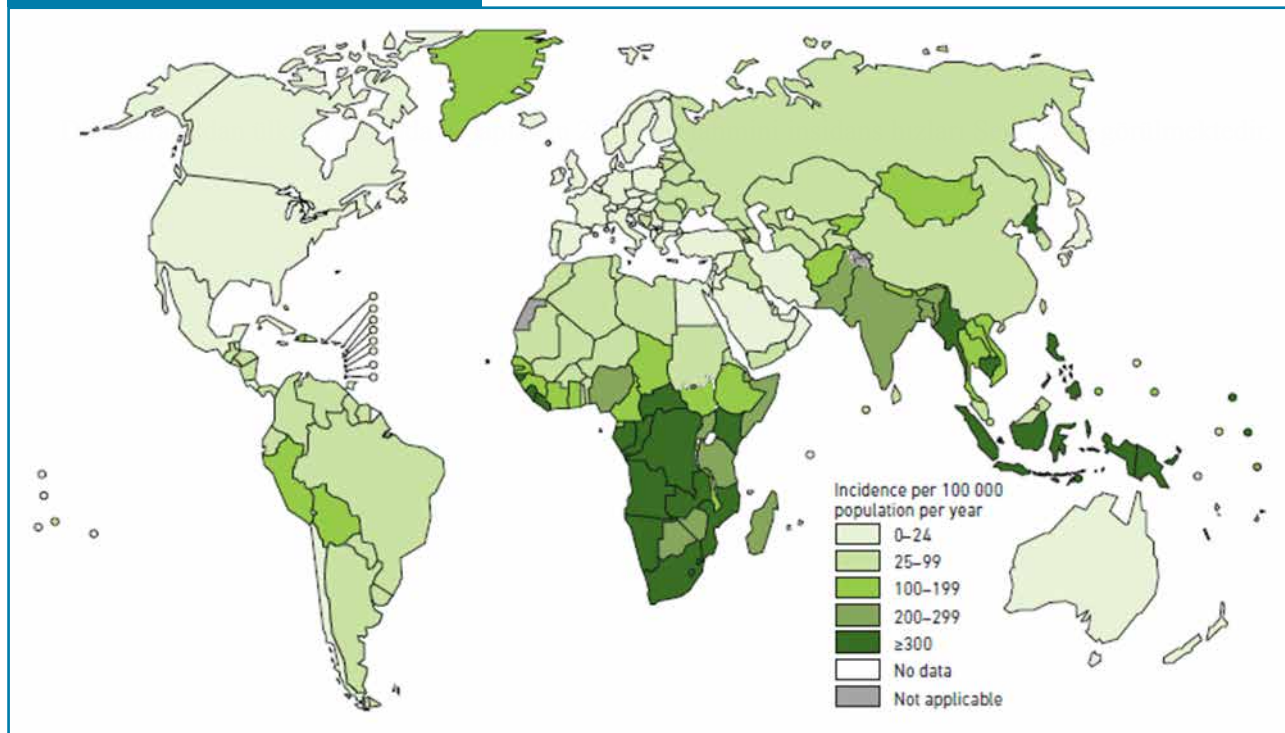
Tablo 1. DSÖ Bölgelerine Göre Tahmini TB Hastalık Yükü, 2017*

BÖLGE	İnsidans (100.000'de)	Mortalite (100.000'de)
Afrika Bölgesi	237	63,0
Güney Doğu Asya Bölgesi	226	33,4
Doğu Akdeniz Bölgesi	113	13,43
Batı Pasifik Bölgesi	94	5,16
Avrupa Bölgesi	30	3,14
* TÜRKİYE	17	0,53
Amerika Bölgesi	28	2,4
DÜNYA GENELİ	133	21,0

*Hızlar, nokta tahmin değerlerini göstermektedir.

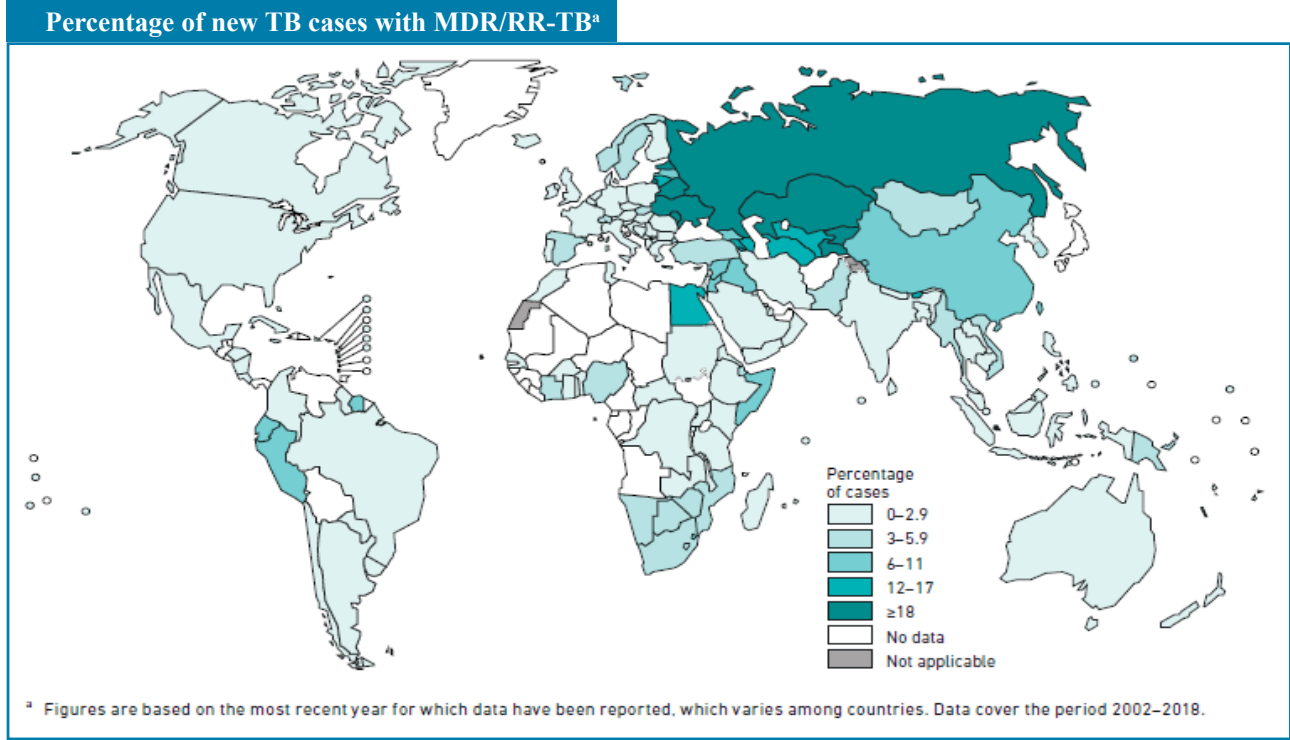
**Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesinde yer almaktadır.

Estimated TB incidence rates, 2017

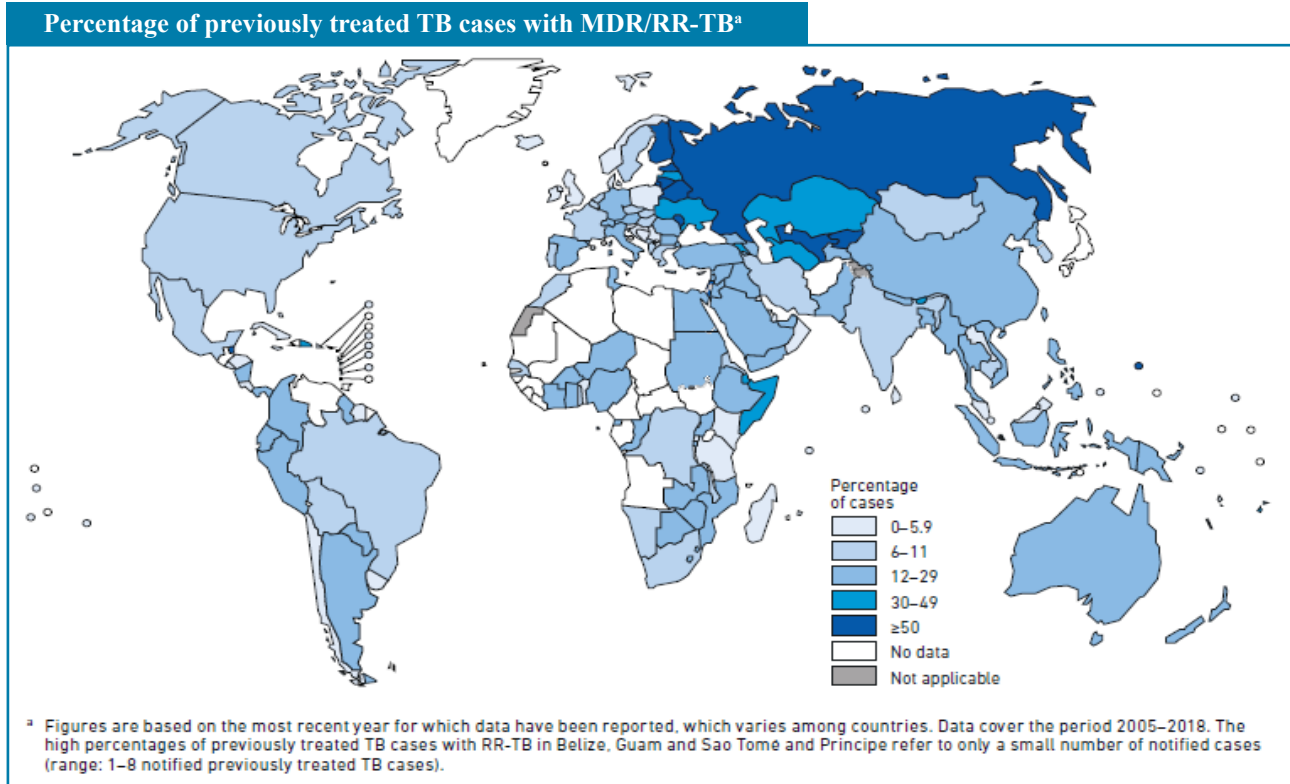

Şekil 2. Ünelere Göre Tahmini TB İnsidans Hızları, 2017 (Global Tuberculosis Report 2018)

Türkiye çok ilaca dirençli tüberküloz (ÇİD-TB) açısından yüksek hastalık yüküne sahip 30 ülke arasında değildir. Küresel Tüberküloz 2018 Raporunda Türkiye’de tahmini RD/ÇİD-TB oranı yeni tüberküloz olgularında %3,3; önceden tedavi görmüş olgularda ise %14 olarak verilmiştir (Şekil 1, 3, 4).

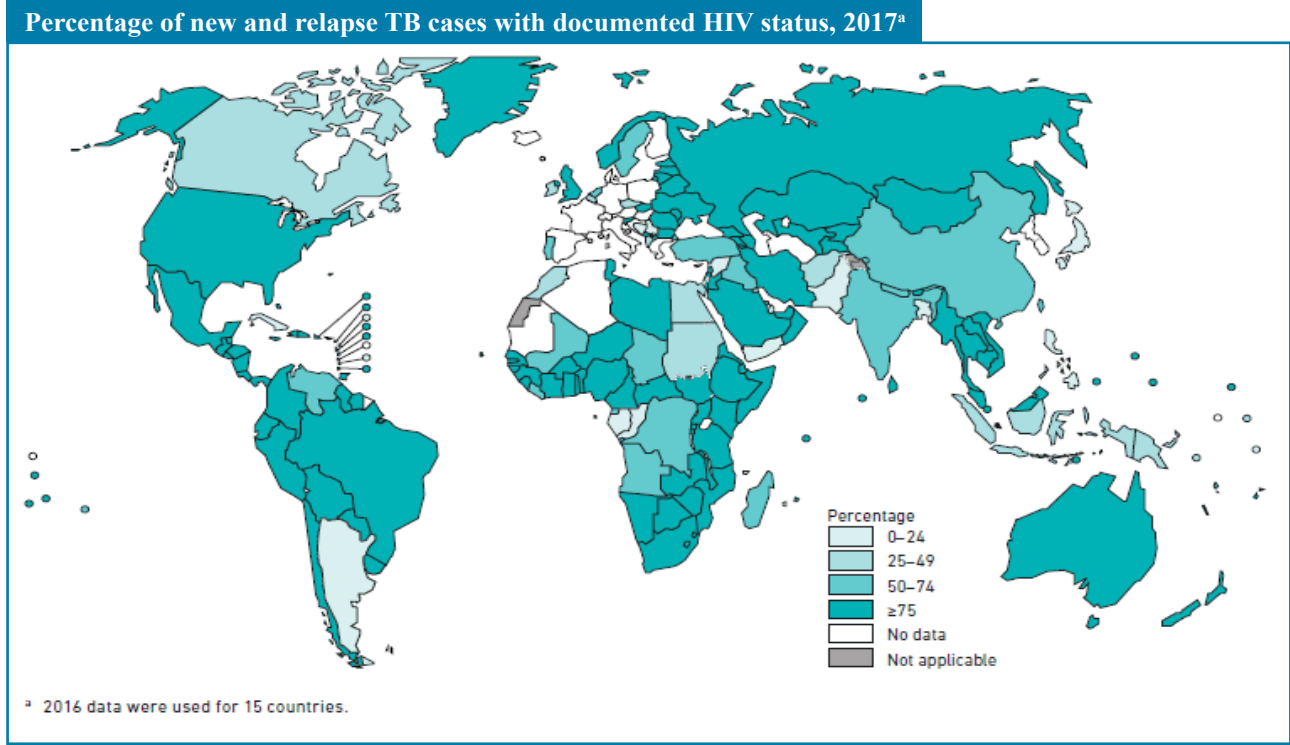

Şekil 3. Ülkelere Göre Yeni Tüberküloz Olgularında RD/ÇİD-TB Oranı, 2017 (Global Tuberculosis Report 2018)

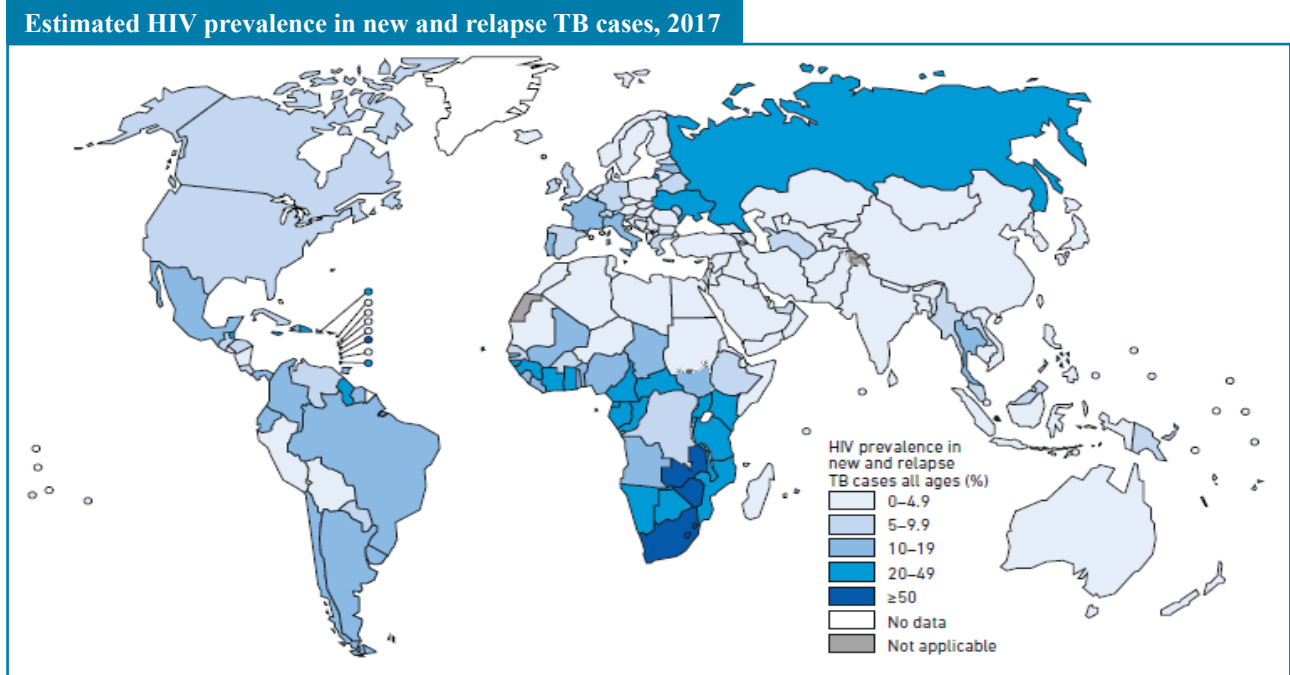
Şekil 4. Ülkelere Göre Önceden Tedavi Görmüş Tüberküloz Olgularında RD/ÇİD-TB Oranı, 2017 (Global Tuberculosis Report 2018)

Türkiye’de 2017 yılında kayıtlara giren 12.046 TB olgusundan 8.577’sine (%71,2) HIV testi yapılmıştır. Yeni ve nüks olgularda test yapılan hasta sayısı 8.423’tür (%71,3). Küresel Tüberküloz 2018 Raporunda ülkelerin HIV durumu bilinen yeni ve nüks TB hasta oranları Şekil 5’de görülmektedir.

Şekil 5. Ülkelere Göre TB Olgularında HIV Testi Uygulaması (HIV durumu bilinen yeni ve nüks TB hastalarının yüzdesi), 2017 (Global Tuberculosis Report 2018)

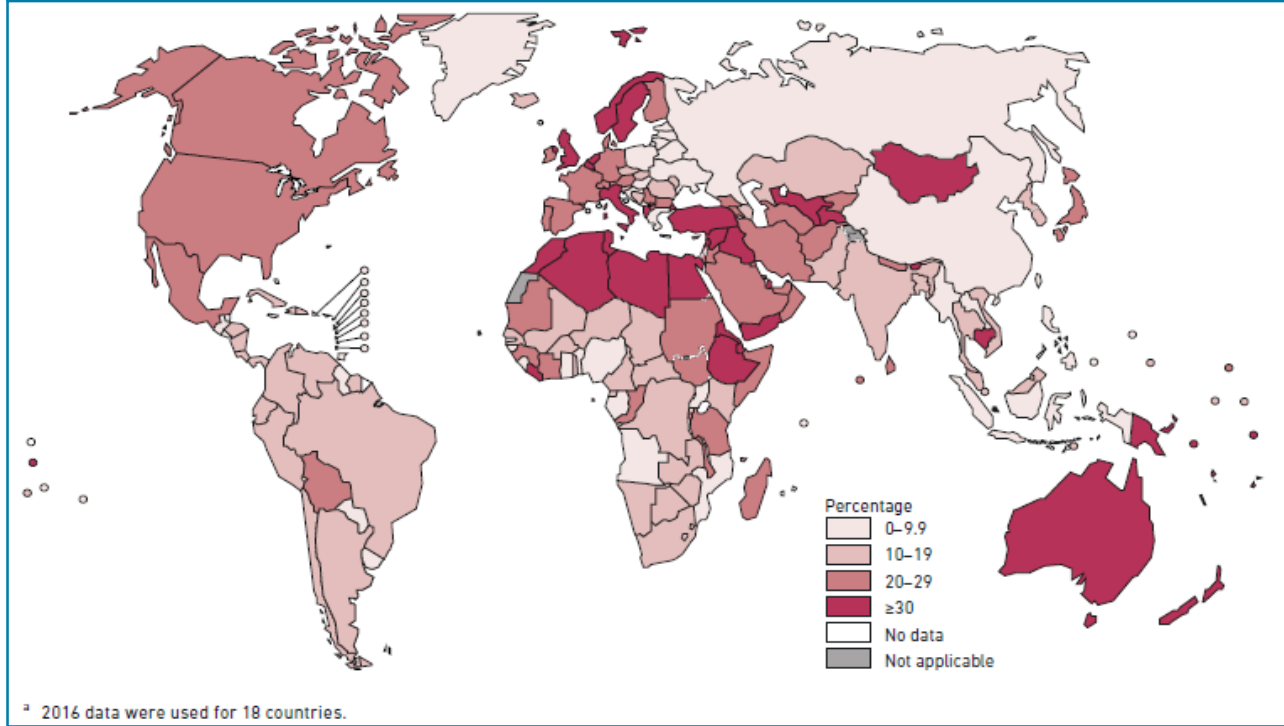
Türkiye’de 2017 yılında kayıtlara giren 12.046 TB olgusundan 68’inin (%0,6) HIV (+) olduğu tespit edilmiştir. Küresel Tüberküloz 2018 Raporunda Türkiye’nin 2017 yılı yeni ve nüks TB olgularında HIV prevalansı %0-4,9 aralığında verilmiştir (Şekil 6).

Şekil 6. Ülkelere Göre Yeni ve Nüks TB Olgularında Tahmini HIV Prevalansı, 2017 (Global Tuberculosis Report 2018)

Küresel Tüberküloz 2018 Raporunda Türkiye'nin 2017 yılı yeni ve nüks TB olgularında akciğer dışı TB oranı ≥ 30 olarak verilmiştir (Şekil 7).

Percentage of extrapulmonary cases among new and relapse TB cases, 2017^a

Şekil 7. Ülkelere Göre Yeni ve Nüks TB Hastalarında AC Dışı Olguların Oranı, 2017 (Global Tuberculosis Report 2018)

Türkiye'nin, 2016 yılı yeni+nüks olgularda tedavi başarısı %87 ve önceden tedavi görmüş olgularda (tedavi başarısızlığından gelen ve tedaviyi terkten dönen olgularda) tedavi başarısı %51'dir. Dünya geneli ve DSÖ bölgelerine göre tedavi sonuçları Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2. DSÖ Bölgelerine Göre Tedavi Başarısı Oranları, 2016

BÖLGE	Yeni ve Nüks Olgularda Tedavi Başarısı (%)	Önceden Tedavi Görmüş Olgularda Tedavi Başarısı* (%)
Afrika Bölgesi	82	63
Güney Doğu Asya Bölgesi	75	71
Doğu Akdeniz Bölgesi	92	77
Batı Pasifik Bölgesi	91	74
Avrupa Bölgesi	77	59
**TÜRKİYE	87	51
Amerika Bölgesi	75	49
DÜNYA GENELİ	82	68

*Önceden tedavi görmüş olgular: Tedavi başarısızlığından gelen ve tedaviyi terkten dönen olgular.

**Türkiye, DSÖ Avrupa Bölgesinde yer almaktadır.

ÖZET

ÖZET

Tüberküloz hasta verileri 2005 yılından önce, verem savaşı dispanserlerinden aylık toplam istatistikler olarak gönderilmekte, Başkanlığımızca il ve ülke düzeyinde istatistikler hesaplanmaktaydı. Ülkemizde 2006 yılında uygulanmaya başlanan Doğrudan Gözetimli Tedavi Stratejisi kapsamında 2005 yılından itibaren dispanserlere kayıtlı her bir hastanın verisi bireysel olarak toplanmaya ve analiz edilerek raporlanmaya başlanmıştır.

Tüberküloz hastalarının tanı ve tedavileri uzun süreli programlar dahilinde yürütüldüğü için 2019 raporunda 2018 yılı faaliyetleri, 2017 yılı tüberküloz hasta verileri, 2016 yılı tüberküloz hastalarının tedavi sonuçları ve 2015 yılı ÇİD-TB hastalarının ikinci yıl tedavi sonuçları sunulmuştur.

Tüberküloz Kontrol Faaliyetleri:

Ülkemizde 2010 yılında her ilde en az bir adet olmak üzere her 500.000 nüfusa bir dispanser olacak şekilde yeniden yapılandırma çalışması başlatılmıştır. Verem savaşı dispanseri sayısı 2018 yılı sonu itibariyle 173'tür.

Bakanlığımızca, tüberküloz kontrol faaliyetleri ile ilgili olarak sahada karşılaşılan sorunlara yönelik çözümler üretilebilmesi amacıyla 15-16 Şubat 2018 tarihlerinde ve 20-22 Haziran 2018 tarihlerinde Ankara'da Tüberküloz Bilim Kurulu toplantıları düzenlenmiştir.

“Hekimlere Yönelik Verem Savaşı Sertifikalı Eğitim Programı” çerçevesinde 2018 yılında VSD hekimlerine yönelik eğitimler yapılmış olup 2 grup halinde yapılan eğitimlere toplam 42 hekim katılmıştır.

“Yardımcı Sağlık Personeli Verem Savaş Eğitimi” çerçevesinde 2018 yılında Tüberküloz Daire Başkanlığında ve verem savaşı dispanserlerinde görev yapan hemşire, sağlık memuru ve ebelere yönelik eğitimler yapılmış olup 2 grup halinde yapılan eğitimlere toplam 74 personel katılmıştır.

Tüberküloz kontrol faaliyetlerini yerinde izlemek ve değerlendirmek amacıyla Ağrı, Erzurum, Kars, Van, Trabzon/Rize, Edirne, Diyarbakır, Kırklareli ve Sakarya illerinde, tüberküloz saha timleri ile çalışma yapılmıştır.

Verem savaşı dispanseri birimlerinde yeni göreve başlayan hekimlerin mesleki bilgilerinin artırılması, tüberküloz konusunda kaliteli ve yeterli sağlık hizmeti sunmalarının sağlanması amacıyla toplam 9 grupta 51 personele Tüberküloz Rotasyon Hizmet İçi Eğitimi verilmiştir.

Rutin ikmal ve sürveyans çalışmaları yürütülmüştür.

Dispanserlerin faaliyetleri:

Verem savaşı dispanserlerinde 2018 yılında 1.332.580 poliklinik muayenesi yapılmıştır. Radyolojik tetkik sayısı 847.505 ve direkt mikroskopi sayısı 24.217 olarak gerçekleşmiştir. İleri tetkik için bölge tüberküloz laboratuvarlarına gönderilen örnek sayısı 116.118'dir.

2017 yılı için temaslı muayene sayısı 119.556 (hasta başına 9,9 kişi) iken, koruyucu ilaç tedavisine alınanların sayısı ise 32.646 kişi (hasta başına 2,7 kişi)'dir.

Yurt genelinde il sağlık müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet gösteren 20 Mobil Tarama Ekibi tarafından 2018 yılında 242.399 kişinin röntgen taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramalar sonucunda 5.279 tüberküloz şüphelisi saptanmış ve ileri tetkikler sonucunda 51 kişinin tüberküloz hastası olduğu tespit edilmiştir.

2017 yılı tüberküloz hasta verileri:

Toplam 12.046 tüberküloz hastası 2017 yılında verem savaşı dispanserleri kayıtlarına girmiştir. Toplam olgu hızı yüz binde 15,6'dan yüz binde 14,9'a (-%4,2) düşüş göstermiştir.

Hastaların 6.953'ü (%57,7) erkek, 5.093'ü (%42,3) kadındır. Erkek/Kadın oranı 1,4'tür. Olgu hızı erkeklerde yüz binde 17,2 ve kadınlarda yüz binde 12,6'dır. Olgu hızının yaş gruplarına dağılımı incelendiğinde, 15-24 yaş grubundan başlayarak yükseldiği, 65 ve üzeri yaşlarda en yüksek düzeye (yüz binde 33,3) ulaştığı görülmektedir.

Toplam 12.046 hastada yeni olguların oranı %92,2 (11.101) iken önceden tedavi görmüş olguların oranı %7,8'dir (945). Önceden tedavi görmüş olguların toplam hasta içindeki oranları; %6,0 (720) nüks, %1,4 (168) tedaviyi terkten dönen, %0,4 (53) tedavi başarısızlığından gelen ve %0,03 (4) kronik olgudur.

Hastaların %60,9'u (7.332) akciğer tutulumu, %33,9'u (4.078) akciğer dışı organ tutulumu, %5,3'ü (636) hem akciğer hem de akciğer dışı tutulum göstermiştir. Akciğer dışı TB tespit edilen toplam 4.714 hastanın (4.078+636) %42,7'si (2.013) erkek, %57,3'ü (2.701) kadındır. Akciğer dışı organ tüberkülozu olgularında en sık ekstratorasik lenf bezleri (%28,5) ve plevra (%23,4) tutulumu olduğu tespit edilmiştir.

2017 yılında akciğer tüberkülozu olan 7.968 hastada yapılan bakteriyolojik tetkikler incelendiğinde; mikroskopi yapılma oranı %93,2 (7.428), mikroskopi yapılanlar içinde mikroskopi pozitiflik oranı %57,3 (4.568); kültür yapılma oranı %87,2 (6.948), kültür yapılanlar içinde kültür pozitiflik oranı %81,0 (5.630); kültür pozitif olgularda ilaç duyarlılık testi yapılma oranı ise %96,6 (5.438) bulunmuştur.

İlaç duyarlılık testi yapılan toplam 5.891 hastanın (5.438 AC+453 AC dışı) sonuçları incelendiğinde; %20,1'inde (1.187/5.891) en az bir ilaca direnç saptanmıştır. En yüksek oranda direncin %12,5 ile (734/5.891) izoniyazide karşı geliştiği görülmüştür.

İzoniyazid ve rifampisin için (her ikisine) ilaç duyarlılık testi yapılan 5.891 olgunun 191'inin (%3,2) çok ilaca dirençli (ÇİD- TB) olduğu tespit edilmiştir. İDT yapılanlarda ÇİD-TB oranı yeni olgularda %2,4 iken (128 olgu), önceden tedavi görmüş olgularda %11,3 (63 olgu) olarak saptanmıştır. ÇİD-TB olgularından 2'si YİD-TB'dir (1 yeni olgu, 1 nüks olgu). YİD-TB olguları yabancı ülke doğumludur.

Toplam 12.046 TB olgusundan 68'inin HIV (+) olduğu tespit edilmiştir.

Verem savaşı dispanserlerinde 2017 yılında kayıt altına alınan yabancı ülke doğumlu hastaların sayısı 1.107 olup bunların %53,0'ü (587) Suriye doğumludur. Yabancı ülke doğumlu hastaların %88,2'si (976) Asya, %7,9'u (88) Avrupa, %3,8'i (42) Afrika ve %0,1'i (1) Amerika kıtası ülkelerindedir.

Tedavi sonuçları, 2016 yılı hastaları:

Verem savaşı dispanserlerine 2016 yılında kaydedilen 12.417 hastadan 50'sinin (yeni olgularda 44 kişi, önceden tedavi görmüşlerde 6 kişi) daha sonraki incelemelerde TB olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle tedavi sonuçları 12.367 hasta (11.398 yeni + 969 önceden tedavi görmüş) üzerinden verilmiştir. Hastaların, tedavi başlangıcından 12 ay sonraki tedavi sonuçları bireysel olarak toplanarak raporlanmıştır.

Toplam tüberküloz olgularında tedavi başarısı %85,4 (10.566/12.367); yeni olgularda %87,0 (9.915/11.398), önceden tedavi görmüş olgularda %67,2 (651/969) olarak tespit edilmiştir. Ölüm oranı; tüm olgularda %5,9 (732), yeni olgularda %5,9 (674) ve önceden tedavi görmüş olgularda %6,0 (58) olarak saptanmıştır.

Kadın hastalarda tedavi başarısı %88,1 ve tedavi terki %2,2 iken, aynı oranlar erkeklerde sırasıyla %83,4 ve %4,0'tür. Kadın hastaların tedavi sonuçlarının erkeklerden daha iyi olduğu görülmektedir.

Yayma pozitif akciğer tüberkülozu olgularında tedavi başarısı (kür + tedavi tamamlama) oranı; yeni olgularda %85,5 (3.500/4.094), önceden tedavi görmüş olgularda %61,6 (314/510) ve tüm yayma pozitif akciğer tüberkülozu olgularında %82,8'dir (3.814/4.604).

2015 yılı ÇİD-TB olgularının 2. yıl (24. ay) tedavi sonuçları değerlendirilmiş olup tedavi başarısı %67,8'dir (156/230).

SUMMARY

Tuberculosis patient data was sent monthly from tuberculosis (TB) dispensaries in the overall statistics; statistics were computed by Tuberculosis Department at the provincial and country levels prior to the year 2005. The data of each registered patient to the TB dispensaries has been collected, analyzed and reported on an individual basis each year since 2005 in Turkey in frame of the Directly Observed Treatment Strategy which was launched in 2006.

Activities of the year 2018, the data of tuberculosis cases of the year 2017, the treatment outcomes of tuberculosis cases of the year 2016 and the second year treatment outcomes of multi drug resistant tuberculosis cases of the year 2015 were presented in this 2019 report, because of carrying out the diagnosis and treatment of tuberculosis patients in long-term programs.

Tuberculosis control activities:

A reorganization work which means a dispensary for every 500.000 population and at least one for every province was started in Turkey in 2010. The number of tuberculosis dispensaries is 173 by the end of 2018.

Tuberculosis Science Board meeting was held on 15-16 February 2018 and 20-22 June 2018 in order to provide solutions for the problems encountered in the field regarding tuberculosis control activities.

Within the framework of “Certified Tuberculosis Control Training Program for Physicians”, training sessions have been held for tuberculosis dispensary physicians and total 42 physicians have been participated to the trainings in 2 groups.

In 2018, trainings were organized for the nurses, health officers and midwives working in tuberculosis dispensaries and Tuberculosis Department in the framework of “Tuberculosis Training for Assistant Healthcare Staff” and a total of 74 staff participated to the trainings in 2 groups.

In order to monitor and evaluate the activities of tuberculosis control on site; theoretical and practical training studies were carried out with the tuberculosis field teams in Ağrı, Erzurum, Kars, Van, Trabzon/Rize, Edirne, Diyarbakır, Kırklareli, Sakarya provinces.

51 physician in 9 groups who have newly started working in Tuberculosis Dispansaries have been given Tuberculosis Rotation in-service Training in order to provide updating their knowledge of the tuberculosis and presentig qualified and sufficient health service on tuberculosis.

Routine drug supply activities and surveillance studies were conducted.

Activities of tuberculosis dispensaries:

1.332.580 clinical examinations have been made in tuberculosis dispensaries during the year 2018. The number of radiological examinations was 847.505 and the number of direct microscopy examination was 24.217. The number of samples sent to the regional tuberculosis laboratories was 116.118.

While the number of contact examination was 119.556 (9,9 persons per tuberculosis patient), the number of preventive drug therapy receiving people was 32.646 (2,7 persons per tuberculosis patient) for the year 2017.

X-ray screening of 242.399 people was held by 20 mobile screening teams which operate in parallel with

Provincial Health Directorates in 2018. 5.279 people were found to be a tuberculosis suspect as a result of these scans and 51 people were identified as a tuberculosis patient after further investigations.

Tuberculosis patient data for the year 2017:

A total of 12.046 tuberculosis patients have registered to tuberculosis dispensaries in 2017. Total case notification rate has been decreased to 14,9 from 15,6 (per 100.000 population) (-4,2% change).

6.953 (57,7%) of tuberculosis cases are male and 5.093 (42,3%) are female. Male/ female ratio of TB cases is 1,4. Case notification rates are 17,2 (per 100.000 population) in males and 12,6 (per 100.000 population) in females. When the distribution of case notification rates in age groups is examined; it increases beginning from 15-24 years age group and reaches to the highest level (33,3 per 100.000 population) in the ages 65 and over.

The percentage of new TB cases is 92,2% (n=11.101) and the percentage of retreatment TB cases is 7,8% (n=945) in the total of 12.046 TB cases. When we look at ratios of retreatment TB cases in all TB cases, they are 6,0% (n=720) relapse, 1,4% (n=168) after loss to follow-up, 0,4% (n=53) after failure and 0,03% (n=4) chronic cases.

60,9% (n=7.332) of all TB cases have pulmonary involvement, 33,9% (n=4.078) have extra pulmonary involvement and 5,3% (n=636) have both the pulmonary and extra pulmonary involvement. The 42,7% (n=2.013) of 4.714 (4.078+636) extra pulmonary TB cases are male and the 57,3% (n=2.701) are female. The most common extra pulmonary TB cases are the cases that have extra thoracic lymph nodes (28,5%) involvement and pleura (23,4%) involvement.

When we examine the bacteriological tests for the total pulmonary tuberculosis cases of 2017 year (n=7.968) we can see the following results: Microscopy made ratio is 93,2% (7.428), microscopy-positivity ratio is 57,3% (4.568), culture made ratio is 87,2% (6.948), culture-positivity ratio is 81,0% (5.630); drug susceptibility testing made ratio in culture-positive cases is 96,6% (5.438).

When the drug susceptibility testing results of the total 5.891 patients (5.438 pulmonary +453 extra pulmonary) are examined, at least one drug resistance was found in 20,1% (1.187/5.891) of them. It was seen that the highest rates of resistance with 12,5% (734/5.891) ratio had been developed to isoniazid.

191 multidrug resistant tuberculosis (MDR TB) cases (3,2%) have been found within 5.891 cases which the drug susceptibility testing (DST) were carried out. The percentages of MDR-TB in those cases that the DST carried out are 2,4% (n=128) for the new cases and 11,3% (n=63) for retreatment cases. 2 of the MDR-TB cases are XDR-TB (1 new case, 1 relapse case). XDR-TB cases were foreign-born.

Of the total 12.046 TB cases, 68 was detected HIV (+).

The number of foreign-born TB cases registered to tuberculosis dispensaries is 1.107 in 2017. 53,0% (587) of these patients were born in Syria. Of these 1.107 foreign born patients, 88,2% (n=976) were from Asian countries, 7,9% (n=88) were from European countries, 3,8% (n=42) were from African countries and 0,1% (n=1) were from Americas countries.

Treatment outcomes, patients of the year 2016:

In 50 (44 new and 6 retreatment cases) of 12.417 TB cases which were recorded at tuberculosis dispensaries in 2016 it had been understood that in fact they were not TB patients in later examinations.

Therefore, treatment outcomes were given on total 12.367 TB cases (11.398 new and 969 retreatment cases). The treatment outcomes were collected and reported individually as 12 months later treatment results after the beginning of the TB treatment.

Treatment success rates were identified as 85,4% (10.566/12.367) in all tuberculosis cases, 87,0% (9.915/11.398) in new cases and 67,2% (651/969) in retreatment cases. Mortality rates were identified as 5,9% (732) in all tuberculosis cases, 5,9% (674) in new cases and 6,0% (58) in retreatment cases.

While the treatment success rate is 88,1% and loss to follow-up rate is 2,2% for female patients, the same rates are 83,4% and 4,0% respectively for male patients. The female patients' treatment outcomes are better than the males as understood.

The treatment success (cured+treatment completed) rates for smear-positive pulmonary tuberculosis cases are 85,5% (3.500/4.094) in new cases, 61,6% (314/510) in retreatment cases and 82,8% (3.814/4.604) in all smear positive pulmonary tuberculosis cases.

When we analyze the second year treatment outcomes of multi drug resistant tuberculosis cases of 2015, it is seen that the treatment success rate was 67,8% (156/230).

2018 YILI FAALİYETLERİ

Tablo 3. TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinin Listesi (2018 Yılı Sonu)

NO	İL	DİSPANSER ADI	NO	İL	DİSPANSER ADI
1	ADANA	Çifte Minare (Merkez)	45	ÇANKIRI	Merkez
2		Karşıyaka (D)	46	ÇORUM	Merkez
3		Ceyhan	47	DENİZLİ	Merkez
4		Kozan	48	DİYARBAKIR	1 Nolu
5	ADİYAMAN	Merkez	49		2 Nolu
6	AFYON	Merkez	50		Ergani
7	AĞRI	Merkez	51	DÜZCE	Merkez
8		Doğubeyazıt	52	EDİRNE	Merkez
9	AKSARAY	Merkez	53		Keşan
10	AMASYA	Merkez	54		Uzunköprü
11	ANKARA	Merkez	55	ELAZIĞ	Merkez
12		3 Nolu	56	ERZİNCAN	Merkez
13		4 Nolu	57	ERZURUM	Merkez
14		5 Nolu (Yenimahalle)	58	ESKİŞEHİR	Merkez
15		7 Nolu (Mamak)	59	GAZİANTEP	2 Nolu
16	ANTALYA	Merkez	60		İslahiye
17		Alanya	61	Nizip	
18		Kepez (Dr.Faik Doğrusöyler) (D)	62	GİRESUN	Merkez
19	Finike	63	GÜMÜŞHANE	Merkez	
20	ARDAHAN	Merkez	64	HAKKARİ	Merkez
21	ARTVİN	Merkez	65	HATAY	Merkez
22	AYDIN	Merkez	66		İskenderun
23		Nazilli	67	IĞDIR	Merkez
24		Söke	68	ISPARTA	Merkez
25	BALIKESİR	Merkez	69	İSTANBUL	Arnavutköy
26		Bandırma	70		Bağcılar Güneşli
27		Edremit	71		Bahçelievler
28	BARTIN	Merkez	72		Bakırköy Zülfü Sami Özgen
29	BATMAN	Merkez	73		Başakşehir*
30	BAYBURT	Merkez	74		Beykoz (D)
31	BİLECİK	Merkez	75		Çatalca
32	BİNGÖL	Merkez	76		Esenler (D)
33	BİTLİS	Merkez	77		Esenyurt
34	BOLU	Merkez	78		Eyüp (D)
35	BURDUR	Merkez	79		Gaziosmanpaşa
36	BURSA	Gemlik	80		Güngören
37		İnegöl	81		Kadıköy (D)
38		Karacabey	82		Kağıthane
39		M.Kemalpaşa	83		Kartal (D)
40		Merkez	84		Küçükçekmece
41		Nilüfer (D)	85		Maltepe
42		Yıldırım	86		Pendik (D)
43	ÇANAKKALE	Merkez	87		Samandıra
44		Biga	88		Sarıyer (D)

Tablo 3. TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinin Listesi (2018 Yılı Sonu) (devamı)

NO	İL	DİSPANSER ADI	NO	İL	DİSPANSER ADI
89	İSTANBUL	Sultangazi	132	MANİSA	Merkez
90		Şehremini (D)	133		Akhisar
91		Taksim (D)	134		Salihli
92		Tevfik Sağlam (Bayrampaşa)	135	MARDİN	Merkez
93		Tuzla	136		Midyat
94		Ümraniye (D)	137	MERSİN	Merkez
95		Üsküdar (D)	138		Anamur
96		Zeytinburnu (D)	139		Silifke
97	Ali Halim Bayer	140	Tarsus		
98	İZMİR	Balçova	141	MUĞLA	Merkez
99		Bayraklı	142		Fethiye
100		Bergama	143	MUŞ	Merkez
101		Buca	144	NEVŞEHİR	Merkez
102		Çiğli	145	NİĞDE	Merkez
103		H. Açıan (Eşrefpaşa)	146	ORDU	Merkez
104		Karşıyaka	147		Fatsa
105		Ödemiş	148		Ünye
106		Tire	149		OSMANİYE
107		Torbali	150	RİZE	Merkez
108	K.MARAŞ	Merkez	151	SAKARYA	Merkez
109		Elbistan	152	SAMSUN	Merkez
110	KARABÜK	Merkez	153		Bafra
111	KARAMAN	Merkez	154		Çarşamba
112	KARS	Merkez	155		SİİRT
113	KASTAMONU	Merkez	156	SİNOP	Merkez
114	KAYSERİ	Merkez	157	SİVAS	Merkez
115	KIRIKKALE	Merkez	158	ŞANLIURFA	Merkez
116	KIRKLARELİ	Merkez	159		Siverek
117		Babaeski	160		Viranşehir
118		Lüleburgaz	161	ŞIRNAK	Merkez
119	KIRŞEHİR	Merkez	162		Cizre
120	KİLİS	Merkez	163	TEKİRDAĞ	Merkez
121	KOCAELİ	Merkez	164		Çorlu
122		Gebze	165	TOKAT	Merkez
123		Gölcük	166	TRABZON	Merkez
124	KONYA	Mümtaz Koru-Merkez	167	TUNCELİ	Merkez
125		Güzide Koru	168	UŞAK	Merkez
126		Akşehir M.N. Şen	169	VAN	Merkez
127		Beyşehir	170	YALOVA	Merkez
128		Ereğli	171	YOZGAT	Merkez
129		KÜTAHYA	Merkez	172	ZONGULDAK
130	Simav		173	Ereğli	
131	MALATYA	2 Nolu			

3.2. SÜRVEYANS

Bu rapor kapsamında, dispanserlere 2017 yılında kayıt edilen tüberküloz hastalarının bilgileri ve 2016 yılı hastalarının tedavi sonuçları Elektronik Tüberküloz Yönetim Sistemi (ETYS) üzerinden ve Türkiye Ulusal Tüberküloz Sürveyans Araştırması (TUTSA) formları ile bireysel olarak toplanmış ve analiz edilmiştir (Bkz Ek 1).

3.3. TOPLANTILAR ve EĞİTİM FAALİYETLERİ

3.3.1. Bilim Kurulu Toplantıları

Tüberküloz kontrol faaliyetleri ile ilgili olarak; 15-16 Şubat 2018 tarihinde Ankara’da yapılan bilim kurulu toplantısında; “Tüberküloz Tanı ve Tedavi Rehberi”nin güncellenerek yayına hazırlanması, Anti-tüberküloz ilaçların değerlendirilmesi, tüberkülozda yeni tanı testleri ve Doğrudan Gözetimli Tedavi konuları görüşülmüştür.

20-22 Haziran 2018 tarihlerinde Ankara’da toplanan bilim kurulu toplantısında ise Birinci seçenek ilaç dirençlerine yaklaşım ile tüberküloz tedavisinde kullanılan ve yurt dışından alımı önerilen ilaçlar hakkında görüşülmüştür.

3.3.2. Eğitim Faaliyetleri

1. Hekimlere Yönelik Verem Savaşı Sertifikalı Eğitim Programı: 2018 yılında, Verem Savaşına bütünlüklü bir bakış açısı kazandırma yanında hekimlere; tüberkülozdan şüphelenme, tüberküloz tanısının konulması, doğrudan gözetimli tedavinin uygulanması, tedavinin takibi, temaslı muayenelerinin yapılması, tüberkülozdan korunma ve danışmanlık eğitiminin verilmesi gibi konularda kaliteli ve yeterli sağlık hizmeti sunmalarını sağlamak amacıyla 6’şar günlük eğitimler yapılmıştır. 09-14 Temmuz 2018 tarihinde İstanbul Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde ve 24-29 Ekim 2018 tarihleri arasında Ankara Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde, 2 grupta 42 hekime eğitim verilmiştir.

2. Yardımcı Sağlık Personeli Verem Savaş Eğitimi: Tüberküloz Daire Başkanlığında ve verem savaşı dispanserlerinde görev yapan hemşire, sağlık memuru ve ebelerin mesleki bilgilerini arttırarak, kaliteli ve yeterli sağlık hizmeti sunmalarını sağlamak amacıyla; 10-12 Ekim 2018 ve 6-8 Kasım 2018 tarihleri arasında 2 grupta ve 3’er gün süreyle, 74 personele eğitim verilmiştir.

3. Tüberküloz Rotasyon Hizmet İçi Eğitimi: Verem savaşı dispanseri birimlerinde yeni göreve başlayan hekimlerin mesleki bilgilerinin arttırılması, tüberküloz konusunda kaliteli ve yeterli sağlık hizmeti sunmalarının sağlanması, verem savaş dispanseri birimleri, İl Tüberküloz Koordinatörlüğü ve tüberküloz referans göğüs hastalıkları hastanelerindeki işleyişi görerek tüberküloz hastalarına biyopsikososyal yaklaşımların sağlanması amacıyla; 07-11 Mayıs 2018, 14-18 Mayıs 2018, 21-25 Mayıs 2018, 28 Mayıs 2018-1 Haziran 2018, 2-6 Temmuz 2018, 09-13 Temmuz 2018, 16-20 Temmuz 2018, 23-27 Temmuz 2018, 30 Temmuz-3 Ağustos 2018 tarihlerinde toplam 9 grupta ve 5’er gün süreyle 51 personele eğitim verilmiştir. Hekimlere Yönelik Verem Savaşı Sertifikalı Eğitim Programı öncesi düzenlenen teorik ve pratik eğitimleridir.

4. Tüberküloz İl Koordinatörleri Rotasyon Eğitimi: Tüberküloz İl Koordinatörü olarak görevlendirilen hekimin; ilde tüberküloz kontrol hizmetlerine yönelik olarak yürütülen faaliyet ve çalışmalarını takip edebilmesi, düzgün ve zamanında veri girişlerinin yapılmasını sağlaması amacıyla; 12 -23 Kasım 2018 tarihinde 10 günlük 1 personele düzenlenen eğitim programıdır.

3.3.3. Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası

Ülkemizde ilk olarak 1947 yılında gerçekleştirilen Verem Eğitimi ve Propaganda Haftasında; radyo konuşmaları, film gösterileri ile halkı bilgilendirme çalışmaları, halkevlerinin çalışmaları ve BCG aşısının kullanımının yaygınlaştırılması çalışmaları yapılmıştır. Bu yıldan sonra her ocak ayının ilk pazar günü ile başlayan haftası ülkemizde “Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası” olarak anılmakta olup 2018 yılında 07-13 Ocak 2018 tarihleri arasında 71. Verem Eğitim ve Propaganda Haftası yurt genelinde kapsamlı etkinliklerle kutlanmıştır.

Başkanlığımızca hazırlanan, verem hastalığı ile ilgili bilgileri içeren slayt setleri, öğrenciler, sağlık çalışanları ve vatandaşlara yönelik eğitim faaliyetlerinde kullanılmak üzere Bakanlığımızın internet sitesinde yayınlanmıştır. Verem haftası kapsamında kullanılmak üzere Başkanlığımızca 15.000+15.000=30.000 afiş ve 75.000+75.000=150.000 broşür bastırılarak 59 il genelinde dağıtım gerçekleştirilmiştir. 22 il genelinde de tasarımı hazırlanmış afiş ve broşürlerin bastırılıp dağıtılması sağlanmıştır.

71. Verem Eğitimi ve Propaganda Haftası etkinlikleri kapsamında 81 ilde il sağlık müdürlüklerince; ilköğretim ve ortaöğretim okullarında **842.132** öğrenciye, cezaevleri, halk eğitim merkezleri, fabrika ve iş yerleri vb. yerlerde **208.805** kişiye verem hastalığı konusunda eğitim verilmiştir. Yine verem haftasında **49.647** sağlık personeline verem hastalığı ile ilgili hizmet içi eğitim verilmiştir. Bu eğitim çalışmaları ile yurt genelinde toplam **1.100.584** kişiye yüz yüze eğitim verilmiştir.

İllerde yerel basında verem hastalığı ve verem haftası ile ilgili haberler yayınlanması sağlanmış, yine yerel radyo ve TV’lerde çeşitli programlarda konu ile ilgili halka yönelik bilgilendirme yapılmıştır. Bu kapsamda yürütülen propaganda çalışmaları ile 46 Radyo-TV programı ve 287 yazılı basın haberi yayınlanması sağlanmıştır. Ayrıca, etkinlikler kapsamında 27 ilde Milli Eğitim Müdürlükleriyle işbirliği yapılarak resim, kompozisyon ve şiir yarışmaları düzenlenmiştir.

3.3.4. İnternet Sayfası

İnternetin, en hızlı ve en kolay bilgi edinme kaynağı olması nedeniyle, her konuda olduğu gibi sağlık konusunda da hem sağlık çalışanları hem de sağlıkla ilgili herhangi bir konuda bilgi almak isteyen insanların çok sık başvurdukları bir iletişim aracı olduğu gerçeğinden yola çıkarak, Başkanlığımız Eylül 2010’dan itibaren kurumsal web sayfasını yayın hayatına başlatmıştır. Sağlık Bakanlığı ile bağlı kuruluşların yeniden yapılandırılması süreciyle birlikte 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu (THSK) çatısı altına alınmıştır. 694 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile THSK, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (HSGM) adını almıştır. HSGM altında Tüberküloz Dairesi Başkanlığı olarak faaliyetlerine devam eden Başkanlığımızın internet sitesi HSGM bünyesinde faaliyet gösteren web sitelerinden birisidir. Bu raporun yayına hazırlandığı sürede web sayfamız devam eden revizyon çalışmaları nedeniyle geçici olarak kapalı durumdadır.

3.3.5. Tüberküloz Saha Danışmanları

Daire Başkanlığımızca, tüberküloz kontrol çalışmalarında otokontrolün sağlanması, problemlere ortak çözüm bulunabilmesi, hizmetlerde standardın sağlanması, sektörler arası ve iller arası çözüm odaklarının sağlanması amacıyla belirlenen 10 saha danışmanı kendilerine bağlı illere danışmanlık yapmaktadır.

3.3.6. Tüberküloz Saha Çalışması ve Değerlendirme Programı

Tüberküloz Daire Başkanlığı tarafından, sahada tüberküloz tanı, tedavi ve takip hizmetlerini yürüten birimlerin çalışmalarını görmek, eksiklikleri tespit etmek ve çalışanlara yerinde-uygulamalı eğitim vermek amacıyla 2016 yılında yeni bir eğitim/destek programı başlatılmıştır. Program kapsamında ülkemizde tüberküloz konusunda tecrübeli personellerden gönüllülük esasına göre seçilenlere, iletişim, sorun çözme, çatışma yönetme, yaşam koçluğu, liderlik konularında eğitimler verilmiştir. Eğitimler sonrasında daire başkanlığı temsilcisi, göğüs hastalıkları uzmanı, mikrobiyoloji uzmanı, TB il koordinatörü veya hekimi ve VSD sağlık çalışanlarının yer aldığı timler oluşturulmuştur.

Tüberküloz Saha Timlerinin çalışmaları kapsamında 2018 yılında 10 il ziyaret edilmiştir.

Tablo 4. TB Saha Timlerinin Ziyaret Ettiği İller ve Ziyaret Tarihleri, 2018

TB Saha Timlerinin Gerçekleştirdiği Değerlendirme Programları		
Sıra	İl	Ziyaret Tarihleri
1	Ağrı	24-25 Temmuz 2018
2	Erzurum	30-31 Temmuz 2018
3	Kars	3-4 Eylül 2018
4	Van	10-11 Eylül 2018
5	Trabzon/Rize	25-27 Eylül 2018
6	Edirne	10-11 Eylül 2018
7	Diyarbakır	16-18 Eylül 2018
8	Kırklareli	31 Ekim-01 Kasım 2018
9	Sakarya	13-14 Kasım 2018

3.4. İKMAL

05/08/2010 tarih 27663 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan (12/07/2010 tarihli ve 2010/725 sayılı kararnamenin eki) Bakanlar Kurulu kararı doğrultusunda tüberküloz hasta ve temaslıları için herhangi bir sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın I. II. ve III. Basamak sağlık kurum ve kuruluşlarına tüm tüberküloz ilaçları Bakanlığımızca temin edilip dağıtılmaktadır.

Dağıtımı Yapılan İlaçlar:

Birinci Seçenek İlaçlar: İzonyazid 100 ve 300 mg tablet, Pirazinamid tablet, Ethambutol tablet, Rifampisin 150 ve 300 mg kapsül, Rifampisin süspansiyon, Streptomisin flakon.

İkinci Seçenek İlaçlar: Ofloxacin tablet, Sikloserin kapsül, Para-aminosalisilik asit 1 gr tablet, PAS 4 gr granül, Protionamid draje, Amikasin ampul, Tiasetazon tablet, Klofazimin kapsül, Kapreomisin flakon, Moksifloksasin tablet, Linezolid tablet ve Levofloksasin tablet.

Levofloksasin tablet isimli ilaç ilk kez 2018 yılında tedarik edilerek dağıtımı sağlanmıştır.

Birinci seçenek ilaçlar il sağlık müdürlüklerinin taleplerine göre yılda 4 kez (üçer aylık dönemler halinde) illere gönderilmektedir. İkinci seçenek ilaçlar ise hastanın kayıtlı olduğu VSD'den yapılan taleplere göre hasta bazlı olarak dağıtılmakta olup Daire Başkanlığından kargo ile VSD'ye gönderilmektedir. İkinci seçenek ilaçların dağıtımı Tüberküloz Tanı ve Tedavi Rehberinde belirtilen dört referans hastane (Ankara Atatürk, İzmir Dr. Suat Seren, İstanbul Süreyyapaşa ve Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastaneleri) tarafından verilen ilaç kullanım raporlarına göre yapılmaktadır. Diğer hastaneler tarafından verilen ilaç kullanım raporları ise referans hastanelere konsültasyon için gönderilmektedir. Konsültasyon sonucuna göre ilaç dağıtımı yapılmaktadır.

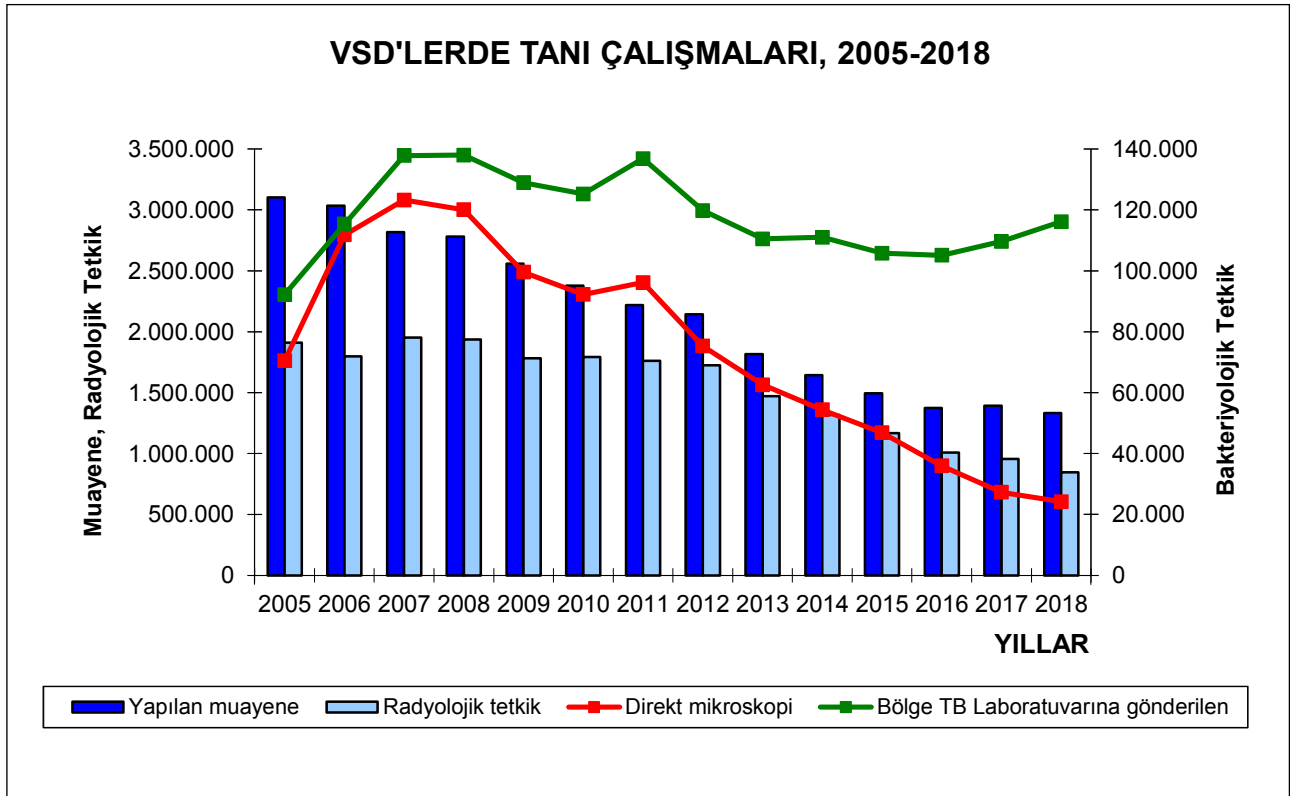
2018 yılında ilaç temini ve ikmalinde aksaklık yaşanmamıştır.

3.5. DİSPANSERLERDE TANI ÇALIŞMALARI

Tablo 5. Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2005-2018

YIL	Yapılan Muayene	Radyolojik Tetkik	Direkt Mikroskopi	Bölge TB Laboratuvarına Gönderilen*
2005	3.101.826	1.909.554	70.466	92.182
2006	3.034.848	1.797.798	111.780	115.338
2007	2.818.945	1.951.644	123.258	137.835
2008	2.781.992	1.937.885	120.048	138.023
2009	2.557.787	1.783.560	99.582	128.955
2010	2.378.998	1.793.368	92.238	125.256
2011	2.219.534	1.760.349	96.147	136.865
2012	2.143.765	1.726.124	75.316	119.796
2013	1.815.805	1.471.113	62.593	110.481
2014	1.643.937	1.316.322	54.401	111.035
2015	1.495.558	1.166.920	46.840	105.796
2016	1.374.153	1.007.591	35.967	105.103
2017	1.391.817	955.618	27.296	109.644
2018	1.332.580	847.505	24.217	116.118

* Dispanserlerden Bölge TB Laboratuvarına gönderilen balgam ya da diğer örneklerin sayısı.

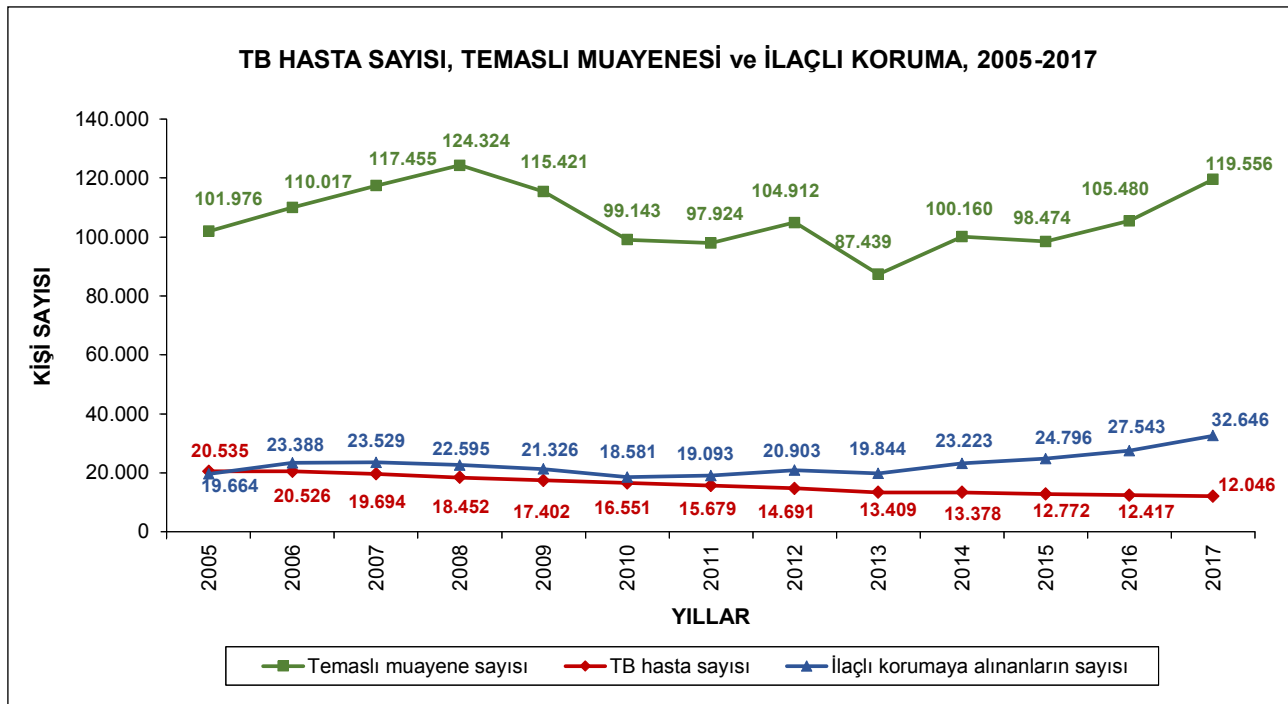
Şekil 9. Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimlerinde Yapılan Tanı Çalışmaları, 2005-2018

3.6. TEMASLI MUAYENESİ VE KORUYUCU TEDAVİ UYGULAMASI

Tablo 6. TSM Verem Savaşı Dispanseri (VSD) Birimi Kayıtlarına Göre TB Hasta Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma, 2005-2017

YIL	Toplam TB Hasta Sayısı*	Temaslı Muayene Sayısı	Hasta Başına Yapılan Temaslı Muayenesi	İlaçlı Korumaya Alınanların Sayısı	Hasta Başına İlaçlı Korumaya Alınanların Sayısı
2005	20.535	101.976	5,0	19.664	1,0
2006	20.526	110.017	5,4	23.388	1,1
2007	19.694	117.455	6,0	23.529	1,2
2008	18.452	124.324	6,7	22.595	1,2
2009	17.402	115.421	6,6	21.326	1,2
2010	16.551	99.143	6,0	18.581	1,1
2011	15.679	97.924	6,2	19.093	1,2
2012	14.691	104.912	7,1	20.903	1,4
2013	13.409	87.439	6,5	19.844	1,5
2014	13.378	100.160	7,5	23.223	1,7
2015	12.772	98.474	7,7	24.796	1,9
2016	12.417	105.480	8,5	27.543	2,2
2017	12.046	119.556	9,9	32.646	2,7

*TUTSA verisidir.

Şekil 10. TB Hasta Sayısı, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Koruma Sayısı, 2005-2017

Tablo 7. İllere Göre Toplam Muayene, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Korumaya Alınanların Dağılımı, 2017

İL	Toplam Olgu Sayısı*	Toplam Muayene	Temaslı Muayenesi	Hasta Başına Temaslı Muayenesi	İlaçlı Korumaya Alınan	Hasta Başına İlaçlı Koruma
Adana	316	23.038	1.718	5,4	508	1,6
Adıyaman	54	3.569	464	8,6	123	2,3
Afyonkarahisar	80	3.335	414	5,2	222	2,8
Ağrı	54	3.804	543	10,1	436	8,1
Aksaray	33	6.845	177	5,4	54	1,6
Amasya	39	3.804	170	4,4	85	2,2
Ankara	567	33.362	6.411	11,3	1.672	2,9
Antalya	201	83.917	3.021	15,0	690	3,4
Ardahan	10	421	58	5,8	24	2,4
Artvin	24	1.345	443	18,5	70	2,9
Aydın	117	11.019	2.202	18,8	499	4,3
Balıkesir	227	15.379	1.726	7,6	513	2,3
Bartın	56	3.081	1.103	19,7	98	1,8
Batman	61	9.562	666	10,9	166	2,7
Bayburt	9	1.197	29	3,2	10	1,1
Bilecik	25	1.153	320	12,8	52	2,1
Bingöl	40	1.781	168	4,2	72	1,8
Bitlis	31	2.830	694	22,4	89	2,9
Bolu	37	3.530	440	11,9	116	3,1
Burdur	23	1.677	360	15,7	41	1,8
Bursa	578	114.701	10.072	17,4	2.136	3,7
Çanakkale	108	8.344	1.153	10,7	206	1,9
Çankırı	14	1.613	795	56,8	47	3,4
Çorum	42	3.565	350	8,3	87	2,1
Denizli	83	13.594	1.502	18,1	377	4,5
Diyarbakır	211	12.049	1.139	5,4	433	2,1
Düzce	68	6.331	857	12,6	182	2,7
Edirne	104	6.407	569	5,5	174	1,7
Elazığ	69	7.194	1.662	24,1	118	1,7
Erzincan	17	4.688	139	8,2	71	4,2
Erzurum	128	15.732	1.319	10,3	307	2,4
Eskişehir	88	18.193	1.296	14,7	244	2,8
Gaziantep	280	23.892	1.677	6,0	774	2,8
Giresun	73	4.655	375	5,1	162	2,2
Gümüşhane	13	552	86	6,6	27	2,1
Hakkari	27	221	0	0,0	23	0,9
Hatay	155	22.709	3.200	20,6	486	3,1
İğdır	26	775	198	7,6	41	1,6
Isparta	37	7.301	169	4,6	104	2,8
İstanbul	3.552	412.429	30.841	8,7	9.074	2,6
İzmir	599	81.840	4.350	7,3	1.557	2,6

Tablo 7. İllere Göre Toplam Muayene, Temaslı Muayenesi ve İlaçlı Korumaya Alınanların Dağılımı, 2017 (devamı)

İL	Toplam Olgu Sayısı*	Toplam Muayene	Temaslı Muayenesi	Hasta Başına Temaslı Muayenesi	İlaçlı Korumaya Alınan	Hasta Başına İlaçlı Koruma
Kahramanmaraş	114	14.039	929	8,1	638	5,6
Karabük	39	3.952	257	6,6	119	3,1
Karaman	14	5.608	168	12,0	29	2,1
Kars	39	1.799	397	10,2	22	0,6
Kastamonu	36	3.990	340	9,4	92	2,6
Kayseri	118	24.721	1.255	10,6	398	3,4
Kırıkkale	44	4.557	316	7,2	121	2,8
Kırklareli	80	9.930	652	8,2	137	1,7
Kırşehir	19	3.457	234	12,3	197	10,4
Kilis	19	2.439	333	17,5	27	1,4
Kocaeli	307	41.862	2.230	7,3	610	2,0
Konya	236	63.536	1.434	6,1	679	2,9
Kütahya	86	14.896	839	9,8	208	2,4
Malatya	121	18.131	4.679	38,7	452	3,7
Manisa	211	19.998	2.930	13,9	935	4,4
Mardin	73	3.439	627	8,6	132	1,8
Mersin	220	14.254	1.362	6,2	337	1,5
Muğla	76	5.293	455	6,0	180	2,4
Muş	52	8.512	816	15,7	79	1,5
Nevşehir	18	1.621	194	10,8	91	5,1
Niğde	22	2.294	199	9,0	62	2,8
Ordu	121	12.163	1.076	8,9	352	2,9
Osmaniye	79	4.180	600	7,6	205	2,6
Rize	55	4.477	439	8,0	97	1,8
Sakarya	244	17.332	1.275	5,2	349	1,4
Samsun	177	23.505	2.473	14,0	561	3,2
Siirt	41	1.137	374	9,1	64	1,6
Sinop	27	1.061	229	8,5	57	2,1
Sivas	60	6.320	773	12,9	370	6,2
Şanlıurfa	291	14.838	1.883	6,5	891	3,1
Şırnak	62	3.515	1.458	23,5	203	3,3
Tekirdağ	158	6.438	1.235	7,8	301	1,9
Tokat	90	5.984	702	7,8	264	2,9
Trabzon	110	7.922	852	7,7	305	2,8
Tunceli	2	361	4	2,0	8	4,0
Uşak	19	2.919	356	18,7	144	7,6
Van	94	18.233	384	4,1	299	3,2
Yalova	41	1.637	284	6,9	47	1,1
Yozgat	39	2.475	400	10,3	114	2,9
Zonguldak	116	7.558	1.237	10,7	300	2,6
TÜRKİYE	12.046	1.391.817	119.556	9,9	32.646	2,7

*TUTSA verisidir.

3.7. DOĞRUDAN GÖZETİMLİ TEDAVİ UYGULAMASI

Tüberküloz hastalarında tedavi başlangıcındaki doğrudan gözetimli tedavi (DGT) uygulaması ile ilgili veriler Bakanlıkça aylık olarak Verem Savaş Dispanseri Aylık Çalışma Formu (VSD-17) ile toplanmaktadır. TUTSA formları ile tedavi sonuçları toplanırken ise hastaların tedavi süresince DGT alma durumları bildirilmektedir.

Temel Sağlık İstatistikleri Modülü (TSİM) üzerinden alınan VSD-17 verilerine göre dispanserlerde kayıt altına alınan hastaların 2010 yılında %97,9'unun, 2011 yılında %98,2'sinin, 2012 yılında %99,0'unun, 2013 yılında %98,3'ünün, 2014 yılında %99,1'inin, 2015 yılında %98,9'unun, 2016 yılında %99,2'sinin, 2017 yılında %98,4'ünün, 2018 yılında ise 98,6'sının tedavilerine doğrudan gözetim altında başlanmıştı.

TUTSA formları ile toplanan **tedavi sonundaki DGT durumu** ile ilgili verilere göre; tedavi süresince DGT oranı (kısmi ve tam DGT toplamı) 2010 yılı hastalarında %97,8, 2011 yılı hastalarında %98,9, 2012 yılı hastalarında %97,8, 2013 yılında %98,8, 2014 yılı hastalarında %96,7, 2015 yılı hastalarında 98,9, 2016 yılı hastalarında ise 98,6'dır.

3.8. MOBİL TARAMA ÇALIŞMALARI

Başkanlığımızca yayımlanan 2006/61 sayılı genelge kapsamında yurt genelinde halk sağlığı müdürlüklerine bağlı olarak 20 mobil tarama ekibi faaliyet göstermektedir.

Mobil tarama ekipleri verem hastalığı açısından risk grubu olan cezaevi, huzurevi, çocuk yuvası vb. toplu yaşam alanlarında yıllık tarama programları dahilinde yılda en az bir kez radyolojik olarak verem taraması yapmaktadır. Bunun dışında gerekli olduğu durumlarda tüberküloz hastalarının temashıları, okul, yurt, askeri birlik vb. taramaları yapılmaktadır.

Antalya, Bursa, İstanbul ve Zonguldak illerindeki mobil tarama faaliyetlerine Verem Savaşı Dernekleri destek olmaktadır. Bu derneklerin mobil tarama faaliyetleri 2010/81 sayılı genelge kapsamında ilgili İl Sağlık Müdürlükleri aracılığı ile takip edilmektedir.

Şekil 11. Mobil Tarama Ekipleri ve Faaliyet Gösterdikleri İller, 2018

Mobil tarama ekipleri tarafından 2018 yılı içinde yurt genelinde 411 cezaevi, 253 huzurevi, 48 çocuk yuvası, 44 askeri birlik, 63 sağlık kurumu, 74 okul, 92 yurt, 96 diğer (esnaf, otel, belde, köy vb.) olmak üzere toplam 1.081 kurumda tarama faaliyeti gerçekleştirilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Yapılan Taramaların Kurumlara Göre Dağılımı, 2018

MOBİL TARAMA EKİBİ	TARAMA YAPILAN KURUM								TOPLAM
	Cezaevi	Huzurevi	Çocuk Yuvası	Askeri Birlik	Sağlık Kurumu	Okul	Yurt	Diğer	
Adana	41	7	4	0	0	1	6	8	67
Ankara	23	48	3	1	0	0	0	5	80
Antalya	18	9	0	1	0	2	5	2	37
Aydın	24	30	2	0	0	0	1	1	58
Bursa	46	23	0	0	22	14	25	18	148
Diyarbakır	20	1	7	2	14	1	0	0	45
Edirne	20	7	0	0	0	0	0	0	27
Erzurum	16	7	2	1	0	1	23	2	52
Eskişehir	18	4	0	0	4	0	2	4	32
Gaziantep	13	5	3	0	2	3	0	2	28
İstanbul	18	7	1	4	5	22	0	17	74
İzmir	39	25	3	4	6	3	0	9	89
Kayseri	26	14	8	4	0	2	0	0	54
Konya	18	28	8	3	0	6	4	13	80
Muş	4	0	0	0	0	3	0	1	8
Sakarya	3	4	3	22	4	4	12	11	63
Samsun	27	15	0	2	2	4	11	1	62
Şanlıurfa	8	1	1	0	2	3	1	1	17
Trabzon	15	18	3	0	2	5	2	0	45
Van	14	0	0	0	0	0	0	1	15
TOPLAM	411	253	48	44	63	74	92	96	1.081

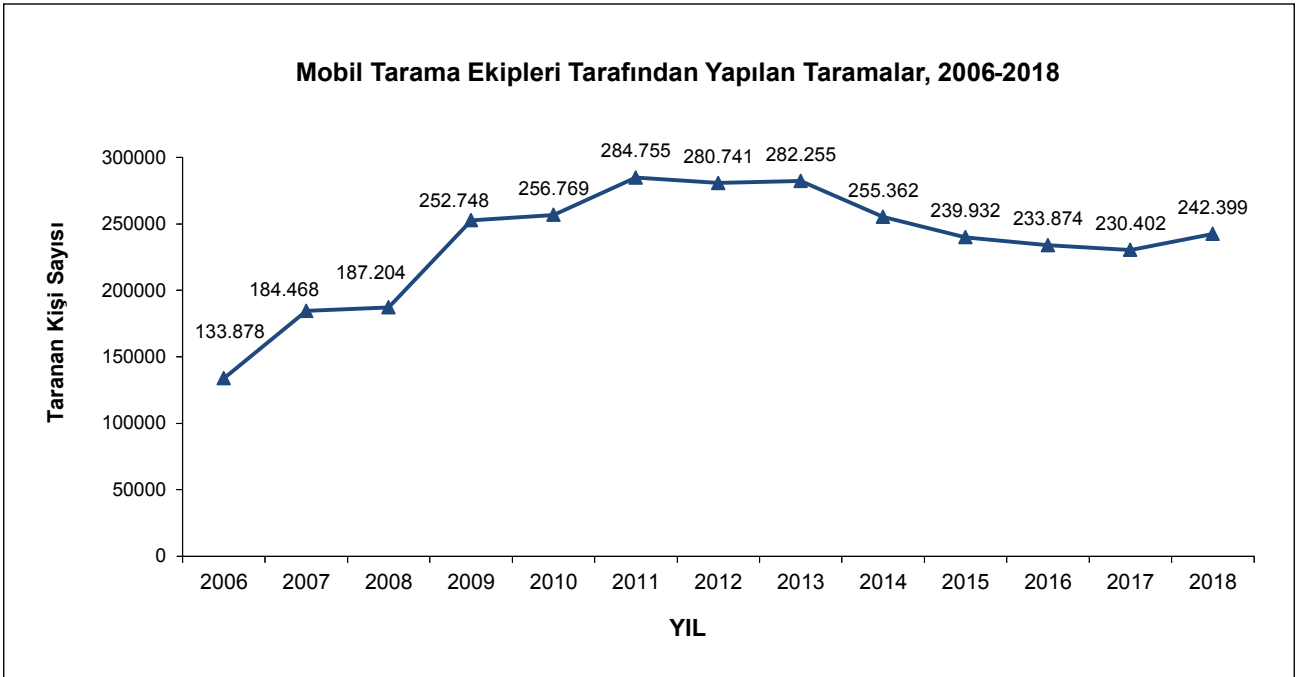
Yurt genelinde 2018 yılında MTE'ler tarafından **242.399** kişinin röntgen taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramalar sonucunda **5.279** tüberküloz şüphelisi saptanmış ve ileri tetkikler sonucunda **51** kişinin tüberküloz hastası olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. Kurumlara Göre Yapılan Taramalar ve Sonuçları, 2018

Tarama Yapılan Kurum	Taranan Kurum Sayısı	Tarama Planlanan Kişi Sayısı	Taranan Kişi Sayısı	TB Şüpheli Sayısı	Bulunan TB Hastası			
					E	K	TOPLAM	
							Sayı	%*
Cezaevi	411	219.065	175.289	3.534	36	3	39	0,02
Huzurevi	253	22.240	13.944	922	6	0	6	0,04
Çocuk Yuvası	48	3.196	3.310	11	1	0	1	0,03
Askeri Birlik	44	12.406	11.178	145	0	0	-	-
Sağlık Kurumu	63	7.007	4.818	128	0	0	-	-
Okul	74	10.691	9.834	159	1	0	1	0,01
Yurt	92	23.297	9.889	100	1	0	1	0,01
Diğer**	96	18.344	14.137	280	2	1	3	0,02
TOPLAM	1.081	316.246	242.399	5.279	47	4	51	0,02

*Yüzdeler her kurumdaki taranan kişi sayısı üzerinden alınmıştır.

**Köy, Otel, Fabrika vb.

Şekil 12. Mobil Tarama Ekipleri Tarafından Tarama Yapılan Kişi Sayısı, 2006-2018

3.9. ŞARTLI DÜZENLİ NAKDİ YARDIM PROGRAMI

Tüberküloz hastalarının tedavilerinin uzun sürmesi, tedavi süresince işgücü kaybına uğramaları gibi sebeplerle hastalar ve aileleri psiko-sosyal desteğe ve maddi yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. Bu kapsamda; Sağlık Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında 12.12.2017 tarihinde bir protokol imzalanmış, ekonomik ve sosyal güçlükler yaşayan tüberküloz hastalarına 2018 yılı Şubat ayından itibaren düzenli nakdi yardım vermeye başlanmıştır. Aynı zamanda tıbbi öz bakım gerektiren ve evdeki yaşam koşullarının yetersiz olduğu durumlarda ilave destek ödemesi sağlanabilmektedir. Bu programla tüberküloz hastalarının düzenli tedavi, takip ve kontrollerinin sağlanması, tedaviye uyumun artırılması, hastalara ve ailelerine ilgili uzmanlar tarafından psiko-sosyal destek verilmesi hedeflenmiştir.

DSÖ Avrupa bölgesi 2016-2020 Tüberküloz Eylem Planında sosyal koruma ve yoksulluğun azaltılması önerilmektedir. Ülkemizde tüberküloz hastaları için verilen düzenli nakdi yardım uygulaması, DSÖ Avrupa Bölgesi için Tüberküloz Eylem Planının uygulanmasına ilişkin "İyi Uygulama Örneği" olarak kabul edilmiştir. 'Compendium of good practices in the implementation of the Tuberculosis Action Plan for the WHO European Region 2016–2020' kılavuzunda 'Regular Financial Support Programme for Tuberculosis Patients with Psychosocial and Financial Loss in Turkey' olarak yer almıştır.

Toplam 5.712 tüberküloz hastası 2018 yılında yardım başvurusunda bulunmuştur. Bu başvurular VSD personeli tarafından HSYŞ Sosyal Yardım Modülüne girilmiştir. Başvurular Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından değerlendirilip uygun koşulları sağlayanlara yardım verilmektedir. 2018 yılında 2.340 kişi en az bir kere bu yardımdan yararlanmıştır.

Tablo 10. Aylara Göre Nakdi Yardım Alan TB Hasta Sayısı, 2018

Tarih	Yardım Alan Sayısı*
Şubat	258
Mart	11
Nisan	951
Mayıs	1.209
Haziran	1.573
Temmuz	1.766
Ağustos	1.895
Eylül	1.945
Ekim	1.967
Kasım	2.037
Aralık	2.047

*Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verisidir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2018 yılında tüberküloz hastalarına toplam 17.926.609,40 TL ödeme yapılmıştır.

**TÜRKİYE GENELİ
TÜBERKÜLOZ VERİLERİ**

TÜRKİYE GENELİ TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Ülkemizde 2005 yılından itibaren verem savaşı dispanserlerine kayıtlı her bir hastanın verisi bireysel olarak toplanmakta ve analiz edilerek raporlanmaktadır. Bu bölümde, 2017 yılı tüberküloz hastalarının verileri ile hasta verilerindeki yıllara göre değişimi gösteren tablo ve grafikler yer almaktadır.

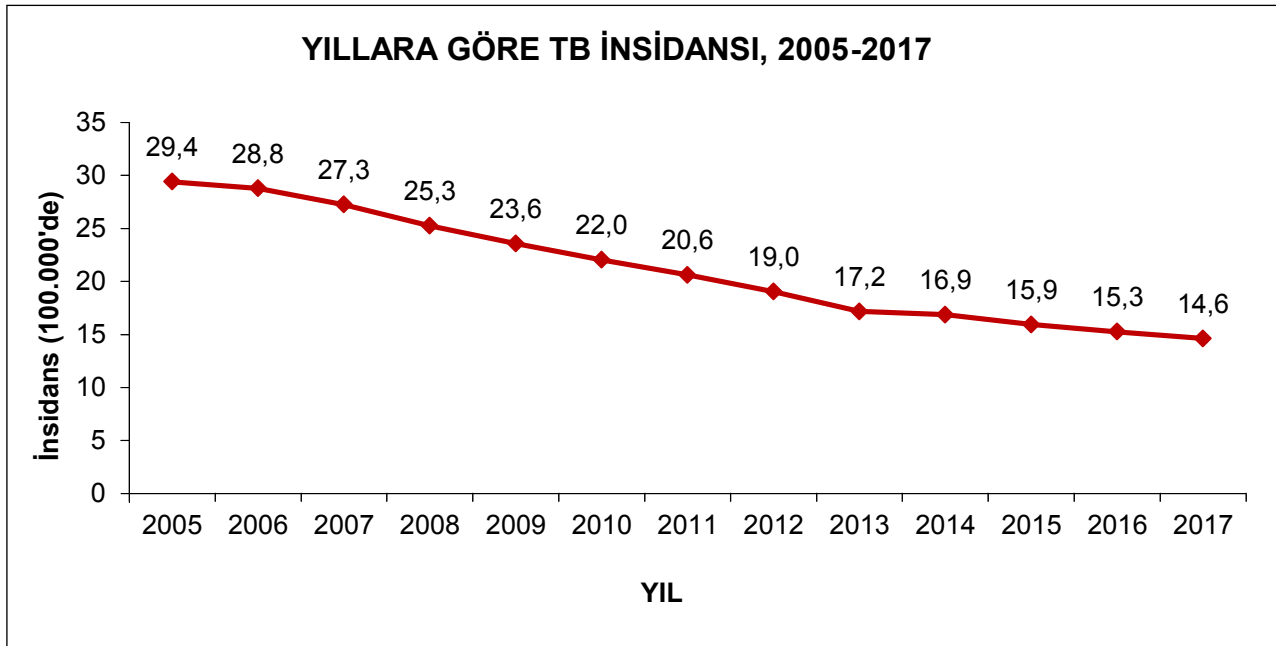
Dünya Sağlık Örgütü, “tahmini yeni+nüks” olgu sayılarını kullanarak tahmini TB insidansını hesaplamakta ve yıllık raporlarında bu veriyi yayımlamaktadır (Bkz. Bölüm 1). Başkanlığımızca **VSD’lerde kayıtlı olgu sayıları** üzerinden Türkiye TB insidansları hesaplanmış olup Tablo 11 ve Şekil 13’de verilmiştir.

Tablo 11. Yıllara Göre TB İnsidans Hızları, 2005-2017

YIL	Nüfus*	Yeni Olgu Sayısı	Nüks Olgu Sayısı	Yeni+Nüks Olgu Sayısı	İnsidans** (100.000'de)
2005	68.860.540	18.753	1.509	20.262	29,4
2006	69.729.970	18.544	1.534	20.078	28,8
2007	70.586.256	17.781	1.460	19.241	27,3
2008	71.517.100	16.760	1.314	18.074	25,3
2009	72.561.312	15.943	1.177	17.120	23,6
2010	73.722.988	15.183	1.070	16.253	22,0
2011	74.724.269	14.417	990	15.407	20,6
2012	75.627.384	13.535	870	14.405	19,0
2013	76.667.864	12.352	818	13.170	17,2
2014	77.695.904	12.253	855	13.108	16,9
2015	78.741.053	11.803	747	12.550	15,9
2016	79.814.871	11.442	744	12.186	15,3
2017	80.810.525	11.101	720	11.821	14,6

*2005 ve 2006 yıllarında TÜİK'in nüfus projeksiyonları, 2007 yılından itibaren adrese dayalı nüfuslar kullanılmıştır. 2016 raporundan itibaren 2005 ve 2006 yılı nüfus projeksiyonları TÜİK'in veri tabanından güncellenmiştir.

**İnsidans: Yeni + Nüks Olgu Sayısı / Nüfus x 100.000

Şekil 13. Yıllara Göre TB İnsidansı, 2005-2017

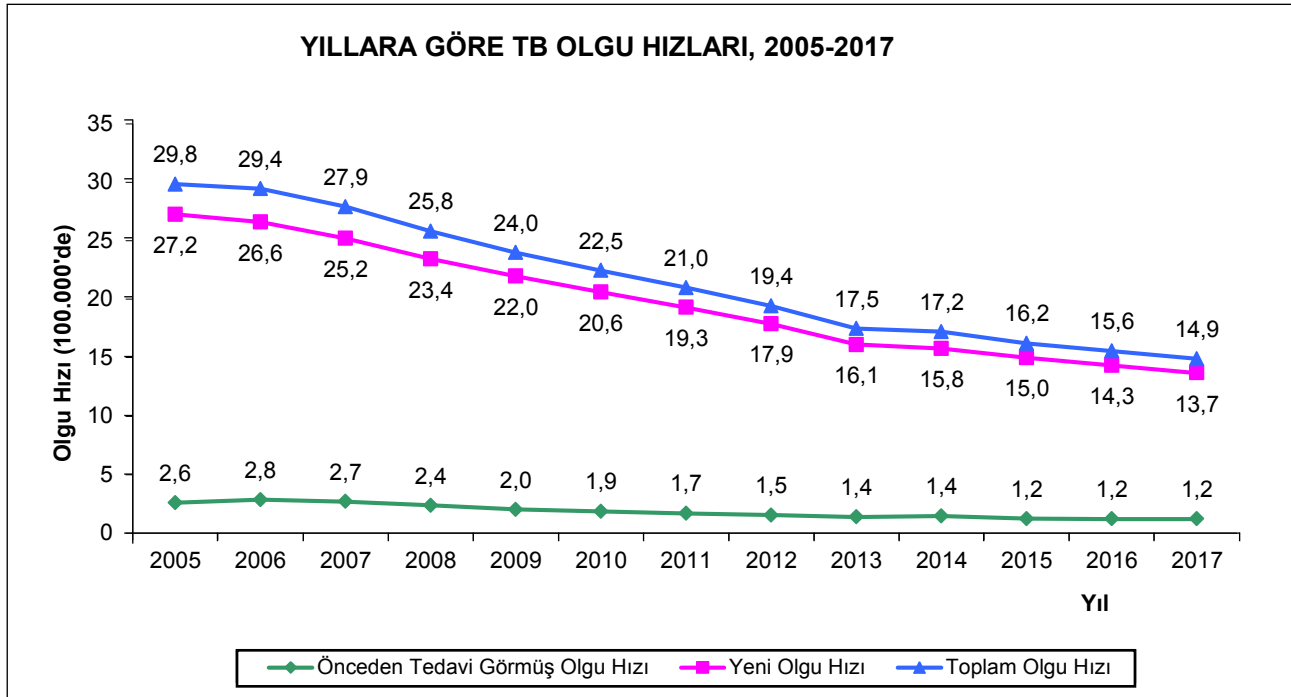
Tablo 12. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Toplam TB Olgu Sayıları, Olgu Hızları ve Olgu Hızlarındaki Yıllık Değişim, 2005-2017

YIL	Yeni Olgular			Önceden Tedavi Görmüş Olgular			Toplam Olgular		
	Yeni Olgu Sayısı	Yeni Olgu Hızı (100.000'de)	Olgu hızındaki yıllık değişim (%)	Önceden Tedavi Görmüş Olgu Sayısı	Önceden Tedavi Görmüş Olgu Hızı (100.000'de)	Olgu hızındaki yıllık değişim, %	Toplam Olgu Sayısı	Toplam Olgu Hızı (100.000'de)	Olgu hızındaki yıllık değişim (%)
2005	18.753	27,2	-	1.782	2,6	-	20.535	29,8	-
2006	18.544	26,6	-2,3	1.982	2,8	9,8	20.526	29,4	-1,3
2007	17.781	25,2	-5,3	1.913	2,7	-4,7	19.694	27,9	-5,2
2008	16.760	23,4	-7,0	1.692	2,4	-12,7	18.452	25,8	-7,5
2009	15.943	22,0	-6,2	1.459	2,0	-15,0	17.402	24,0	-7,0
2010	15.183	20,6	-6,3	1.368	1,9	-7,7	16.551	22,5	-6,4
2011	14.417	19,3	-6,3	1.262	1,7	-9,0	15.679	21,0	-6,5
2012	13.535	17,9	-7,2	1.156	1,5	-9,5	14.691	19,4	-7,4
2013	12.352	16,1	-10,0	1.057	1,4	-9,8	13.409	17,5	-10,0
2014	12.253	15,8	-2,1	1.125	1,4	5,0	13.378	17,2	-1,6
2015	11.803	15,0	-5,0	969	1,2	-15,0	12.772	16,2	-5,8
2016	11.442	14,3	-4,4	975	1,2	-0,7	12.417	15,6	-4,1
2017	11.101	13,7	-4,2	945	1,2	-4,3	12.046	14,9	-4,2

Not: Hesaplamalarda 2005 ve 2006 yıllarında TÜİK'in nüfus projeksiyonları, 2007 yılından itibaren adrese dayalı nüfuslar kullanılmıştır.

Olgu hızı: Olgu sayısı / Nüfus x 100.000

Olgu hızındaki yıllık değişim: (O yılın olgu hızı - Bir önceki yılın olgu hızı) / Bir önceki yılın olgu hızı x 100

Şekil 14. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Toplam Olgularda Olgu Hızları, 2005-2017

Tablo 13. Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2017

Yıllar	YAŞ GRUBU																	
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		≥65			
	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı		
2005	291	4,4	906	6,5	4.735	36,8	4.098	31,5	2.830	29,0	2.473	34,0	1.656	37,4	1.764	41,5		
	1,6		4,8		25,3		21,9		15,1		13,2		8,8		9,4			
2006	271	4,1	842	6,0	4.608	35,9	4.113	31,2	2.738	27,3	2.398	31,9	1.715	37,4	1.859	42,7		
	1,5		4,5		24,9		22,2		14,8		12,9		9,2		10,0			
2007	193	3,3	758	5,9	4.288	34,6	3.951	32,3	2.632	26,9	2.403	31,4	1.671	34,4	1.885	37,7		
	1,1		4,3		24,1		22,2		14,8		13,5		9,4		10,6			
2008	232	3,9	717	5,6	3.770	30,3	3.637	29,5	2.515	25,0	2.273	28,7	1.783	35,2	1.833	37,5		
	1,4		4,3		22,5		21,7		15,0		13,6		10,6		10,9			
2009	220	3,6	720	5,7	3.410	27,2	3.445	27,7	2.228	21,9	2.324	28,4	1.703	32,1	1.893	37,2		
	1,4		4,5		21,4		21,6		14,0		14,6		10,7		11,9			
2010	218	3,5	661	5,2	3.034	24,2	3.087	24,4	2.219	21,8	2.234	26,6	1.785	31,0	1.945	36,5		
	1,4		4,4		20,0		20,3		14,6		14,7		11,8		12,8			
2011	196	3,2	548	4,3	2.725	21,7	2.898	22,6	2.103	20,2	2.079	24,2	1.894	31,5	1.974	36,0		
	1,4		3,8		18,9		20,1		14,6		14,4		13,1		13,7			
2012	177	2,9	495	3,9	2.434	19,3	2.691	21,0	2.013	18,6	1.971	22,6	1.757	28,6	1.997	35,1		
	1,3		3,6		18,0		19,9		14,9		14,6		13,0		14,7			
2013	135	2,2	432	3,4	2.191	17,3	2.302	17,9	1.777	16,0	1.861	20,8	1.646	26,1	2.008	34,1		
	1,1		3,5		17,7		18,6		14,4		15,1		13,3		16,3			
2014	149	2,4	385	3,1	2.020	15,8	2.217	17,3	1.809	15,8	1.861	20,4	1.670	25,6	2.142	34,6		
	1,2		3,1		16,5		18,1		14,8		15,2		13,6		17,5			
2015	189	3,0	433	3,5	1.996	15,5	2.075	16,3	1.668	14,2	1.754	19,0	1.709	25,2	1.979	30,5		
	1,6		3,7		16,9		17,6		14,1		14,9		14,5		16,8			
2016	205	3,2	404	3,2	1.832	14,1	1.894	15,1	1.640	13,5	1.697	17,9	1.700	24,1	2.070	31,1		
	1,8		3,5		16,0		16,6		14,3		14,8		14,9		18,1			
2017	188	2,9	350	2,8	1.750	13,5	1.754	14,0	1.622	13,2	1.598	16,4	1.704	23,2	2.135	31,0		
	1,7		3,2		15,8		15,8		14,6		14,4		15,3		19,2			

Tablo 14. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Sayı, Yüzde ve Olgu Hızları, 2005-2017

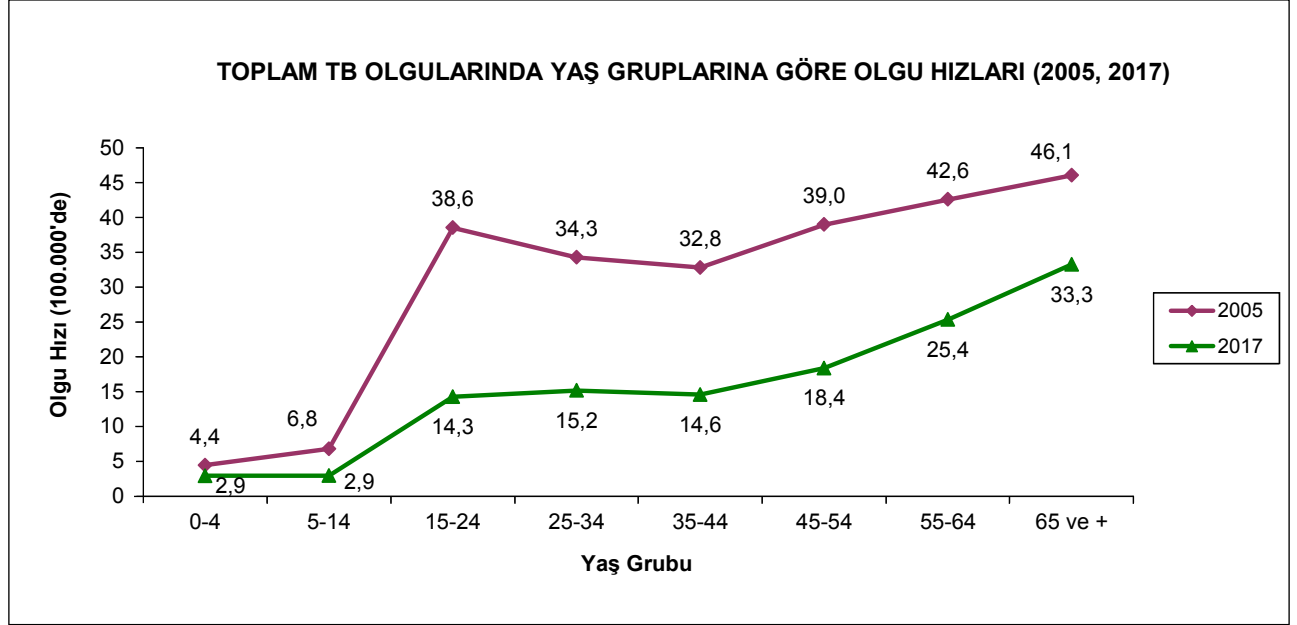
Yıllar	YAŞ GRUBU																	
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		≥65			
	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı	Sayı (%)	Olgu Hızı		
Toplam Olgu Sayısı																		
2005	293	4,4	942	6,8	4.962	38,6	4.461	34,3	3.201	32,8	2.831	39,0	1.886	42,6	1.959	46,1	9,5	
	1,4		4,6		24,2		21,7		15,6		13,8		9,2		9,5			
2006	274	4,2	871	6,3	4.865	38,0	4.530	34,4	3.131	31,2	2.787	37,1	1.999	43,6	2.069	47,5	10,1	
	1,3		4,2		23,7		22,1		15,3		13,6		9,7		10,1			
2007	197	3,4	787	6,1	4.521	36,5	4.354	35,6	3.008	30,7	2.807	36,7	1.936	39,9	2.084	41,7	10,6	
	1,0		4,0		23,0		22,1		15,3		14,3		9,8		10,6			
2008	236	3,9	744	5,8	3.974	31,9	3.979	32,3	2.849	28,3	2.661	33,6	2.007	39,6	2.002	40,9	10,8	
	1,3		4,0		21,5		21,6		15,5		14,4		10,9		10,8			
2009	223	3,6	735	5,8	3.562	28,5	3.757	30,2	2.527	24,8	2.628	32,1	1.905	35,9	2.065	40,6	11,9	
	1,3		4,2		20,5		21,6		14,5		15,1		10,9		11,9			
2010	223	3,6	677	5,3	3.200	25,5	3.351	26,5	2.465	24,3	2.536	30,2	1.999	34,7	2.100	39,4	12,7	
	1,3		4,1		19,3		20,2		14,9		15,3		12,1		12,7			
2011	198	3,2	563	4,4	2.880	23,0	3.145	24,6	2.371	22,8	2.323	27,1	2.078	34,5	2.121	38,6	13,5	
	1,3		3,6		18,4		20,1		15,1		14,8		13,2		13,5			
2012	179	2,9	507	4,0	2.554	20,3	2.951	23,0	2.203	20,4	2.211	25,3	1.942	31,6	2.144	37,7	14,6	
	1,2		3,5		17,4		20,1		15,0		15,0		13,2		14,6			
2013	138	2,2	446	3,5	2.313	18,2	2.512	19,6	1.970	17,7	2.084	23,3	1.815	28,7	2.131	36,2	15,9	
	1,0		3,3		17,3		18,7		14,7		15,6		13,5		15,9			
2014	152	2,4	400	3,2	2.162	16,9	2.420	18,9	1.986	17,4	2.078	22,8	1.872	28,7	2.308	37,3	17,3	
	1,1		3,0		16,2		18,1		14,8		15,5		14,0		17,3			
2015	189	3,0	448	3,6	2.108	16,3	2.254	17,8	1.839	15,6	1.932	20,9	1.877	27,6	2.125	32,7	16,6	
	1,5		3,5		16,5		17,6		14,4		15,1		14,7		16,6			
2016	209	3,2	421	3,4	1.944	15,0	2.050	16,3	1.814	15,0	1.901	20,0	1.861	26,4	2.217	33,3	17,9	
	1,7		3,4		15,7		16,5		14,6		15,3		15,0		17,9			
2017	189	2,9	367	2,9	1.854	14,3	1.901	15,2	1.791	14,6	1.789	18,4	1.861	25,4	2.294	33,3	19,0	
	1,6		3,0		15,4		15,8		14,9		14,9		15,4		19,0			

Tablo 15. Toplam TB Olgularında 2005-2017 Yılları Arasında Olgu Hızındaki Değişim

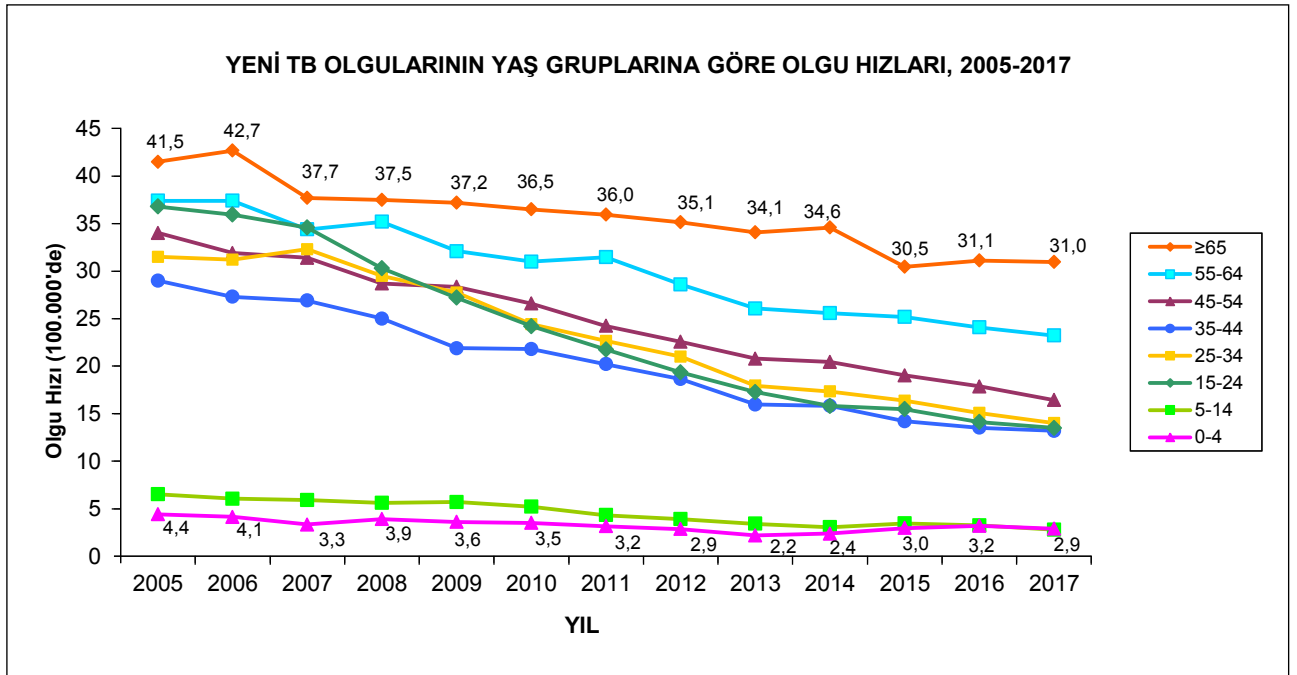
YIL	YAŞ GRUBU															
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		65 ve +	
	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)	OH	D (%)
2005	4,4		6,8		38,6		34,3		32,8		39,0		42,6		46,1	
2017	2,9	-34,2	2,9	-57,0	14,3	-63,0	15,2	-55,8	14,6	-55,6	18,4	-52,9	25,4	-40,5	33,3	-27,8

OH: Olgu Hızı (Yüz binde)

D: Değişim

Şekil 15. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2017

Şekil 16. Yeni TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Olgu Hızları, 2005-2017

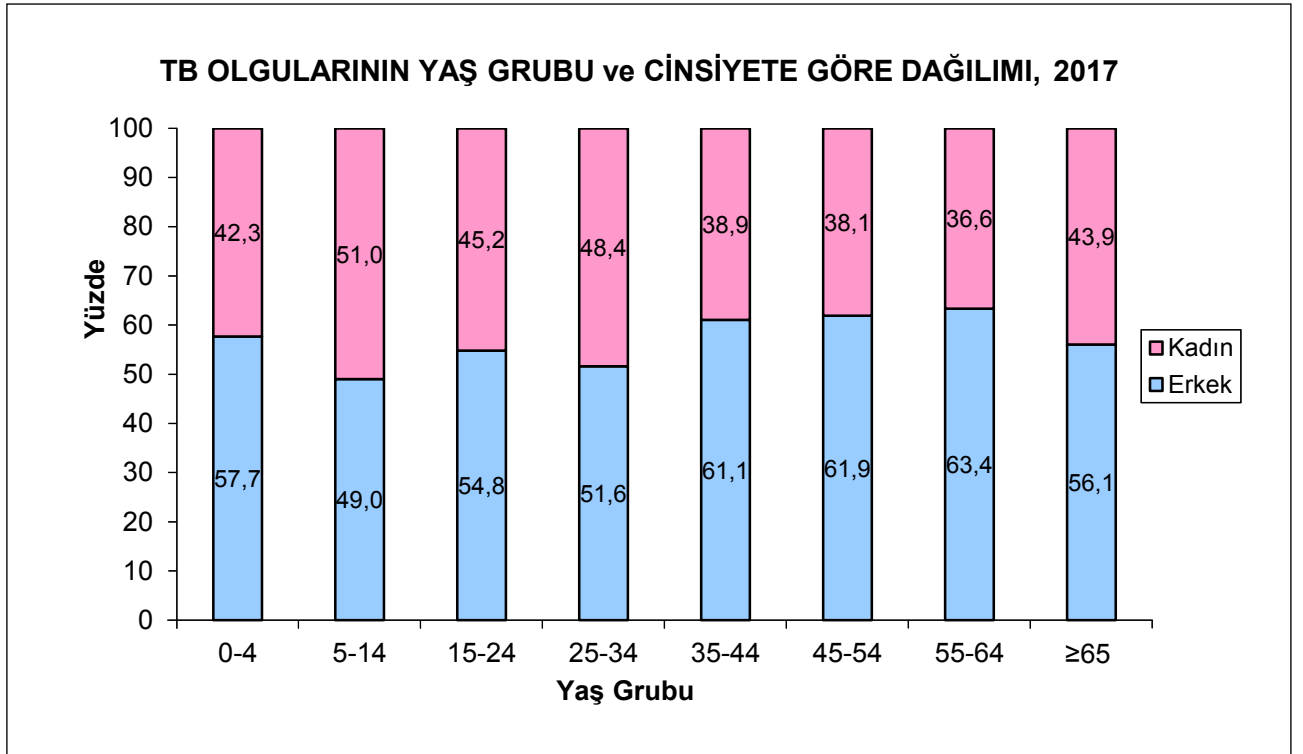
Tablo 16. Toplam TB Olgularının Yaş ve Cinsiyet Dağılımı, 2017

YAŞ	CİNSİYET		Toplam	YAŞ	CİNSİYET		Toplam
	Erkek	Kadın			Erkek	Kadın	
0	35	20	55	48	104	65	169
1	22	12	34	49	85	54	139
2	18	15	33	50	100	61	161
3	21	21	42	51	146	75	221
4	13	12	25	52	127	69	196
5	10	11	21	53	104	72	176
6	10	13	23	54	111	74	185
7	19	11	30	55	120	53	173
8	13	19	32	56	105	53	158
9	11	13	24	57	130	92	222
10	24	17	41	58	121	72	193
11	11	23	34	59	103	61	164
12	18	13	31	60	126	50	176
13	26	29	55	61	137	86	223
14	38	38	76	62	120	83	203
15	56	64	120	63	102	65	167
16	63	85	148	64	115	67	182
17	89	73	162	65	99	68	167
18	92	62	154	66	88	56	144
19	109	74	183	67	120	67	187
20	129	80	209	68	89	74	163
21	123	96	219	69	63	71	134
22	131	102	233	70	79	41	120
23	121	97	218	71	64	65	129
24	103	105	208	72	54	73	127
25	117	98	215	73	71	42	113
26	105	87	192	74	63	39	102
27	104	107	211	75	58	40	98
28	100	105	205	76	53	38	91
29	86	80	166	77	52	47	99
30	94	96	190	78	49	49	98
31	98	85	183	79	45	30	75
32	94	82	176	80	33	23	56
33	94	97	191	81	28	30	58
34	89	83	172	82	33	18	51
35	93	85	178	83	28	27	55
36	116	88	204	84	40	29	69
37	120	74	194	85	27	26	53
38	110	72	182	86	12	11	23
39	91	63	154	87	17	10	27
40	105	68	173	88	4	8	12
41	108	41	149	89	5	8	13
42	106	57	163	90	3	5	8
43	118	74	192	91	4	6	10
44	127	75	202	92	4	3	7
45	109	59	168	93	0	2	2
46	104	77	181	94	0	2	2
47	118	75	193	107	1	0	1

Tablo 17. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2017

YAŞ GRUBU	CİNSİYET				TOPLAM	
	Erkek		Kadın		Sayı	%**
	Sayı	%*	Sayı	%*		
0-4	109	57,7	80	42,3	189	1,6
5-14	180	49,0	187	51,0	367	3,0
15-24	1.016	54,8	838	45,2	1.854	15,4
25-34	981	51,6	920	48,4	1.901	15,8
35-44	1.094	61,1	697	38,9	1.791	14,9
45-54	1.108	61,9	681	38,1	1.789	14,9
55-64	1.179	63,4	682	36,6	1.861	15,4
65 ve +	1.286	56,1	1.008	43,9	2.294	19,0
TOPLAM	6.953	57,7	5.093	42,3	12.046	100,0

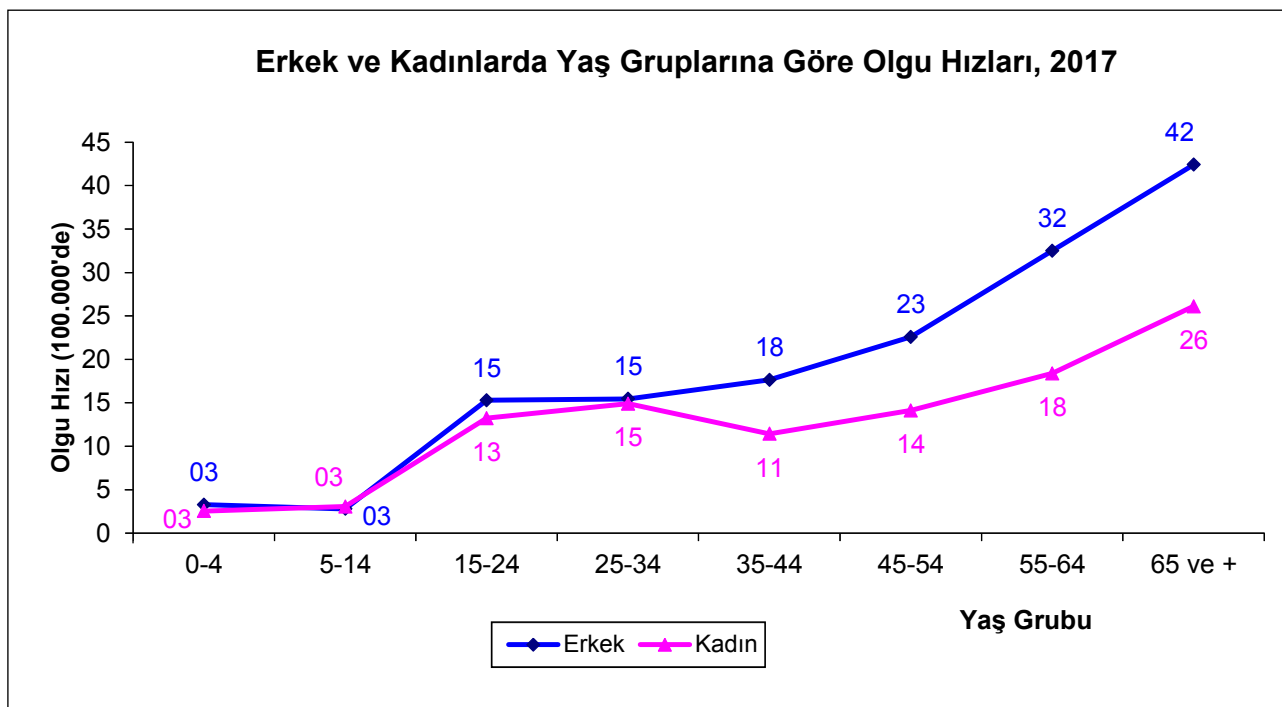
* Satır yüzdesi ** Sütun yüzdesi

Şekil 17. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2017

Tablo 18. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgu Hızları (100.000'de), 2017

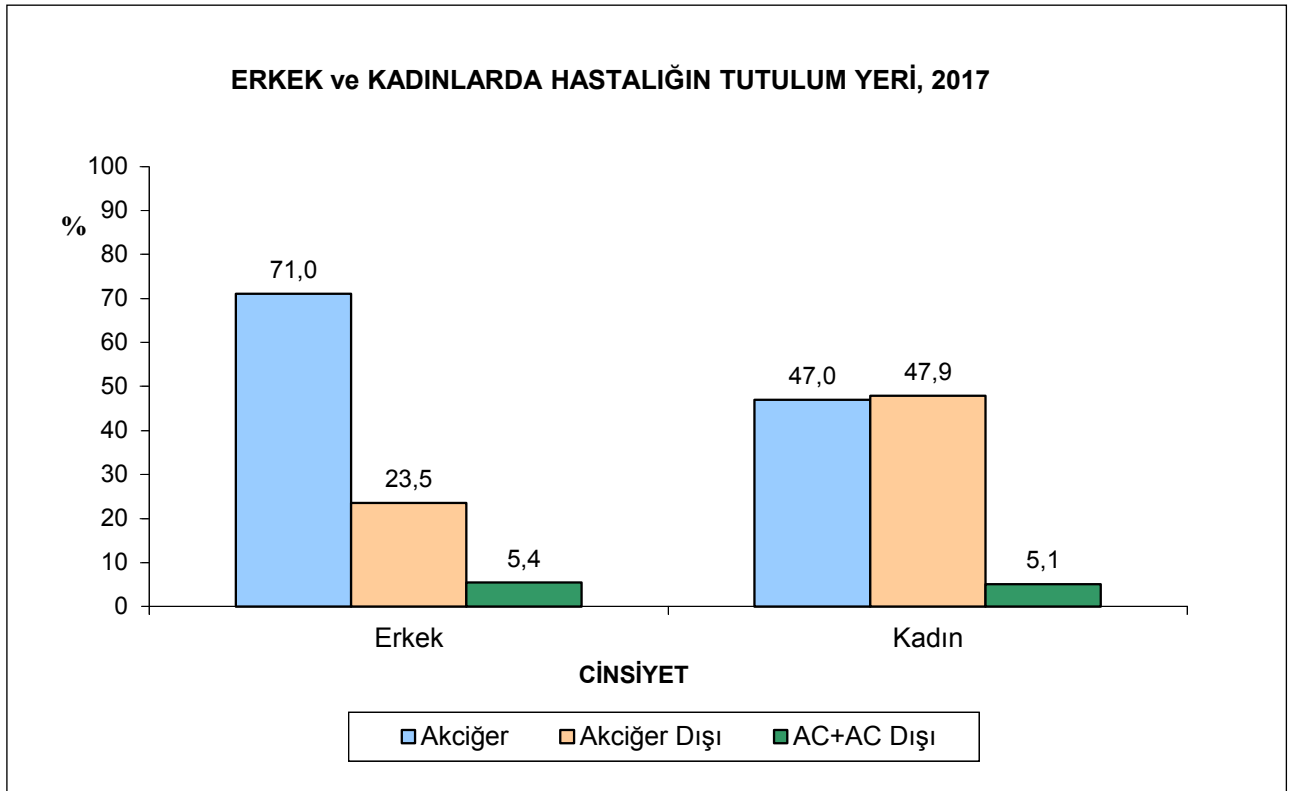
CİNSİYET	0-4	5-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	≥ 65	TOPLAM
Erkek	3,3	2,8	15,3	15,4	17,6	22,6	32,5	42,4	17,2
Kadın	2,5	3,1	13,2	14,9	11,4	14,1	18,4	26,1	12,6
TOPLAM	2,9	2,9	14,3	15,2	14,6	18,4	25,4	33,3	14,9

Şekil 18. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Olgu Hızları, 2017

Tablo 19. Toplam TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2017

CİNSİYET	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM
	Akciğer		AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Erkek	4.940	71,0	1.637	23,5	376	5,4	6.953
Kadın	2.392	47,0	2.441	47,9	260	5,1	5.093
TOPLAM	7.332	60,9	4.078	33,9	636	5,3	12.046

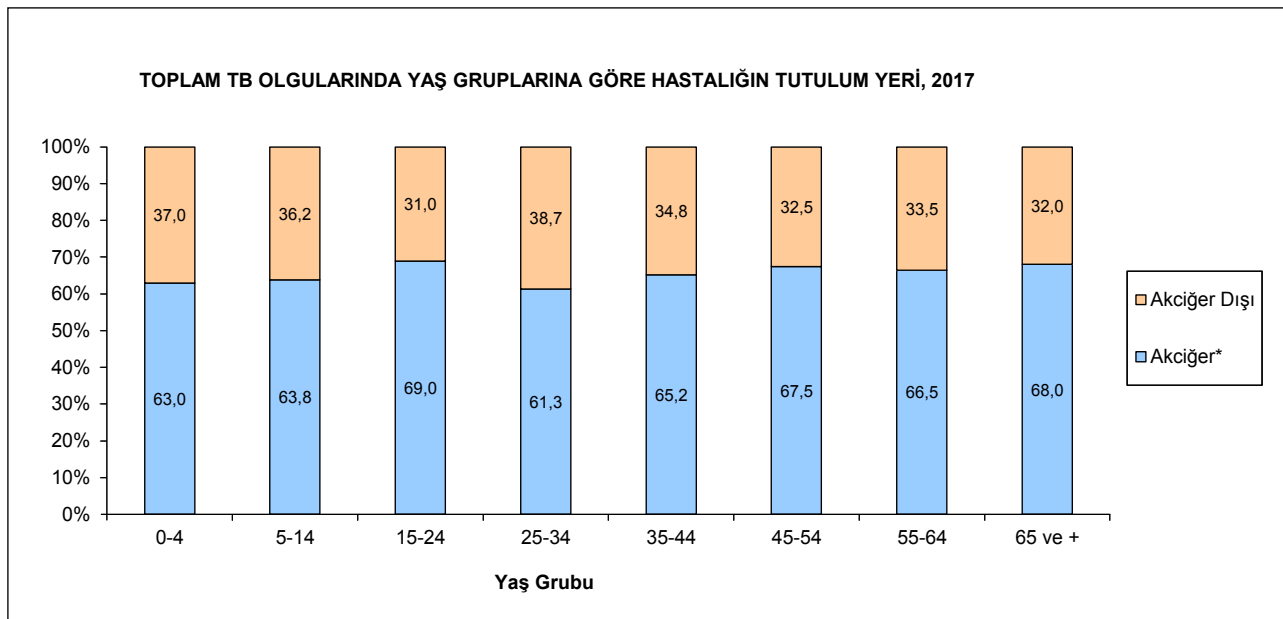
Yüzdeler satır yüzdesidir.

Şekil 19. Toplam TB Olgularında Cinsiyete Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2017

Tablo 20. Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2017

YAŞ GRUBU	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM
	Akciğer		AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
0-4	105	55,6	70	37,0	14	7,4	189
5-14	209	56,9	133	36,2	25	6,8	367
15-24	1.172	63,2	575	31,0	107	5,8	1.854
25-34	1.067	56,1	736	38,7	98	5,2	1.901
35-44	1.062	59,3	624	34,8	105	5,9	1.791
45-54	1.125	62,9	582	32,5	82	4,6	1.789
55-64	1.155	62,1	624	33,5	82	4,4	1.861
65 ve +	1.437	62,6	734	32,0	123	5,4	2.294
TOPLAM	7.332	60,9	4.078	33,9	636	5,3	12.046

Yüzdeler satır yüzdesidir.

* Akciğer olguları + “Akciğer+AC Dışı” olgular

Şekil 20. Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2017

Tablo 21. Yayma (+) Akciğer TB, Toplam Akciğer TB, Akciğer Dışı TB Olguları ve Tüm Olguların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2017

		YAŞ GRUBU								TOPLAM
		0-4	5-14	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 ve +	
Yayma (+) Akciğer TB	Sayı	17	36	724	671	712	750	764	894	4.568
	%	0,4	0,8	15,8	14,7	15,6	16,4	16,7	19,6	100,0
Akciğer TB*	Sayı	119	234	1.279	1.165	1.167	1.207	1.237	1.560	100
	%	1,5	2,9	16,1	14,6	14,6	15,1	15,5	19,6	100,0
Akciğer Dışı TB	Sayı	70	133	575	736	624	582	624	734	4.078
	%	1,7	3,3	14,1	18,0	15,3	14,3	15,3	18,0	100,0
Tüm Hastalar	Sayı	189	367	1.854	1.901	1.791	1.789	1.861	2.294	12.046
	%	1,6	3,0	15,4	15,8	14,9	14,9	15,4	19,0	100,0

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular

Tablo 22. TB Hastalarında Olgu Tanımına Göre Hastalığın Tutulum Yerinin Dağılımı, 2017

OLGU TANIMI	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM	
	Akciğer		AC Dışı		Akciğer + AC Dışı			
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%**
Yeni	6.594	59,4	3.903	35,2	604	5,4	11.101	92,2
Önceden Tedavi Görmüş	738	78,1	175	18,5	32	3,4	945	7,8
Nüks	548	76,1	151	21,0	21	2,9	720	6,0
Tedaviyi Terkten Dönen	137	81,5	22	13,1	9	5,4	168	1,4
Başarısızlıktan gelen	49	92,5	2	3,8	2	3,8	53	0,4
Kronik	4	100,0	-	-	-	-	4	0,03
TOPLAM	7.332	60,9	4.078	33,9	636	5,3	12.046	100,0

* Satır yüzdesi

** Sütun yüzdesi

Tablo 23. Yeni TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2017

YIL	Akciğer*		Akciğer Dışı		Toplam Yeni Olgu
	Sayı	%	Sayı	%	
2005	13.394	71,4	5.359	28,6	18.753
2006	12.935	69,8	5.609	30,2	18.544
2007	11.996	67,5	5.785	32,5	17.781
2008	11.318	67,5	5.442	32,5	16.760
2009	10.296	64,6	5.647	35,4	15.943
2010	9.566	63,0	5.617	37,0	15.183
2011	8.852	61,4	5.565	38,6	14.417
2012	8.414	62,2	5.121	37,8	13.535
2013	7.791	63,1	4.561	36,9	12.352
2014	7.696	62,8	4.557	37,2	12.253
2015	7.427	62,9	4.376	37,1	11.803
2016	7.463	65,2	3.979	34,8	11.442
2017	7.198	64,8	3.903	35,2	11.101

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular

Tablo 24. Önceden Tedavi Görmüş TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2017

YIL	Akciğer*		Akciğer Dışı		Toplam Önceden Tedavi Görmüş Olgu**
	Sayı	%	Sayı	%	
2005	1.593	89,4	189	10,6	1.782
2006	1.805	91,1	177	8,9	1.982
2007	1.694	88,6	219	11,4	1.913
2008	1.495	88,4	197	11,6	1.692
2009	1.258	86,2	201	13,8	1.459
2010	1.174	85,8	194	14,2	1.368
2011	1.057	83,8	205	16,2	1.262
2012	977	84,5	179	15,5	1.156
2013	864	81,7	193	18,3	1.057
2014	936	83,2	189	16,8	1.125
2015	797	82,2	172	17,8	969
2016	785	80,5	190	19,5	975
2017	770	81,5	175	18,5	945

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular

** Nüks, tedaviyi terkten dönen, tedavi başarısızlığından gelen ve kronik olguların toplamıdır.

Tablo 25. Toplam TB Olgularında Akciğer ve Akciğer Dışı Tüberküloz Hastalarının Dağılımı, 2005-2017

YIL	Akciğer*		Akciğer Dışı		Toplam Olgu
	Sayı	%	Sayı	%	
2005	14.987	73,0	5.548	27,0	20.535
2006	14.740	71,8	5.786	28,2	20.526
2007	13.690	69,5	6.004	30,5	19.694
2008	12.813	69,4	5.639	30,6	18.452
2009	11.554	66,4	5.848	33,6	17.402
2010	10.740	64,9	5.811	35,1	16.551
2011	9.909	63,2	5.770	36,8	15.679
2012	9.391	63,9	5.300	36,1	14.691
2013	8.655	64,5	4.754	35,5	13.409
2014	8.632	64,5	4.746	35,5	13.378
2015	8.224	64,4	4.548	35,6	12.772
2016	8.248	66,4	4.169	33,6	12.417
2017	7.968	66,1	4.078	33,9	12.046

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular

Tablo 26. Çocuk Hastalarda Yıllara Göre Tüberküloz Menenjit Olgularının Dağılımı, 2005-2017

YIL	0-4 yaş		5-9 yaş		10-14 yaş		TOPLAM
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
2005	13	37,1	13	37,1	9	25,8	35
2006	22	53,7	8	19,5	11	26,8	41
2007	11	40,8	7	25,9	9	33,3	27
2008	22	68,8	6	18,8	4	12,4	32
2009	17	47,2	9	25,0	10	27,8	36
2010	12	48,0	7	28,0	6	24,0	25
2011	6	33,3	6	33,3	6	33,3	18
2012	12	52,2	5	21,7	6	26,1	23
2013	7	36,8	4	21,1	8	42,1	19
2014	12	52,2	4	17,4	7	30,4	23
2015	9	42,9	7	33,3	5	23,8	21
2016	11	45,8	5	20,8	8	33,3	24
2017	8	42,1	3	15,8	8	42,1	19

Yüzdeler satır yüzdesidir.

Tablo 27. Akciğer Dışı Tüberküloz Olgularında Tutulan Organların Dağılımı, 2017

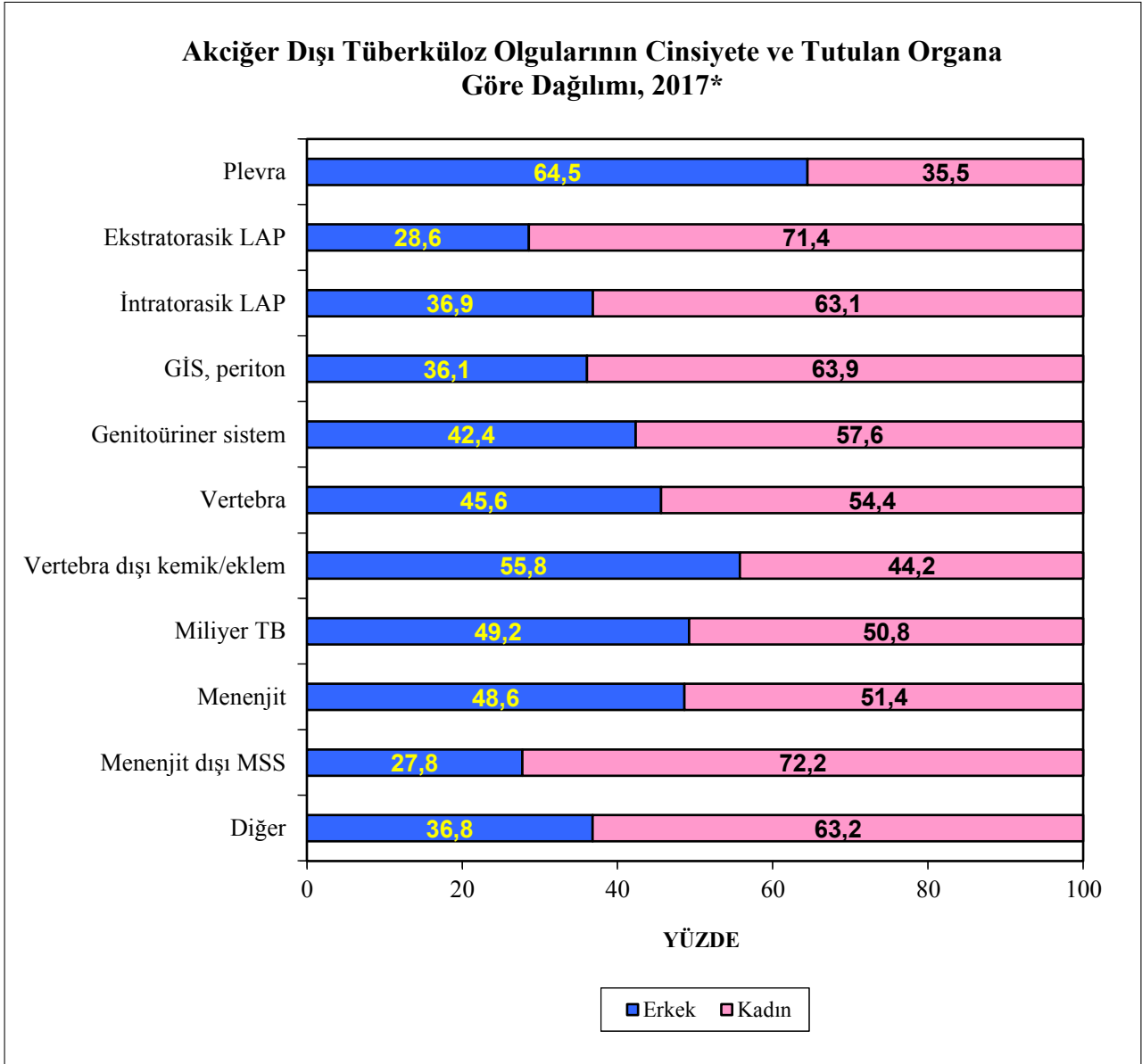
TUTULAN ORGAN	HASTALIĞIN YERİ				TOPLAM	
	AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Ekstratorasik LAP	1.258	30,8	84	13,2	1.342	28,5
Plevra	889	21,8	212	33,3	1.101	23,4
İntratorasik LAP	412	10,1	71	11,2	483	10,2
GİS,periton	233	5,7	22	3,5	255	5,4
GÜS	219	5,4	10	1,6	229	4,9
Vertebra	211	5,2	17	2,7	228	4,8
Menenjit	134	3,3	14	2,2	148	3,1
Miliyer*	-	-	132	20,8	132	2,8
Vertebra dışı kemik/eklem	91	2,2	13	2,0	104	2,2
Menenjit dışı MSS	14	0,3	4	0,6	18	0,4
Diğer	617	15,1	57	9,0	674	14,3
TOPLAM	4.078	100,0	636	100,0	4.714	100,0

*Miliyer TB olguları Akciğer+AC Dışı olarak sınıflandırılmaktadır.

Tablo 28. Akciğer Dışı TB Olgularında Cinsiyete Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2017

TUTULAN ORGAN	CİNSİYET				TOPLAM*	
	Erkek		Kadın		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Ekstratorasik LAP	384	19,1	958	35,5	1.342	28,5
Plevra	710	35,3	391	14,5	1.101	23,4
İntratorasik LAP	178	8,8	305	11,3	483	10,2
GİS,periton	92	4,6	163	6,0	255	5,4
GÜS	97	4,8	132	4,9	229	4,9
Vertebra	104	5,2	124	4,6	228	4,8
Menenjit	72	3,6	76	2,8	148	3,1
Miliyer	65	3,2	67	2,5	132	2,8
Vertebra dışı kemik/eklem	58	2,9	46	1,7	104	2,2
Menenjit dışı MSS	5	0,2	13	0,5	18	0,4
Diğer	248	12,3	426	15,8	674	14,3
TOPLAM	2.013	100,0	2.701	100,0	4.714	100,0

*Sadece akciğer dışı tutulum olan 4.078 olgu ile akciğer+akciğer dışı organ tutulumu olan 636 olgu alınmıştır.

*Sadece akciğer dışı tutulum olan 4.078 olgu ile akciğer+akciğer dışı organ tutulumu olan 636 olgu (toplam 4.801 olgu) alınmıştır.

Şekil 21. Akciğer Dışı Tüberküloz Olgularının Cinsiyete ve Tutulan Organa Göre Dağılımı, 2017

Tablo 29. Akciğer Dışı TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Tutulan Organların Dağılımı, 2017

TUTULAN ORGAN	YAŞ GRUBU														TOPLAM*			
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		≥65		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Ekstratorasik LAP	33	39,3	54	34,2	173	25,4	229	27,5	193	26,5	184	27,7	219	31,0	257	30,0	1.342	28,5
Plevra	5	6,0	24	15,2	272	39,9	251	30,1	185	25,4	113	17,0	90	12,7	161	18,8	1.101	23,4
İntratorasik LAP	8	9,5	17	10,8	31	4,5	51	6,1	67	9,2	99	14,9	100	14,2	110	12,8	483	10,2
GiS.periton	-	-	16	10,1	45	6,6	49	5,9	35	4,8	42	6,3	38	5,4	30	3,5	255	5,4
GÜS	1	1,2	3	1,9	22	3,2	40	4,8	38	5,2	39	5,9	38	5,4	48	5,6	229	4,9
Vertebra	2	2,4	-	-	18	2,6	16	1,9	24	3,3	38	5,7	59	8,4	71	8,3	228	4,8
Menenjit	8	9,5	11	7,0	26	3,8	37	4,4	21	2,9	17	2,6	10	1,4	18	2,1	148	3,1
Miliyer	2	2,4	6	3,8	17	2,5	14	1,7	20	2,7	17	2,6	21	3,0	35	4,1	132	2,8
Vertebra dışı kemik/eklem	7	8,3	3	1,9	13	1,9	15	1,8	12	1,6	14	2,1	22	3,1	18	2,1	104	2,2
Menenjit dışı MSS	-	-	-	-	1	0,1	5	0,6	4	0,5	3	0,5	4	0,6	1	0,1	18	0,4
Diğer	18	21,4	24	15,2	64	9,4	127	15,2	130	17,8	98	14,8	105	14,9	108	12,6	674	14,3
TOPLAM	84	100,0	158	100,0	682	100,0	834	100,0	729	100,0	664	100,0	706	100,0	857	100,0	4.714	100,0

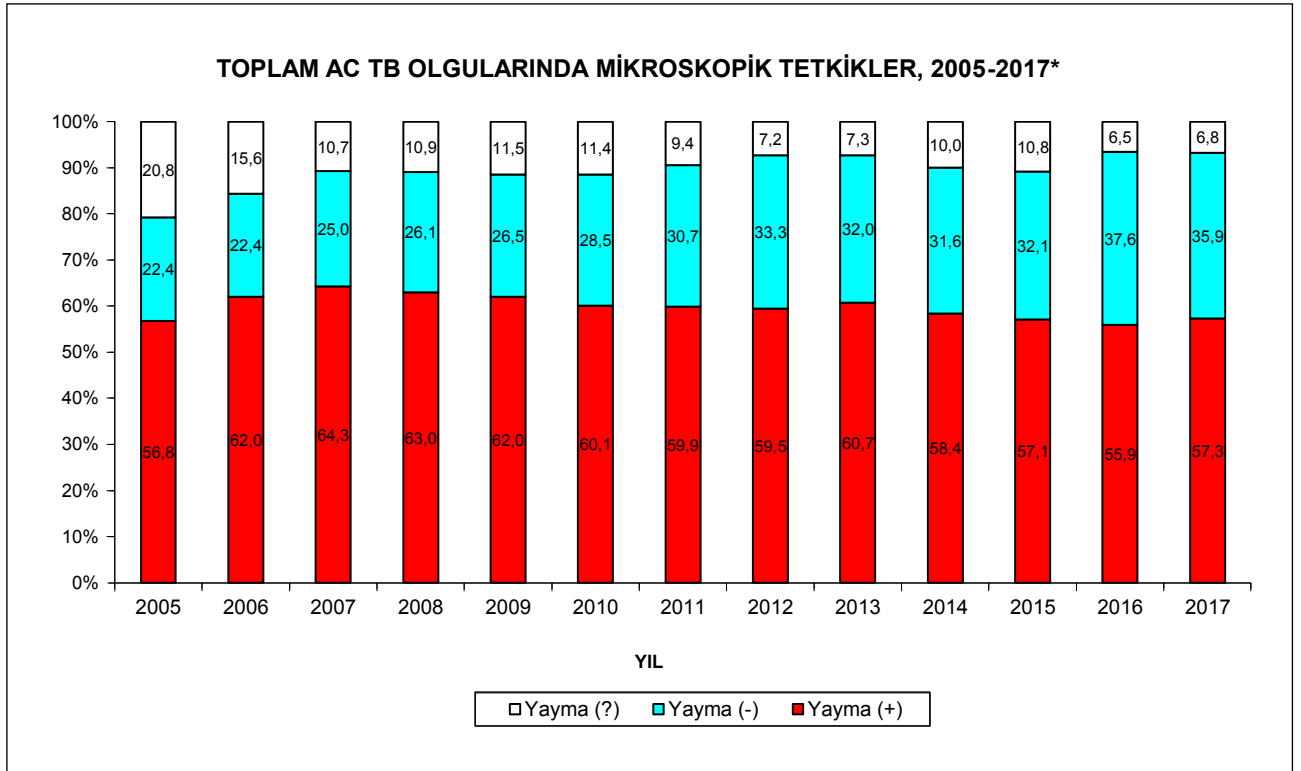
*Sadece akciğer dışı tutulum olan 4.078 olgu ile akciğer+akciğer dışı organ tutulumu olan 636 olgu alınmıştır.

Tablo 30. Toplam Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2017

YIL	YAYMA MİKROSKOPİSİ						Toplam Akciğer TB*
	Pozitif		Negatif		Bakılmadı		
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	%**	
2005	8.505	56,8	3.361	22,4	3.121	20,8	14.987
2006	9.132	62,0	3.298	22,4	2.310	15,6	14.740
2007	8.797	64,3	3.422	25,0	1.471	10,7	13.690
2008	8.073	63,0	3.345	26,1	1.395	10,9	12.813
2009	7.162	62,0	3.065	26,5	1.327	11,5	11.554
2010	6.452	60,1	3.058	28,5	1.230	11,4	10.740
2011	5.933	59,9	3.046	30,7	930	9,4	9.909
2012	5.583	59,5	3.129	33,3	679	7,2	9.391
2013	5.255	60,7	2.766	32,0	634	7,3	8.655
2014	5.044	58,4	2.725	31,6	863	10,0	8.632
2015	4.695	57,1	2.641	32,1	888	10,8	8.224
2016	4.610	55,9	3.103	37,6	535	6,5	8.248
2017	4.568	57,3	2.860	35,9	540	6,8	7.968

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular.

**Sıtr yüzdesi

*Akciğer olguları ve “akciğer + akciğer dışı” olgular birlikte değerlendirilmiştir.

Yayma (+): Mikroskopi pozitif, Yayma (-): Mikroskopi negatif, Yayma (?): Mikroskopi yapılmadı

Şekil 22. Toplam Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkik Sonuçları, 2005-2017

Tablo 31. Toplam Akciğer TB Hastalarının Olgu Tanımına Göre Yayma Mikroskopisi Sonuçları, 2017

OLGU TANIMI	YAYMA MİKROSKOPİSİ						TOPLAM*	
	Pozitif		Negatif		Bakılmadı		Sayı	%***
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	%**		
Yeni	4.045	56,2	2.647	36,8	506	7,0	7.198	90,3
Önceden Tedavi Görmüş	523	67,9	213	27,7	34	4,4	770	9,7
Nüks	370	65,0	177	31,1	22	3,9	569	7,1
Tedaviyi Terkten Dönen	107	73,3	29	19,9	10	6,8	146	1,8
Tedavi Başarısızlığından Gelen	44	86,3	5	9,8	2	3,9	51	0,6
Kronik	2	50,0	2	50,0	0	0,0	4	0,1
TOPLAM	4.568	57,3	2.860	35,9	540	6,8	7.968	100,0

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular.

** Satır yüzdesi *** Sütun yüzdesi

Tablo 32. Akciğer TB Olgularında Mikroskopik Tetkikler, 2009-2017

Yıllar		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toplam Akciğer TB*		11.554	10.740	9.909	9.391	8.655	8.632	8.224	8.248	7.968
Mikroskopi Yapılan	Sayı	10.227	9.510	8.979	8.712	8.021	7.769	7.336	7.713	7.428
	%**	88,5	88,6	90,6	92,8	92,7	90,0	89,2	93,5	93,2
Pozitif	Sayı	7.162	6.452	5.933	5.583	5.255	5.044	4.695	4.610	4.568
	%***	70,0	67,8	66,1	64,1	65,5	64,9	64,0	59,8	57,3
Negatif	Sayı	3.065	3.058	3.046	3.129	2.766	2.725	2.641	3.103	2.860
	%***	30,0	32,2	33,9	35,9	34,5	35,1	36,0	40,2	35,9
Mikroskopi Yapılmayan	Sayı	1.327	1.230	930	679	634	863	888	535	540
	%**	11,5	11,4	9,4	7,2	7,3	10,0	10,8	6,5	6,8

* Akciğer olguları + “AC+AC Dışı” olgular.

** Akciğer TB olgularında mikroskopi yapılma/yapılmama oranlarıdır.

*** Mikroskopi yapılanlar içindeki pozitiflik/negatiflik oranlarıdır.

Tablo 33. Akciğer TB Olgularında Kültür ile İlgili Veriler, 2009-2017

Yıl		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toplam Akciğer TB		11.554	10.740	9.909	9.391	8.655	8.632	8.224	8.248	7.968
Kültür yapılan	Sayı	7.354	7.453	7.444	7.633	7.250	6.980	6.631	7.181	6.948
	%*	63,6	69,4	75,1	81,3	83,8	80,9	80,6	87,1	87,2
Pozitif	Sayı	5.730	5.979	5.799	6.133	5.837	5.792	5.582	5.855	5.630
	%**	77,9	80,2	77,9	80,3	80,5	83,0	84,2	81,5	81,0
Negatif	Sayı	1.624	1.474	1.645	1.500	1.413	1.188	1.049	1.326	1.318
	%**	22,1	19,8	22,1	19,7	19,5	17,0	15,8	18,5	19,0
Kültür yapılmayan	Sayı	4.200	3.287	2.465	1.758	1.405	1.652	1.593	1.067	1.020
	%*	36,4	30,6	24,9	18,7	16,2	19,1	19,4	12,9	12,8

* Akciğer TB olgularında kültür yapılma/yapılmama oranlarıdır.

** Kültür yapılanlar içindeki pozitiflik/negatiflik oranlarıdır.

Tablo 34. Akciğer TB Olgularında İDT Yapılma Durumu, 2009-2017

Yıl		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Toplam Akciğer TB		11.554	10.740	9.909	9.391	8.655	8.632	8.224	8.248	7.968
Kültür Pozitif		5.730	5.979	5.799	6.133	5.837	5.792	5.582	5.855	5.630
İDT yapılan	Sayı	4.311	4.734	4.603	5.131	5.255	5.202	5.267	5.620	5.438
	%*	75,2	79,2	79,4	83,7	90,0	89,8	94,4	96,0	96,6
	%**	37,3	44,1	46,5	54,6	60,7	60,3	64,0	68,1	70,7

*Kültür pozitiflerde İDT yapılma oranı.

** Akciğer TB olgularında İDT yapılma oranı

Tablo 35. Akciğer TB Olgularında Mikroskopik ve Kültür Sonuçlarının Birlikte Değerlendirilmesi, 2010-2017

Mikrobiyolojik Tetkik	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Y+, K+	4.606	42,9	4.354	43,9	4.429	47,2	4.290	49,6	4.132	47,9	3.895	47,4	3.963	48,0	3.882	48,7
Y+, K-	456	4,2	510	5,1	401	4,3	423	4,9	343	4,0	271	3,3	299	3,6	356	4,5
Y+, K?	1.390	12,9	1.069	10,8	753	8,0	542	6,3	569	6,6	529	6,4	348	4,2	330	4,1
Y-, K+	1.316	12,3	1.395	14,1	1.651	17,6	1.537	17,8	1.656	19,2	1.684	20,5	1.887	22,9	1.744	21,9
Y-, K-	1.015	9,5	1.132	11,4	1.080	11,5	983	11,4	843	9,8	776	9,4	1.023	12,4	956	12,0
Y-, K?	727	6,8	519	5,2	398	4,2	246	2,8	226	2,6	181	2,2	193	2,3	157	2,0
Y?, K+	57	0,5	50	0,5	53	0,6	10	0,1	4	0,05	3	0,04	5	0,1	4	0,05
Y?, K-	3	0,03	3	0,0	19	0,2	7	0,1	2	0,02	2	0,02	4	0,05	3	0,04
Y?, K?	1.170	10,9	877	8,9	607	6,5	617	7,1	857	9,9	883	10,7	526	6,4	533	6,7
Toplam Akciğer TB*	10.740	100,0	9.909	100,0	9.391	100,0	8.655	100,0	8.632	100,0	8.224	100,0	8.248	100,0	7.968	100,0

* Akciğer olguları + "AC+AC Dışı" olgular.

Y: Yayma K: Kültür (+) : Pozitif, (-) : Negatif, (?) : Bakılmadı/Sonuç yok

Tablo 36. İlaç Duyarlılık Testi Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Her Bir TB İlaç İçin Toplam Direnç Sonuçları, 2010-2017*

	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%	Dirençli	%
Yeni Olgular	n=4.350		n=4.226		n=4.757		n=4.947		n=4.866		n=5.066		n=5.438		n=5.335	
İzoniyaizid	450	10,3	475	11,2	610	12,8	576	11,6	568	11,7	599	11,8	577	10,6	601	11,3
Rifampisin	177	4,1	157	3,7	199	4,2	166	3,4	200	4,1	184	3,6	157	2,9	171	3,2
Etambutol	152	3,5	162	3,8	201	4,2	174	3,5	199	4,1	181	3,6	175	3,2	184	3,4
Streptomisin	329	7,6	370	8,8	451	9,5	401	8,1	458	9,4	523	10,3	529	9,7	522	9,8
ÇİD	110	2,5	116	2,7	151	3,2	123	2,5	121	2,5	127	2,5	115	2,1	128	2,4
Önceden Tedavi Görmüş Olgular	n=615		n=602		n=642		n=592		n=630		n=582		n=599		n=556	
İzoniyaizid	210	34,1	186	30,9	221	34,4	178	30,1	190	30,2	175	30,1	143	23,9	133	23,9
Rifampisin	159	25,9	168	27,9	159	24,8	118	19,9	149	23,7	120	20,6	97	16,2	79	14,2
Etambutol	104	16,9	77	12,8	91	14,2	61	10,3	74	11,7	66	11,3	51	8,5	51	9,2
Streptomisin	124	20,2	127	21,1	160	24,9	122	20,6	124	19,7	114	19,6	110	18,4	96	17,3
ÇİD	140	22,8	146	24,3	140	21,8	105	17,8	132	21,1	103	17,8	85	14,2	63	11,3
Tüm Olgular	n=4.965		n=4.828		n=5.399		n=5.539		n=5.496		n=5.648		n=6.037		n=5.891	
İzoniyaizid	660	13,3	661	13,7	831	15,4	754	13,6	758	13,8	774	13,7	720	11,9	734	12,5
Rifampisin	336	6,8	325	6,7	358	6,6	284	5,1	349	6,4	304	5,4	254	4,2	250	4,2
Etambutol	256	5,2	239	5,0	292	5,4	235	4,2	273	5,0	247	4,4	226	3,7	235	4,0
Streptomisin	453	9,1	497	10,3	611	11,3	523	9,4	582	10,6	637	11,3	639	10,6	618	10,5
ÇİD	250	5,0	262	5,4	291	5,4	228	4,1	253	4,6	230	4,1	200	3,3	191	3,2

*Her bir ilaç için toplam dirençli hasta sayısını belirlerken, diğer ilaçlara dirençli ya da duyarlı olması dikkate alınmamıştır.

n: Duyarlılık testi yapılan toplam hasta sayısı (5.438 AC olgusu+453 AC dışı olgu).

Tablo 37. İlaç Duyarlılık Testi Çalışılan Hastalarda Olgu Tanımına Göre Tekli ve Çoklu İlaç Direnci Dağılımları, 2017*

DİRENÇ DURUMU	Yeni Olgular		Önceden Tedavi Görmüş Olgular		Tüm Olgular	
	n=5.335		n=556		n=5.891	
	Sayı	%**	Sayı	%**	Sayı	%**
TOPLAM DUYARLI	4.186	78,5	355	63,8	4.541	77,1
TOPLAM DİRENÇLİ	996	18,7	191	34,4	1.187	20,1
H dirençli	296	5,7	40	7,4	336	5,9
R dirençli	33	0,6	13	2,4	46	0,8
E dirençli	76	1,5	12	2,2	88	1,5
S dirençli	269	5,2	28	5,2	297	5,2
TOPLAM TEK İLAÇ	674	13,0	93	17,1	767	13,4
HR dirençli	26	0,5	16	2,9	42	0,7
HS dirençli	133	2,6	22	4,1	155	2,7
HE dirençli	20	0,4	3	0,6	23	0,4
RS dirençli	5	0,1	0	-	5	0,1
RE dirençli	4	0,1	2	0,4	6	0,1
ES dirençli	6	0,1	1	0,2	7	0,1
TOPLAM İKİ İLAÇ	194	3,8	44	8,1	238	4,2
HRS dirençli	39	0,8	18	3,3	57	1,0
HRE dirençli	8	0,2	6	1,1	14	0,2
HSE dirençli	16	0,3	4	0,7	20	0,4
RSE dirençli	1	0,0	1	0,2	2	0,0
TOPLAM ÜÇ İLAÇ	64	1,2	29	5,3	93	1,6
HRSE DİRENÇLİ	53	1,0	22	4,1	75	1,3

n: Duyarlılık testi yapılan hasta sayısı (5.438 AC olgusu+453 AC dışı olgu)

Toplam Duyarlı: Tüm ilaçlara duyarlı hastalar

Toplam Dirençli: En az bir ilaca dirençli hastalar

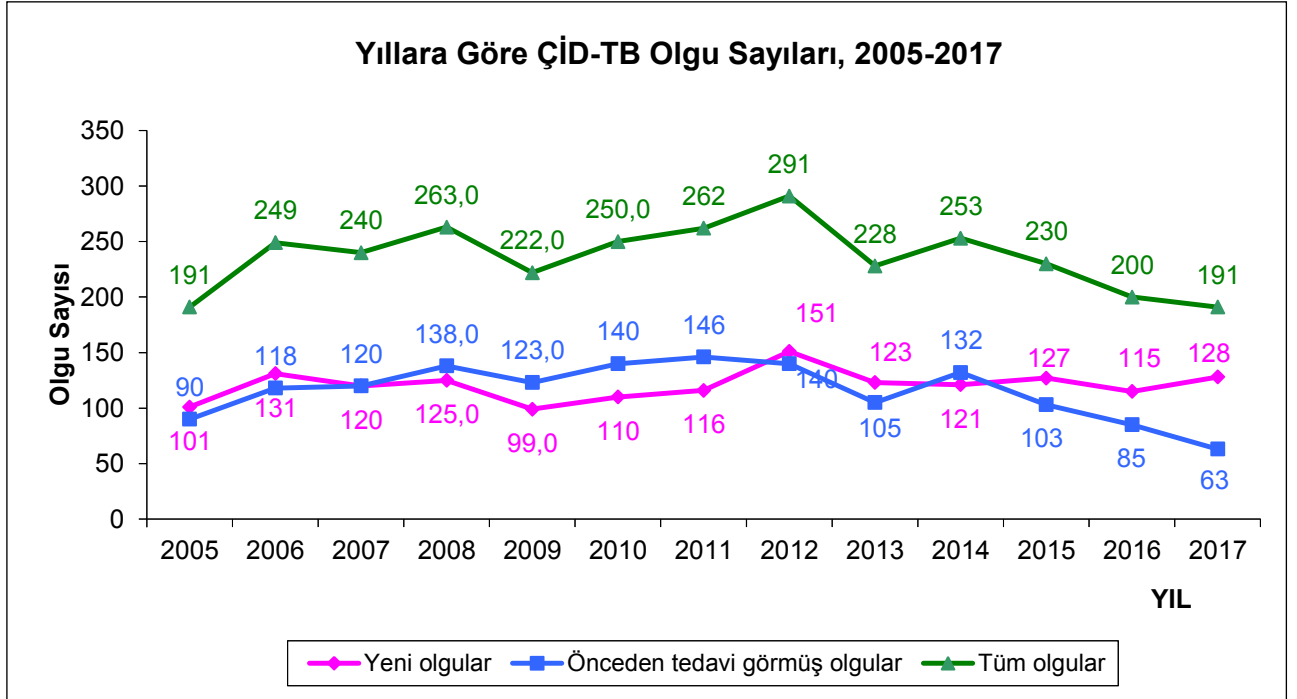
*Dört ilaç için de duyarlılık testi yapılmış olup, hastalar dirençli olduğu ilaç ya da ilaçlar dışında kalan diğer ilaçlara duyarlıdır.

**Toplam duyarlı ve toplam dirençli dışındaki yüzdelere dört ilaç için de duyarlılık testi yapılan hasta sayısı üzerinden alınmıştır (5.171/543/5.714).

Tablo 38. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda ÇİD-TB Oranları, 2005-2017

Yıl	Yeni Olgular			Önceden Tedavi Görmüş Olgular			Tüm Olgular		
	İDT Yapılan	ÇİD-TB	%	İDT Yapılan	ÇİD-TB	%	İDT Yapılan	ÇİD-TB	%
2005	3.237	101	3,1	508	90	17,7	3.745	191	5,1
2006	4.135	131	3,2	711	118	16,6	4.846	249	5,1
2007	4.134	120	2,9	775	120	15,5	4.909	240	4,9
2008	4.218	125	3,0	740	138	18,6	4.958	263	5,3
2009	3.714	99	2,7	599	123	20,5	4.313	222	5,1
2010	4.342	110	2,5	615	140	22,8	4.957	250	5,0
2011	4.221	116	2,7	602	146	24,3	4.823	262	5,4
2012	4.742	151	3,2	641	140	21,8	5.383	291	5,4
2013	4.938	123	2,5	591	105	17,8	5.529	228	4,1
2014	4.847	121	2,5	625	132	21,1	5.472	253	4,6
2015	5.050	127	2,5	579	103	17,8	5.629	230	4,1
2016	5.429	115	2,1	599	85	14,2	6.028	200	3,3
2017	5.335	128	2,4	556	63	11,3	5.891	191	3,2

* İNH ve RİF için (her ikisine) İDT yapılan.

Şekil 23. Yeni, Önceden Tedavi Görmüş ve Tüm Olgularda ÇİD-TB Sayıları, 2005-2017

Tablo 39. ÇİD-TB Olgularının Temel Özelliklere Göre Dağılımı, 2017

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	131	68,6
Kadın	60	31,4
Yaş Grubu		
	Sayı	%
0-14	5	2,6
≥15	186	97,4
Hastalığın Yeri		
	Sayı	%
Akciğer	177	92,7
Akciğer Dışı	9	4,7
Akciğer+AC Dışı	5	2,6
Olgu Tanımı		
	Sayı	%
Yeni	128	67,0
Önceden Tedavi Görmüş	63	33,0
Doğduğu Ülke		
	Sayı	%
Türkiye	153	80,1
Türkiye Dışı	38	19,9
HIV Durumu		
	Sayı	%
HIV (+)	2	1,0
Toplam ÇİD-TB Hasta	191	

Tablo 40. Toplam TB, ÇİD-TB ve YİD-TB Olgu Sayıları, 2005-2017

YIL	Toplam TB Olgusu	Toplam ÇİD-TB	YİD-TB*
2005	20.535	191	-
2006	20.526	249	-
2007	19.694	240	-
2008	18.452	263	-
2009	17.402	222	-
2010	16.551	250	3
2011	15.679	262	1
2012	14.691	291	6
2013	13.409	228	3
2014	13.378	253	2
2015	12.772	230	3
2016	12.417	200	9
2017	12.046	191	2

*YİD-TB sayıları ÇİD-TB sayılarına dahildir.

Tablo 41. TB Olgularında HIV Testi Yapılma Durumu ve HIV (+) TB Hasta Sayısı, 2009-2017

YIL	Toplam TB Hastası	HIV Testi Yapılan		HIV (+) TB Hastası	
		Sayı	%*	Sayı	%*
2009	17.402	-	-	1	0,0
2010	16.551	581	3,5	14	0,1
2011	15.679	7.241	46,2	29	0,2
2012	14.691	8.646	58,9	45	0,3
2013	13.409	8.787	65,5	32	0,2
2014	13.378	9.344	69,8	45	0,3
2015	12.772	8.906	69,7	61	0,5
2016	12.417	8.704	70,1	60	0,5
2017	12.046	8.577	71,2	68	0,6

*04.03.2011 tarihinde 2011/14 sayılı “Tüberkülozlu hastalarda HIV tanı testi yapılması” konulu Genelge yayımlanmıştır.

**Yüzdeler toplam TB hasta sayısı üzerinden alınmıştır.

**İLLERE GÖRE
TÜBERKÜLOZ VERİLERİ**

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Ülkemizde 2005 yılından itibaren dispanserlere kayıtlı her bir hastanın verisi bireysel olarak toplanmaktadır. Bu bölümde, yıllara göre değişimi göstermek amacıyla illerin yıllara göre toplam olgu sayıları ve olgu hızları verilmiştir.

Bu bölümde ayrıca 2017 yılı tüberküloz hastalarına ait verilerin il düzeyinde dağılımını gösteren tablolar yer almaktadır. Bu tablolarda illerin tüberküloz olgularının cinsiyete, yaş gruplarına, hastalığın tutulum yerine ve olgu tanımına göre dağılımları ile akciğer tüberkülozu olgularında bakteriyolojik tetkik yapılma durumları incelenmiştir. Olgu hızı hesaplamalarında 2007 yılından itibaren adrese dayalı nüfus verileri (ADNKS) kullanılmaktadır.

Tablo 42a. İllere Göre Toplam TB Olgu Sayısı, 2008-2017

İLLER	Toplam Olgu Sayısı									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Adana	393	523	446	384	360	383	378	288	310	316
Adıyaman	109	107	97	93	70	62	67	70	64	54
Afyonkarahisar	90	108	96	81	88	106	108	97	93	80
Ağrı	65	96	100	78	62	56	59	64	65	54
Aksaray	54	41	36	45	29	30	35	21	25	33
Amasya	61	48	46	54	39	26	46	38	32	39
Ankara	665	653	652	674	608	580	634	577	609	567
Antalya	276	205	250	208	214	217	200	230	228	201
Ardahan	14	28	14	11	12	11	8	8	8	10
Artvin	45	43	30	29	42	37	35	19	32	24
Aydın	248	208	180	177	168	154	161	151	135	117
Balıkesir	356	277	278	266	256	269	234	229	250	227
Bartın	66	65	83	43	42	62	43	38	56	56
Batman	105	105	126	103	80	82	54	62	67	61
Bayburt	12	8	12	18	3	8	6	10	7	9
Bilecik	39	37	26	31	24	31	27	20	21	25
Bingöl	77	45	53	61	60	54	53	37	34	40
Bitlis	45	37	28	37	27	27	23	23	24	31
Bolu	54	36	28	33	46	29	40	25	40	37
Burdur	22	29	27	21	29	17	23	24	17	23
Bursa	803	746	705	718	620	595	631	669	607	578
Çanakkale	149	136	139	128	126	106	144	104	118	108
Çankırı	22	20	30	27	18	19	15	14	17	14
Çorum	88	106	93	78	83	69	52	50	68	42
Denizli	125	122	146	119	102	96	96	101	114	83
Diyarbakır	299	329	314	283	291	247	234	212	170	211
Düzce	128	121	126	113	110	78	72	81	91	68
Edirne	171	154	174	145	121	113	128	95	122	104
Elazığ	119	121	130	93	95	84	95	89	83	69
Erzincan	31	39	24	28	32	18	23	31	21	17
Erzurum	153	115	119	138	119	88	92	97	81	128
Eskişehir	126	94	118	139	97	112	94	103	109	88
Gaziantep	255	294	270	246	262	277	293	261	265	280
Giresun	161	121	132	125	115	86	83	85	88	73
Gümüşhane	19	16	23	14	19	17	9	16	8	13
Hakkari	33	30	38	28	22	17	17	23	19	27
Hatay	210	179	167	167	149	187	188	181	170	155
Iğdır	36	39	31	22	23	21	15	20	19	26
Isparta	47	48	50	50	48	25	42	52	47	37
İstanbul	6.171	5.702	5.211	4.898	4.696	4.124	4.062	4.076	3.680	3.552
İzmir	891	859	766	700	691	678	687	673	666	599

Tablo 42b. İllere Göre Toplam TB Olgu Hızı, 2008-2017

İLLER	Toplam Olgu Hızı (yüz binde)									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Adana	19,4	25,4	21,4	18,2	16,9	17,8	17,5	13,2	14,1	14,3
Adıyaman	18,6	18,2	16,4	15,7	11,8	10,4	11,2	11,6	10,5	8,8
Afyonkarahisar	12,9	15,4	13,8	11,6	12,5	15,0	15,3	13,7	13,0	11,2
Ağrı	12,2	17,9	18,4	14,0	11,2	10,2	10,7	11,7	12,0	10,1
Aksaray	14,6	10,9	9,5	11,9	7,6	7,8	9,1	5,4	6,3	8,2
Amasya	18,8	14,8	13,7	16,7	12,1	8,1	14,3	11,8	9,8	11,8
Ankara	14,6	14,0	13,7	13,8	12,2	11,5	12,3	10,9	11,4	10,4
Antalya	14,8	10,7	12,6	10,2	10,2	10,1	9,0	10,1	9,8	8,5
Ardahan	12,5	25,9	13,3	10,2	11,3	10,7	7,9	8,1	8,1	10,3
Artvin	27,0	26,0	18,2	17,4	25,1	21,9	20,6	11,3	19,0	14,4
Aydın	25,7	21,2	18,2	17,7	16,7	15,1	15,5	14,3	12,6	10,8
Balıkesir	31,5	24,3	24,1	23,0	22,1	23,1	19,7	19,3	20,9	18,8
Bartın	35,6	34,5	44,2	23,0	22,3	32,8	22,7	19,9	29,1	28,9
Batman	21,6	21,1	24,7	19,6	15,0	15,0	9,7	10,9	11,6	10,4
Bayburt	15,9	10,7	16,1	23,5	4,0	10,6	7,4	12,7	7,8	11,2
Bilecik	20,2	18,3	11,5	15,2	11,8	14,8	12,9	9,4	9,6	11,3
Bingöl	30,1	17,6	20,8	23,3	22,9	20,3	19,9	13,8	12,6	14,6
Bitlis	13,8	11,3	8,5	11,0	8,0	8,0	6,8	6,8	7,0	9,1
Bolu	20,1	13,3	10,3	11,9	16,4	10,2	14,0	8,6	13,3	12,2
Burdur	8,9	11,5	10,4	8,4	11,4	6,6	9,0	9,3	6,5	8,7
Bursa	32,0	29,2	27,1	27,1	23,1	21,7	22,6	23,5	20,9	19,7
Çanakkale	31,4	28,5	28,3	26,3	25,5	21,1	28,1	20,3	22,7	20,4
Çankırı	12,5	10,8	16,8	15,2	9,8	10,0	8,2	7,7	9,2	7,5
Çorum	16,1	19,6	17,4	14,6	15,7	13,0	9,9	9,5	12,9	7,9
Denizli	13,6	13,2	15,7	12,6	10,7	10,0	9,8	10,2	11,3	8,1
Diyarbakır	20,0	21,7	20,5	18,0	18,3	15,4	14,3	12,8	10,2	12,4
Düzce	39,0	36,1	37,3	33,0	31,7	22,2	20,3	22,5	24,6	18,0
Edirne	43,3	38,9	44,6	36,3	30,3	28,4	32,0	23,6	30,4	25,6
Elazığ	21,7	22,0	23,5	16,7	16,9	14,8	16,7	15,5	14,3	11,8
Erzincan	14,7	18,3	10,7	13,0	14,7	8,2	10,3	13,9	9,3	7,3
Erzurum	19,7	14,9	15,5	17,7	15,3	11,5	12,1	12,7	10,6	16,8
Eskişehir	17,0	12,4	15,4	17,8	12,3	14,0	11,6	12,5	12,9	10,2
Gaziantep	15,8	17,8	15,9	14,0	14,6	15,0	15,5	13,5	13,4	14,0
Giresun	38,2	28,7	31,5	29,8	27,4	20,2	19,3	19,9	19,8	16,7
Gümüşhane	14,5	12,2	17,7	10,6	14,1	12,0	6,1	10,6	4,7	7,6
Hakkari	12,8	11,7	15,1	10,3	7,9	6,2	6,2	8,3	7,1	9,8
Hatay	14,9	12,4	11,3	11,3	10,0	12,4	12,4	11,8	10,9	9,8
Iğdır	19,6	21,3	16,8	11,6	12,1	11,0	7,8	10,4	9,9	13,3
Isparta	11,5	11,4	11,2	12,2	11,5	6,0	10,0	12,3	11,0	8,5
İstanbul	48,6	44,1	39,3	36,0	33,9	29,1	28,3	27,8	24,9	23,6
İzmir	23,5	22,2	19,4	17,7	17,3	16,7	16,7	16,1	15,8	14,0

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Tablo 42a. İllere Göre Toplam TB Olgu Sayısı, 2008-2017 (devamı)

İLLER	Toplam Olgu Sayısı									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kahramanmaraş	121	114	122	114	124	110	93	86	104	114
Karabük	55	58	55	46	47	35	43	33	32	39
Karaman	20	28	30	22	27	16	19	15	11	14
Kars	40	30	48	24	29	33	27	26	27	39
Kastamonu	72	61	58	57	57	50	42	37	29	36
Kayseri	147	200	199	180	152	126	132	137	127	118
Kırıkkale	52	49	43	53	31	25	32	36	37	44
Kırklareli	114	111	113	106	96	93	99	97	100	80
Kırşehir	22	15	20	17	21	21	17	14	16	19
Kilis	22	12	11	6	17	23	35	18	15	19
Kocaeli	467	346	368	337	344	307	348	286	293	307
Konya	287	281	282	275	263	267	269	256	251	236
Kütahya	89	78	88	114	68	61	62	66	59	86
Malatya	153	176	173	162	157	117	162	102	113	121
Manisa	322	273	289	247	282	236	238	189	192	211
Mardin	104	117	98	87	95	90	80	73	61	73
Mersin	308	274	251	256	255	205	229	185	213	220
Muğla	119	102	108	107	99	87	83	77	100	76
Muş	78	70	90	67	65	44	47	31	53	52
Nevşehir	29	24	36	49	34	34	26	36	26	18
Niğde	44	39	36	59	32	31	35	31	29	22
Ordu	254	217	234	225	180	193	152	137	147	121
Osmaniye	91	86	76	98	71	62	76	70	70	79
Rize	101	85	57	60	65	72	50	55	54	55
Sakarya	310	323	271	314	296	282	242	229	248	244
Samsun	346	354	328	301	288	261	224	222	217	177
Siirt	53	59	60	46	45	35	26	20	37	41
Sinop	45	37	40	34	35	27	27	28	14	27
Sivas	125	126	115	107	85	101	80	63	62	60
Şanlıurfa	324	400	323	331	263	250	246	263	251	291
Şırnak	56	62	73	80	76	66	72	41	48	62
Tekirdağ	283	263	227	238	195	167	177	175	149	158
Tokat	148	119	104	114	106	90	88	84	93	90
Trabzon	211	199	209	217	194	115	137	112	111	110
Tunceli	7	8	4	3	10	7	13	3	3	2
Uşak	65	36	50	38	27	30	37	35	43	19
Van	179	138	145	104	86	85	99	94	90	94
Yalova	62	65	56	50	32	43	38	46	47	41
Yozgat	55	46	67	44	41	52	30	45	37	39
Zonguldak	239	231	180	184	203	162	140	155	128	116
Türkiye Geneli	18.452	17.402	16.551	15.679	14.691	13.409	13.378	12.772	12.417	12.046

Tablo 42b. İllere Göre Toplam TB Olgu Hızı, 2008-2017 (devamı)

İLLER	Toplam Olgu Hızı (yüz binde)									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kahramanmaraş	11,8	11,0	11,7	10,8	11,7	10,2	8,5	7,8	9,3	10,1
Karabük	25,4	26,5	24,2	20,9	20,9	15,2	18,6	13,9	13,2	16,0
Karaman	8,7	12,1	12,9	9,4	11,5	6,7	7,9	6,2	4,5	5,7
Kars	12,8	9,8	15,9	7,8	9,5	11,0	9,1	8,9	9,3	13,6
Kastamonu	20,0	17,0	16,1	15,8	15,8	13,6	11,4	9,9	7,7	9,7
Kayseri	12,4	16,6	16,1	14,3	11,9	9,7	10,0	10,2	9,3	8,6
Kırkkale	18,6	17,4	15,5	19,3	11,3	9,1	11,8	13,3	13,3	15,8
Kırklareli	33,8	33,3	34,0	31,2	28,1	27,3	28,8	28,0	28,4	22,5
Kırşehir	9,9	6,7	9,0	7,7	9,5	9,4	7,6	6,2	7,0	8,1
Kilis	18,2	9,8	8,9	4,8	13,7	17,9	27,2	13,8	11,5	13,9
Kocaeli	31,3	22,7	23,6	21,0	21,0	18,3	20,2	16,1	16,0	16,3
Konya	14,6	14,1	14,0	13,5	12,8	12,8	12,8	12,0	11,6	10,8
Kütahya	15,7	13,6	14,9	20,2	11,9	10,7	10,8	11,5	10,3	15,0
Malatya	20,9	23,9	23,4	21,4	20,6	15,3	21,1	13,2	14,5	15,4
Manisa	24,5	20,5	20,9	18,4	20,9	17,4	17,4	13,7	13,7	14,9
Mardin	13,9	15,9	13,2	11,4	12,3	11,5	10,1	9,2	7,7	9,0
Mersin	19,2	16,7	15,2	15,3	15,2	12,0	13,3	10,6	12,0	12,3
Muğla	15,0	12,7	13,2	12,8	11,6	10,0	9,3	8,5	10,8	8,1
Muş	19,3	17,3	22,1	16,2	15,7	10,7	11,4	7,6	13,0	12,9
Nevşehir	10,3	8,4	12,8	17,3	11,9	11,9	9,1	12,6	8,9	6,2
Niğde	13,0	11,5	10,7	17,5	9,4	9,0	10,2	9,0	8,3	6,2
Ordu	35,3	30,0	32,5	31,5	24,3	26,4	21,0	18,8	19,6	16,3
Osmaniye	19,6	18,2	15,9	20,2	14,4	12,4	15,0	13,6	13,4	15,0
Rize	31,6	26,6	17,8	18,6	20,1	21,9	15,2	16,7	16,3	16,6
Sakarya	36,4	37,5	31,0	35,3	32,8	30,7	25,9	24,0	25,4	24,6
Samsun	28,0	28,3	26,2	24,0	23,0	20,7	17,6	17,3	16,7	13,5
Siirt	17,7	19,4	20,0	14,8	14,5	11,1	8,2	6,2	11,5	12,6
Sinop	22,4	18,4	19,7	16,7	17,4	13,2	13,2	13,7	6,8	13,0
Sivas	19,8	19,9	17,9	17,1	13,6	16,2	12,8	10,2	10,0	9,7
Şanlıurfa	20,6	24,8	19,4	19,3	14,9	13,9	13,3	13,9	12,9	14,7
Şırnak	13,0	14,4	17,0	17,5	16,3	13,9	14,7	8,4	9,9	12,3
Tekirdağ	36,7	33,6	28,4	28,7	22,9	19,1	19,5	18,7	15,3	15,7
Tokat	24,0	19,1	16,8	18,7	17,3	15,0	14,7	14,1	15,4	14,9
Trabzon	28,2	26,0	27,4	28,7	25,6	15,2	17,9	14,6	14,2	14,0
Tunceli	8,1	9,6	5,2	3,5	11,6	8,2	15,0	3,5	3,6	2,4
Uşak	19,5	10,7	14,8	11,2	7,9	8,7	10,6	9,9	12,0	5,2
Van	17,8	13,5	14,0	10,2	8,2	7,9	9,1	8,6	8,2	8,5
Yalova	31,4	32,1	27,5	24,2	15,1	19,5	16,8	19,7	19,4	16,3
Yozgat	11,4	9,4	14,1	9,4	9,0	11,7	6,9	10,7	8,8	9,3
Zonguldak	38,6	37,3	29,0	30,0	33,5	26,9	23,4	26,0	21,4	19,4
Türkiye Geneli	25,8	24,0	22,5	21,0	19,4	17,5	17,2	16,2	15,6	14,9

Tablo 43. İllerin Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Dağılımı, 2017

İL	CİNSİYET				TOPLAM
	Erkek		Kadın		
	Sayı	%	Sayı	%	
Adana	186	58,9	130	41,1	316
Adıyaman	27	50,0	27	50,0	54
Afyonkarahisar	35	43,8	45	56,3	80
Ağrı	34	63,0	20	37,0	54
Aksaray	17	51,5	16	48,5	33
Amasya	21	53,8	18	46,2	39
Ankara	292	51,5	275	48,5	567
Antalya	120	59,7	81	40,3	201
Ardahan	5	50,0	5	50,0	10
Artvin	14	58,3	10	41,7	24
Aydın	70	59,8	47	40,2	117
Balıkesir	127	55,9	100	44,1	227
Bartın	32	57,1	24	42,9	56
Batman	26	42,6	35	57,4	61
Bayburt	7	77,8	2	22,2	9
Bilecik	12	48,0	13	52,0	25
Bingöl	20	50,0	20	50,0	40
Bitlis	15	48,4	16	51,6	31
Bolu	19	51,4	18	48,6	37
Burdur	14	60,9	9	39,1	23
Bursa	330	57,1	248	42,9	578
Çanakkale	76	70,4	32	29,6	108
Çankırı	3	21,4	11	78,6	14
Çorum	17	40,5	25	59,5	42
Denizli	56	67,5	27	32,5	83
Diyarbakır	121	57,3	90	42,7	211
Düzce	43	63,2	25	36,8	68
Edirne	71	68,3	33	31,7	104
Elazığ	33	47,8	36	52,2	69
Erzincan	9	52,9	8	47,1	17
Erzurum	54	42,2	74	57,8	128
Eskişehir	55	62,5	33	37,5	88
Gaziantep	150	53,6	130	46,4	280
Giresun	48	65,8	25	34,2	73
Gümüşhane	10	76,9	3	23,1	13
Hakkari	17	63,0	10	37,0	27
Hatay	88	56,8	67	43,2	155
Iğdır	14	53,8	12	46,2	26
Isparta	18	48,6	19	51,4	37
İstanbul	2.104	59,2	1.448	40,8	3.552
İzmir	391	65,3	208	34,7	599

Tablo 43. İllerin Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Dağılımı, 2017 (devamı)

İL	CİNSİYET				TOPLAM
	Erkek		Kadın		
	Sayı	%	Sayı	%	
Kahramanmaraş	71	62,3	43	37,7	114
Karabük	26	66,7	13	33,3	39
Karaman	6	42,9	8	57,1	14
Kars	17	43,6	22	56,4	39
Kastamonu	21	58,3	15	41,7	36
Kayseri	57	48,3	61	51,7	118
Kırıkkale	21	47,7	23	52,3	44
Kırklareli	56	70,0	24	30,0	80
Kırşehir	13	68,4	6	31,6	19
Kilis	13	68,4	6	31,6	19
Kocaeli	158	51,5	149	48,5	307
Konya	108	45,8	128	54,2	236
Kütahya	58	67,4	28	32,6	86
Malatya	68	56,2	53	43,8	121
Manisa	143	67,8	68	32,2	211
Mardin	28	38,4	45	61,6	73
Mersin	136	61,8	84	38,2	220
Muğla	54	71,1	22	28,9	76
Muş	24	46,2	28	53,8	52
Nevşehir	11	61,1	7	38,9	18
Niğde	12	54,5	10	45,5	22
Ordu	77	63,6	44	36,4	121
Osmaniye	41	51,9	38	48,1	79
Rize	40	72,7	15	27,3	55
Sakarya	134	54,9	110	45,1	244
Samsun	103	58,2	74	41,8	177
Siirt	28	68,3	13	31,7	41
Sinop	17	63,0	10	37,0	27
Sivas	28	46,7	32	53,3	60
Şanlıurfa	151	51,9	140	48,1	291
Şırnak	29	46,8	33	53,2	62
Tekirdağ	109	69,0	49	31,0	158
Tokat	47	52,2	43	47,8	90
Trabzon	73	66,4	37	33,6	110
Tunceli	2	100,0	-	-	2
Uşak	10	52,6	9	47,4	19
Van	49	52,1	45	47,9	94
Yalova	18	43,9	23	56,1	41
Yozgat	22	56,4	17	43,6	39
Zonguldak	73	62,9	43	37,1	116
TOPLAM	6.953	57,7	5.093	42,3	12.046

Tablo 44. İllerin Toplam TB Olgularının Hastalığın Tutulum Yerine Göre Dağılımı, 2017

İL	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM
	Akciğer		AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Adana	206	65,2	97	30,7	13	4,1	316
Adıyaman	31	57,4	17	31,5	6	11,1	54
Afyonkarahisar	38	47,5	41	51,3	1	1,3	80
Ağrı	28	51,9	23	42,6	3	5,6	54
Aksaray	20	60,6	11	33,3	2	6,1	33
Amasya	20	51,3	19	48,7	-	-	39
Ankara	256	45,1	271	47,8	40	7,1	567
Antalya	131	65,2	58	28,9	12	6,0	201
Ardahan	4	40,0	4	40,0	2	20,0	10
Artvin	19	79,2	4	16,7	1	4,2	24
Aydın	75	64,1	35	29,9	7	6,0	117
Balıkesir	158	69,6	62	27,3	7	3,1	227
Bartın	35	62,5	16	28,6	5	8,9	56
Batman	34	55,7	25	41,0	2	3,3	61
Bayburt	4	44,4	5	55,6	-	-	9
Bilecik	13	52,0	12	48,0	-	-	25
Bingöl	23	57,5	15	37,5	2	5,0	40
Bitlis	16	51,6	10	32,3	5	16,1	31
Bolu	24	64,9	8	21,6	5	13,5	37
Burdur	12	52,2	11	47,8	-	-	23
Bursa	365	63,1	178	30,8	35	6,1	578
Çanakkale	69	63,9	36	33,3	3	2,8	108
Çankırı	5	35,7	9	64,3	-	-	14
Çorum	12	28,6	29	69,0	1	2,4	42
Denizli	48	57,8	27	32,5	8	9,6	83
Diyarbakır	108	51,2	90	42,7	13	6,2	211
Düzce	51	75,0	16	23,5	1	1,5	68
Edirne	77	74,0	21	20,2	6	5,8	104
Elazığ	34	49,3	34	49,3	1	1,4	69
Erzincan	8	47,1	9	52,9	-	-	17
Erzurum	59	46,1	68	53,1	1	0,8	128
Eskişehir	49	55,7	34	38,6	5	5,7	88
Gaziantep	160	57,1	97	34,6	23	8,2	280
Giresun	49	67,1	23	31,5	1	1,4	73
Gümüşhane	10	76,9	2	15,4	1	7,7	13
Hakkari	13	48,1	14	51,9	-	-	27
Hatay	99	63,9	55	35,5	1	0,6	155
Iğdır	9	34,6	13	50,0	4	15,4	26
Isparta	23	62,2	13	35,1	1	2,7	37
İstanbul	2.281	64,2	1.044	29,4	227	6,4	3.552
İzmir	385	64,3	185	30,9	29	4,8	599

Tablo 44. İllerin Toplam TB Olgularının Hastalığın Tutulum Yerine Göre Dağılımı, 2017 (devamı)

İL	HASTALIĞIN YERİ						TOPLAM
	Akciğer		AC Dışı		Akciğer+AC Dışı		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Kahramanmaraş	62	54,4	49	43,0	3	2,6	114
Karabük	25	64,1	10	25,6	4	10,3	39
Karaman	6	42,9	8	57,1	-	-	14
Kars	24	61,5	13	33,3	2	5,1	39
Kastamonu	22	61,1	13	36,1	1	2,8	36
Kayseri	60	50,8	52	44,1	6	5,1	118
Kırıkkale	20	45,5	22	50,0	2	4,5	44
Kırklareli	53	66,3	19	23,8	8	10,0	80
Kırşehir	11	57,9	8	42,1	-	-	19
Kilis	12	63,2	4	21,1	3	15,8	19
Kocaeli	196	63,8	100	32,6	11	3,6	307
Konya	122	51,7	104	44,1	10	4,2	236
Kütahya	58	67,4	27	31,4	1	1,2	86
Malatya	56	46,3	61	50,4	4	3,3	121
Manisa	142	67,3	59	28,0	10	4,7	211
Mardin	37	50,7	34	46,6	2	2,7	73
Mersin	141	64,1	72	32,7	7	3,2	220
Muğla	55	72,4	17	22,4	4	5,3	76
Muş	27	51,9	21	40,4	4	7,7	52
Nevşehir	9	50,0	9	50,0	-	-	18
Niğde	9	40,9	11	50,0	2	9,1	22
Ordu	74	61,2	43	35,5	4	3,3	121
Osmaniye	43	54,4	28	35,4	8	10,1	79
Rize	41	74,5	12	21,8	2	3,6	55
Sakarya	165	67,6	71	29,1	8	3,3	244
Samsun	104	58,8	65	36,7	8	4,5	177
Siirt	26	63,4	14	34,1	1	2,4	41
Sinop	14	51,9	13	48,1	-	-	27
Sivas	28	46,7	32	53,3	-	-	60
Şanlıurfa	160	55,0	123	42,3	8	2,7	291
Şırnak	40	64,5	19	30,6	3	4,8	62
Tekirdağ	113	71,5	37	23,4	8	5,1	158
Tokat	44	48,9	38	42,2	8	8,9	90
Trabzon	71	64,5	32	29,1	7	6,4	110
Tunceli	2	100,0	-	-	-	-	2
Uşak	4	21,1	15	78,9	-	-	19
Van	55	58,5	33	35,1	6	6,4	94
Yalova	27	65,9	14	34,1	-	-	41
Yozgat	24	61,5	13	33,3	2	5,1	39
Zonguldak	89	76,7	22	19,0	5	4,3	116
TOPLAM	7.332	60,9	4.078	33,9	636	5,2	12.046

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Tablo 45. Toplam TB Olgularının İllere ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2017

İL	YAŞ GRUBU																TOPLAM
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64		≥65		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Adana	14	4,4	18	5,7	39	12,3	40	12,7	43	13,6	48	15,2	57	18,0	57	18,0	316
Adıyaman	1	1,9	-	-	8	14,8	12	22,2	7	13,0	9	16,7	9	16,7	8	14,8	54
Afyonkarahisar	1	1,3	4	5,0	4	5,0	8	10,0	10	12,5	14	17,5	16	20,0	23	28,8	80
Ağrı	1	1,9	4	7,4	16	29,6	16	29,6	7	13,0	-	-	7	13,0	3	5,6	54
Aksaray	-	-	1	3,0	8	24,2	2	6,1	1	3,0	5	15,2	7	21,2	9	27,3	33
Amasya	-	-	1	2,6	3	7,7	2	5,1	3	7,7	7	17,9	11	28,2	12	30,8	39
Ankara	8	1,4	9	1,6	66	11,6	75	13,2	93	16,4	93	16,4	106	18,7	117	20,6	567
Antalya	4	2,0	-	-	26	12,9	28	13,9	37	18,4	36	17,9	37	18,4	33	16,4	201
Ardahan	-	-	-	-	3	30,0	1	10,0	3	30,0	1	10,0	1	10,0	1	10,0	10
Artvin	-	-	-	-	3	12,5	1	4,2	6	25,0	2	8,3	4	16,7	8	33,3	24
Aydın	-	-	4	3,4	13	11,1	13	11,1	11	9,4	16	13,7	22	18,8	38	32,5	117
Bahşesir	1	0,4	3	1,3	22	9,7	27	11,9	27	11,9	31	13,7	47	20,7	69	30,4	227
Bartın	-	-	1	1,8	2	3,6	7	12,5	4	7,1	7	12,5	12	21,4	23	41,1	56
Batman	-	-	1	1,6	22	36,1	8	13,1	5	8,2	10	16,4	9	14,8	6	9,8	61
Bayburt	-	-	1	11,1	1	11,1	1	11,1	2	22,2	2	22,2	-	-	2	22,2	9
Bilecik	1	4,0	2	8,0	5	20,0	4	16,0	2	8,0	6	24,0	2	8,0	3	12,0	25
Bingöl	-	-	2	5,0	8	20,0	7	17,5	5	12,5	4	10,0	4	10,0	10	25,0	40
Bitlis	-	-	2	6,5	9	29,0	10	32,3	5	16,1	-	-	3	9,7	2	6,5	31
Bolu	-	-	1	2,7	2	5,4	3	8,1	3	8,1	4	10,8	7	18,9	17	45,9	37
Burdur	-	-	-	-	2	8,7	2	8,7	3	13,0	1	4,3	6	26,1	9	39,1	23
Bursa	13	2,2	14	2,4	56	9,7	81	14,0	81	14,0	91	15,7	110	19,0	132	22,8	578
Çanakkale	1	0,9	2	1,9	12	11,1	14	13,0	14	13,0	12	11,1	19	17,6	34	31,5	108
Çankırı	-	-	-	-	1	7,1	6	42,9	4	28,6	1	7,1	1	7,1	1	7,1	14
Çorum	1	2,4	1	2,4	1	2,4	6	14,3	3	7,1	7	16,7	8	19,0	15	35,7	42
Denizli	1	1,2	-	-	7	8,4	7	8,4	14	16,9	16	19,3	18	21,7	20	24,1	83
Diyarbakır	4	1,9	8	3,8	48	22,7	42	19,9	29	13,7	24	11,4	30	14,2	26	12,3	211
Düzce	3	4,4	1	1,5	6	8,8	16	23,5	8	11,8	4	5,9	10	14,7	20	29,4	68
Edirne	-	-	2	1,9	4	3,8	15	14,4	18	17,3	16	15,4	21	20,2	28	26,9	104
Elazığ	-	-	-	-	14	20,3	9	13,0	11	15,9	11	15,9	12	17,4	12	17,4	69
Erzincan	-	-	-	-	2	11,8	1	5,9	1	5,9	7	41,2	3	17,6	3	17,6	17
Erzurum	3	2,3	14	10,9	31	24,2	11	8,6	17	13,3	16	12,5	16	12,5	20	15,6	128
Eskişehir	-	-	1	1,1	11	12,5	6	6,8	15	17,0	17	19,3	21	23,9	17	19,3	88
Gaziantep	6	2,1	15	5,4	53	18,9	55	19,6	33	11,8	37	13,2	36	12,9	45	16,1	280
Giresun	-	-	1	1,4	7	9,6	15	20,5	12	16,4	7	9,6	13	17,8	18	24,7	73
Gümüşhane	-	-	-	-	1	7,7	-	-	-	-	4	30,8	3	23,1	5	38,5	13
Hakkari	-	-	1	3,7	8	29,6	5	18,5	5	18,5	2	7,4	3	11,1	3	11,1	27
Hatay	2	1,3	5	3,2	21	13,5	32	20,6	19	12,3	31	20,0	22	14,2	23	14,8	155
İğdır	-	-	1	3,8	6	23,1	5	19,2	6	23,1	2	7,7	5	19,2	1	3,8	26
Isparta	3	8,1	-	-	8	21,6	2	5,4	3	8,1	3	8,1	6	16,2	12	32,4	37
İstanbul	67	1,9	131	3,7	713	20,1	699	19,7	563	15,9	495	13,9	432	12,2	452	12,7	3.552
İzmir	3	0,5	8	1,3	48	8,0	81	13,5	94	15,7	113	18,9	112	18,7	140	23,4	599

Tablo 45. Toplam TB Olgularının İllere ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2017 (devamı)

İL	YAŞ GRUBU														TOPLAM		
	0-4		5-14		15-24		25-34		35-44		45-54		55-64			≥65	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		Sayı	%
Kahramanmaraş	2	1,8	-	-	15	13,2	17	14,9	19	16,7	17	14,9	23	20,2	21	18,4	114
Karabük	1	2,6	-	-	3	7,7	2	5,1	5	12,8	5	12,8	5	12,8	18	46,2	39
Karaman	-	-	-	-	1	7,1	2	14,3	3	21,4	4	28,6	1	7,1	3	21,4	14
Kars	-	-	2	5,1	6	15,4	9	23,1	8	20,5	5	12,8	3	7,7	6	15,4	39
Kastamonu	-	-	-	-	3	8,3	6	16,7	5	13,9	4	11,1	6	16,7	12	33,3	36
Kayseri	4	3,4	8	6,8	10	8,5	17	14,4	13	11,0	18	15,3	18	15,3	30	25,4	118
Kırıkkale	-	-	-	-	7	15,9	4	9,1	9	20,5	9	20,5	7	15,9	8	18,2	44
Kırklareli	1	1,3	2	2,5	4	5,0	13	16,3	8	10,0	12	15,0	15	18,8	25	31,3	80
Kırşehir	-	-	1	5,3	1	5,3	2	10,5	3	15,8	3	15,8	3	15,8	6	31,6	19
Kilis	-	-	1	5,3	7	36,8	1	5,3	4	21,1	3	15,8	1	5,3	2	10,5	19
Kocaeli	5	1,6	6	2,0	41	13,4	60	19,5	39	12,7	35	11,4	55	17,9	66	21,5	307
Konya	3	1,3	11	4,7	28	11,9	40	16,9	25	10,6	37	15,7	32	13,6	60	25,4	236
Kütahya	-	-	1	1,2	9	10,5	5	5,8	9	10,5	18	20,9	19	22,1	25	29,1	86
Malatya	-	-	3	2,5	15	12,4	13	10,7	19	15,7	25	20,7	22	18,2	24	19,8	121
Manisa	1	0,5	5	2,4	19	9,0	21	10,0	33	15,6	35	16,6	37	17,5	60	28,4	211
Mardin	1	1,4	4	5,5	16	21,9	12	16,4	10	13,7	12	16,4	9	12,3	9	12,3	73
Mersin	3	1,4	10	4,5	25	11,4	27	12,3	37	16,8	27	12,3	51	23,2	40	18,2	220
Muğla	-	-	-	-	4	5,3	8	10,5	12	15,8	14	18,4	10	13,2	28	36,8	76
Muş	1	1,9	2	3,8	16	30,8	6	11,5	6	11,5	8	15,4	7	13,5	6	11,5	52
Nevşehir	-	-	1	5,6	5	27,8	3	16,7	3	16,7	1	5,6	3	16,7	2	11,1	18
Niğde	-	-	-	-	5	22,7	3	13,6	4	18,2	4	18,2	4	18,2	2	9,1	22
Ordu	1	0,8	1	0,8	13	10,7	13	10,7	17	14,0	23	19,0	23	19,0	30	24,8	121
Osmaniye	2	2,5	3	3,8	9	11,4	8	10,1	13	16,5	16	20,3	13	16,5	15	19,0	79
Rize	-	-	-	-	5	9,1	6	10,9	18	32,7	5	9,1	12	21,8	9	16,4	55
Sakarya	1	0,4	1	0,4	30	12,3	33	13,5	41	16,8	49	20,1	33	13,5	56	23,0	244
Samsun	3	1,7	8	4,5	15	8,5	19	10,7	30	16,9	20	11,3	32	18,1	50	28,2	177
Siirt	-	-	-	-	9	22,0	10	24,4	3	7,3	4	9,8	7	17,1	8	19,5	41
Sinop	-	-	2	7,4	3	11,1	3	11,1	7	25,9	2	7,4	4	14,8	6	22,2	27
Sivas	1	1,7	2	3,3	11	18,3	11	18,3	8	13,3	9	15,0	8	13,3	10	16,7	60
Şanlıurfa	6	2,1	11	3,8	80	27,5	61	21,0	38	13,1	36	12,4	28	9,6	31	10,7	291
Şırnak	4	6,5	2	3,2	13	21,0	13	21,0	8	12,9	15	24,2	4	6,5	3	4,8	62
Tekirdağ	4	2,5	4	2,5	26	16,5	24	15,2	32	20,3	26	16,5	20	12,7	22	13,9	158
Tokat	-	-	2	2,2	12	13,3	8	8,9	8	8,9	20	22,2	12	13,3	28	31,1	90
Trabzon	2	1,8	2	1,8	9	8,2	11	10,0	22	20,0	24	21,8	16	14,5	24	21,8	110
Tunceli	-	-	-	-	1	50,0	-	-	1	50,0	-	-	-	-	-	-	2
Uşak	-	-	1	5,3	5	26,3	1	5,3	2	10,5	3	15,8	4	21,1	3	15,8	19
Van	1	1,1	10	10,6	33	35,1	14	14,9	10	10,6	8	8,5	13	13,8	5	5,3	94
Yalova	2	4,9	1	2,4	3	7,3	4	9,8	6	14,6	7	17,1	7	17,1	11	26,8	41
Yozgat	1	2,6	1	2,6	5	12,8	2	5,1	5	12,8	3	7,7	8	20,5	14	35,9	39
Zonguldak	1	0,9	-	-	12	10,3	14	12,1	21	18,1	11	9,5	18	15,5	39	33,6	116
TOPLAM	189	1,6	367	3,0	1.854	15,4	1.901	15,8	1.791	14,9	1.789	14,9	1.861	15,4	2.294	19,0	12.046

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Tablo 46. Toplam TB Olgularının İllere ve Olgu Tanımına Göre Dağılımı, 2017

İL	OLGU TANIMI								TOPLAM
	Yeni		Nüks		Tedaviyi Terkten Dönen		Tedavi Başarısızlığından Gelen		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Adana	294	93,0	18	5,7	3	0,9	1	0,3	316
Adıyaman	50	92,6	3	5,6	1	1,9	-	-	54
Afyonkarahisar	76	95,0	4	5,0	-	-	-	-	80
Ağrı	47	87,0	5	9,3	2	3,7	-	-	54
Aksaray	32	97,0	1	3,0	-	-	-	-	33
Amasya	38	97,4	1	2,6	-	-	-	-	39
Ankara*	527	92,9	33	5,8	4	0,7	1	0,2	567
Antalya	189	94,0	12	6,0	-	-	-	-	201
Ardahan	10	100,0	-	-	-	-	-	-	10
Artvin	19	79,2	3	12,5	2	8,3	-	-	24
Aydın	108	92,3	9	7,7	-	-	-	-	117
Bahçesir	206	90,7	19	8,4	1	0,4	1	0,4	227
Bartın	54	96,4	2	3,6	-	-	-	-	56
Batman	52	85,2	8	13,1	1	1,6	-	-	61
Bayburt	9	100,0	-	-	-	-	-	-	9
Bilecik	24	96,0	1	4,0	-	-	-	-	25
Bingöl	38	95,0	2	5,0	-	-	-	-	40
Bitlis	28	90,3	1	3,2	2	6,5	-	-	31
Bolu	34	91,9	3	8,1	-	-	-	-	37
Burdur	23	100,0	-	-	-	-	-	-	23
Bursa*	525	90,8	42	7,3	7	1,2	3	0,5	578
Çanakkale	94	87,0	13	12,0	1	0,9	-	-	108
Çankırı	13	92,9	1	7,1	-	-	-	-	14
Çorum	41	97,6	1	2,4	-	-	-	-	42
Denizli	81	97,6	1	1,2	1	1,2	-	-	83
Diyarbakır	198	93,8	8	3,8	5	2,4	-	-	211
Düzce	63	92,6	5	7,4	-	-	-	-	68
Edirne	94	90,4	9	8,7	1	1,0	-	-	104
Elazığ	65	94,2	4	5,8	-	-	-	-	69
Erzincan	14	82,4	1	5,9	-	-	2	11,8	17
Erzurum	121	94,5	3	2,3	3	2,3	1	0,8	128
Eskişehir	81	92,0	7	8,0	-	-	-	-	88
Gaziantep	254	90,7	20	7,1	6	2,1	-	-	280
Giresun	69	94,5	4	5,5	-	-	-	-	73
Gümüşhane	13	100,0	-	-	-	-	-	-	13
Hakkari	27	100,0	-	-	-	-	-	-	27
Hatay	142	91,6	9	5,8	3	1,9	1	0,6	155
Iğdır	23	88,5	3	11,5	-	-	-	-	26
Isparta	36	97,3	-	-	1	2,7	-	-	37
İstanbul*	3.260	91,8	192	5,4	85	2,4	14	0,4	3.552
İzmir	564	94,2	24	4,0	5	0,8	6	1,0	599

Tablo 46. Toplam TB Olgularının İllere ve Olgu Tanımına Göre Dağılımı, 2017 (devamı)

İL	OLGU TANIMI								TOPLAM
	Yeni		Nüks		Tedaviyi Terkten Dönen		Tedavi Başarısızlığından Gelen		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Kahramanmaraş	110	96,5	4	3,5	-	-	-	-	114
Karabük	36	92,3	3	7,7	-	-	-	-	39
Karaman	13	92,9	1	7,1	-	-	-	-	14
Kars	34	87,2	4	10,3	-	-	1	2,6	39
Kastamonu	35	97,2	1	2,8	-	-	-	-	36
Kayseri	117	99,2	1	0,8	-	-	-	-	118
Kırıkkale	42	95,5	1	2,3	1	2,3	-	-	44
Kırklareli	70	87,5	10	12,5	-	-	-	-	80
Kırşehir	17	89,5	2	10,5	-	-	-	-	19
Kilis	18	94,7	1	5,3	-	-	-	-	19
Kocaeli	288	93,8	16	5,2	2	0,7	1	0,3	307
Konya	218	92,4	15	6,4	3	1,3	-	-	236
Kütahya	84	97,7	2	2,3	-	-	-	-	86
Malatya	107	88,4	13	10,7	-	-	1	0,8	121
Manisa	192	91,0	14	6,6	-	-	5	2,4	211
Mardin	70	95,9	3	4,1	-	-	-	-	73
Mersin	198	90,0	18	8,2	3	1,4	1	0,5	220
Muğla	72	94,7	4	5,3	-	-	-	-	76
Muş	52	100,0	-	-	-	-	-	-	52
Nevşehir	16	88,9	2	11,1	-	-	-	-	18
Niğde	22	100,0	-	-	-	-	-	-	22
Ordu	104	86,0	15	12,4	2	1,7	-	-	121
Osmaniye	72	91,1	5	6,3	2	2,5	-	-	79
Rize	48	87,3	7	12,7	-	-	-	-	55
Sakarya	216	88,5	22	9,0	4	1,6	2	0,8	244
Samsun	166	93,8	8	4,5	1	0,6	2	1,1	177
Siirt	39	95,1	2	4,9	-	-	-	-	41
Sinop	24	88,9	3	11,1	-	-	-	-	27
Sivas	56	93,3	2	3,3	2	3,3	-	-	60
Şanlıurfa	261	89,7	20	6,9	5	1,7	5	1,7	291
Şırnak	59	95,2	3	4,8	-	-	-	-	62
Tekirdağ	143	90,5	10	6,3	4	2,5	1	0,6	158
Tokat	76	84,4	10	11,1	2	2,2	2	2,2	90
Trabzon	100	90,9	8	7,3	2	1,8	-	-	110
Tunceli	2	100,0	-	-	-	-	-	-	2
Uşak	19	100,0	-	-	-	-	-	-	19
Van	87	92,6	7	7,4	-	-	-	-	94
Yalova	38	92,7	1	2,4	1	2,4	1	2,4	41
Yozgat	38	97,4	1	2,6	-	-	-	-	39
Zonguldak	106	91,4	9	7,8	-	-	1	0,9	116
TOPLAM	11.101	92,2	720	6,0	168	1,4	53	0,4	12.046

*Ankara'nın 2, Bursa ve İstanbul'un 1'er kronik olgusu (toplam 4) tabloda gösterilmemiştir.

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Tablo 47. Toplam TB Olgularının İllere, Olgu Tanımına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2017

İL	OLGU TANIMI								TOPLAM	
	Yeni		Nüks		Terkten Dönen		Başarısızlıktan Gelen			
	E	K	E	K	E	K	E	K	Erkek	Kadın
Adana	168	126	14	4	3	-	1	-	186	130
Adıyaman	25	25	2	1	-	1	-	-	27	27
Afyonkarahisar	33	43	2	2	-	-	-	-	35	45
Ağrı	29	18	3	2	2	-	-	-	34	20
Aksaray	16	16	1	-	-	-	-	-	17	16
Amasya	20	18	1	-	-	-	-	-	21	18
Ankara*	269	258	16	17	4	-	1	-	292	275
Antalya	110	79	10	2	-	-	-	-	120	81
Ardahan	5	5	-	-	-	-	-	-	5	5
Artvin	11	8	2	1	1	1	-	-	14	10
Aydın	64	44	6	3	-	-	-	-	70	47
Balıkesir	112	94	14	5	1	-	-	1	127	100
Bartın	31	23	1	1	-	-	-	-	32	24
Batman	22	30	3	5	1	-	-	-	26	35
Bayburt	7	2	-	-	-	-	-	-	7	2
Bilecik	12	12	-	1	-	-	-	-	12	13
Bingöl	19	19	1	1	-	-	-	-	20	20
Bitlis	13	15	1	-	1	1	-	-	15	16
Bolu	17	17	2	1	-	-	-	-	19	18
Burdur	14	9	-	-	-	-	-	-	14	9
Bursa*	290	235	30	12	7	-	2	1	330	248
Çanakkale	65	29	10	3	1	-	-	-	76	32
Çankırı	3	10	-	1	-	-	-	-	3	11
Çorum	17	24	-	1	-	-	-	-	17	25
Denizli	54	27	1	-	1	-	-	-	56	27
Diyarbakır	111	87	7	1	3	2	-	-	121	90
Düzce	39	24	4	1	-	-	-	-	43	25
Edirne	62	32	8	1	1	-	-	-	71	33
Elazığ	30	35	3	1	-	-	-	-	33	36
Erzincan	6	8	1	-	-	-	2	-	9	8
Erzurum	50	71	1	2	2	1	1	-	54	74
Eskişehir	52	29	3	4	-	-	-	-	55	33
Gaziantep	134	120	12	8	4	2	-	-	150	130
Giresun	45	24	3	1	-	-	-	-	48	25
Gümüşhane	10	3	-	-	-	-	-	-	10	3
Hakkari	17	10	-	-	-	-	-	-	17	10
Hatay	81	61	6	3	1	2	-	1	88	67
Iğdır	12	11	2	1	-	-	-	-	14	12
Isparta	18	18	-	-	-	1	-	-	18	19
İstanbul*	1.878	1.382	141	51	73	12	11	3	2.104	1.448
İzmir	363	201	18	6	4	1	6	-	391	208
Kahramanmaraş	69	41	2	2	-	-	-	-	71	43

Tablo 47. Toplam TB Olgularının İllere, Olgu Tanımına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2017 (devamı)

İL	OLGU TANIMI								TOPLAM	
	Yeni		Nüks		Terkten Dönen		Başarısızlıktan Gelen			
	E	K	E	K	E	K	E	K	Erkek	Kadın
Karabük	26	10	-	3	-	-	-	-	26	13
Karaman	5	8	1	-	-	-	-	-	6	8
Kars	14	20	2	2	-	-	1	-	17	22
Kastamonu	20	15	1	-	-	-	-	-	21	15
Kayseri	57	60	-	1	-	-	-	-	57	61
Kırıkkale	20	22	1	-	-	1	-	-	21	23
Kırklareli	47	23	9	1	-	-	-	-	56	24
Kırşehir	13	4	-	2	-	-	-	-	13	6
Kilis	13	5	-	1	-	-	-	-	13	6
Kocaeli	146	142	9	7	2	-	1	-	158	149
Konya	98	120	9	6	1	2	-	-	108	128
Kütahya	56	28	2	-	-	-	-	-	58	28
Malatya	58	49	10	3	-	-	-	1	68	53
Manisa	127	65	13	1	-	-	3	2	143	68
Mardin	27	43	1	2	-	-	-	-	28	45
Mersin	120	78	14	4	1	2	1	-	136	84
Muğla	52	20	2	2	-	-	-	-	54	22
Muş	24	28	-	-	-	-	-	-	24	28
Nevşehir	10	6	1	1	-	-	-	-	11	7
Niğde	12	10	-	-	-	-	-	-	12	10
Ordu	66	38	9	6	2	-	-	-	77	44
Osmaniye	38	34	2	3	1	1	-	-	41	38
Rize	35	13	5	2	-	-	-	-	40	15
Sakarya	117	99	12	10	3	1	2	-	134	110
Samsun	94	72	7	1	1	-	1	1	103	74
Siirt	27	12	1	1	-	-	-	-	28	13
Sinop	14	10	3	-	-	-	-	-	17	10
Sivas	28	28	-	2	-	2	-	-	28	32
Şanlıurfa	132	129	12	8	5	-	2	3	151	140
Şırnak	27	32	2	1	-	-	-	-	29	33
Tekirdağ	98	45	8	2	2	2	1	-	109	49
Tokat	38	38	6	4	2	-	1	1	47	43
Trabzon	65	35	6	2	2	-	-	-	73	37
Tunceli	2	-	-	-	-	-	-	-	2	0
Uşak	10	9	-	-	-	-	-	-	10	9
Van	47	40	2	5	-	-	-	-	49	45
Yalova	16	22	1	-	-	1	1	-	18	23
Yozgat	21	17	1	-	-	-	-	-	22	17
Zonguldak	68	38	5	4	-	-	-	1	73	43
TOPLAM	6.291	4.810	488	232	132	36	38	15	6.953	5.093

Ankara'nın 2, Bursa'nın ve İstanbul'un 1 kronik olgusu (toplam 4 olgu) tabloda gösterilmemiştir.

İLLERE GÖRE TÜBERKÜLOZ VERİLERİ

Tablo 48. İllere Göre Toplam Akciğer TB Olgularında Bakteriyojik Tetkik Sonuçları, 2017

İL	Toplam AC TB Olgusu*	Yayma Yapılan		Yayma (+) Olgu**		Kültür Yapılan		Kültür (+) Olgu**		İDT Yapılan***	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Adana	219	208	95,0	108	51,9	197	90,0	117	59,4	116	99,1
Adıyaman	37	37	100,0	24	64,9	37	100,0	28	75,7	28	100,0
Afyonkarahisar	39	38	97,4	25	65,8	31	79,5	26	83,9	19	73,1
Ağrı	31	22	71,0	11	50,0	23	74,2	15	65,2	12	80,0
Aksaray	22	20	90,9	17	85,0	17	77,3	16	94,1	13	81,3
Amasya	20	20	100,0	11	55,0	20	100,0	14	70,0	13	92,9
Ankara	296	294	99,3	172	58,5	292	98,6	190	65,1	185	97,4
Antalya	143	130	90,9	90	69,2	127	88,8	98	77,2	90	91,8
Ardahan	6	6	100,0	3	50,0	4	66,7	2	50,0	2	100,0
Artvin	20	18	90,0	11	61,1	17	85,0	15	88,2	14	93,3
Aydın	82	82	100,0	51	62,2	78	95,1	71	91,0	67	94,4
Balıkesir	165	153	92,7	107	69,9	144	87,3	125	86,8	113	90,4
Bartın	40	40	100,0	26	65,0	26	65,0	19	73,1	16	84,2
Batman	36	36	100,0	24	66,7	16	44,4	14	87,5	12	85,7
Bayburt	4	2	50,0	1	50,0	2	50,0	2	100,0	2	100,0
Bilecik	13	13	100,0	11	84,6	13	100,0	11	84,6	11	100,0
Bingöl	25	22	88,0	21	95,5	6	24,0	6	100,0	5	83,3
Bitlis	21	10	47,6	6	60,0	7	33,3	7	100,0	7	100,0
Bolu	29	28	96,6	17	60,7	28	96,6	20	71,4	20	100,0
Burdur	12	11	91,7	10	90,9	9	75,0	6	66,7	6	100,0
Bursa	400	381	95,3	236	61,9	363	90,8	304	83,7	298	98,0
Çanakkale	72	70	97,2	41	58,6	65	90,3	53	81,5	51	96,2
Çankırı	5	5	100,0	2	40,0	5	100,0	5	100,0	5	100,0
Çorum	13	13	100,0	9	69,2	12	92,3	7	58,3	6	85,7
Denizli	56	54	96,4	29	53,7	54	96,4	41	75,9	40	97,6
Diyarbakır	121	103	85,1	74	71,8	80	66,1	56	70,0	56	100,0
Düzce	52	51	98,1	29	56,9	50	96,2	47	94,0	47	100,0
Edirne	83	78	94,0	35	44,9	72	86,7	56	77,8	54	96,4
Elazığ	35	28	80,0	19	67,9	24	68,6	19	79,2	17	89,5
Erzincan	8	7	87,5	5	71,4	7	87,5	5	71,4	5	100,0
Erzurum	60	59	98,3	30	50,8	56	93,3	40	71,4	40	100,0
Eskişehir	54	52	96,3	40	76,9	52	96,3	30	57,7	30	100,0
Gaziantep	183	173	94,5	99	57,2	130	71,0	77	59,2	66	85,7
Giresun	50	44	88,0	28	63,6	43	86,0	37	86,0	34	91,9
Gümüşhane	11	11	100,0	6	54,5	11	100,0	8	72,7	8	100,0
Hakkari	13	5	38,5	5	100,0	6	46,2	6	100,0	2	33,3
Hatay	100	96	96,0	64	66,7	75	75,0	50	66,7	47	94,0
Iğdır	13	13	100,0	9	69,2	7	53,8	6	85,7	6	100,0
Isparta	24	21	87,5	13	61,9	21	87,5	15	71,4	14	93,3
İstanbul	2.508	2.304	91,9	1.310	56,9	2.273	90,6	1.933	85,0	1.912	98,9
İzmir	414	406	98,1	263	64,8	406	98,1	370	91,1	369	99,7

Tablo 48. İllere Göre Toplam Akciğer TB Olgularında Bakteriyolojik Tetkik Sonuçları, 2017 (devamı)

İL	Toplam AC TB Olgusu*	Yayma Yapılan		Yayma (+) Olgu**		Kültür Yapılan		Kültür (+) Olgu**		İDT Yapılan***	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kahramanmaraş	65	56	86,2	24	42,9	46	70,8	22	47,8	21	95,5
Karabük	29	29	100,0	16	55,2	29	100,0	23	79,3	20	87,0
Karaman	6	6	100,0	4	66,7	6	100,0	6	100,0	6	100,0
Kars	26	24	92,3	11	45,8	22	84,6	13	59,1	13	100,0
Kastamonu	23	23	100,0	14	60,9	22	95,7	17	77,3	17	100,0
Kayseri	66	65	98,5	31	47,7	65	98,5	44	67,7	44	100,0
Kırıkkale	22	22	100,0	12	54,5	21	95,5	9	42,9	9	100,0
Kırklareli	61	54	88,5	29	53,7	48	78,7	38	79,2	38	100,0
Kırşehir	11	9	81,8	5	55,6	7	63,6	5	71,4	4	80,0
Kilis	15	15	100,0	8	53,3	12	80,0	9	75,0	8	88,9
Kocaeli	207	199	96,1	130	65,3	176	85,0	162	92,0	161	99,4
Konya	132	126	95,5	82	65,1	123	93,2	101	82,1	101	100,0
Kütahya	59	58	98,3	37	63,8	56	94,9	41	73,2	39	95,1
Malatya	60	60	100,0	45	75,0	47	78,3	35	74,5	34	97,1
Manisa	152	136	89,5	100	73,5	132	86,8	125	94,7	124	99,2
Mardin	39	35	89,7	24	68,6	35	89,7	25	71,4	22	88,0
Mersin	148	135	91,2	112	83,0	118	79,7	80	67,8	80	100,0
Muğla	59	58	98,3	45	77,6	54	91,5	50	92,6	48	96,0
Muş	31	28	90,3	18	64,3	24	77,4	21	87,5	21	100,0
Nevşehir	9	9	100,0	6	66,7	9	100,0	9	100,0	9	100,0
Niğde	11	9	81,8	6	66,7	9	81,8	9	100,0	8	88,9
Ordu	78	77	98,7	49	63,6	76	97,4	62	81,6	56	90,3
Osmaniye	51	47	92,2	23	48,9	46	90,2	26	56,5	24	92,3
Rize	43	40	93,0	20	50,0	39	90,7	30	76,9	17	56,7
Sakarya	173	141	81,5	101	71,6	132	76,3	126	95,5	106	84,1
Samsun	112	111	99,1	49	44,1	109	97,3	86	78,9	84	97,7
Siirt	27	24	88,9	16	66,7	5	18,5	4	80,0	3	75,0
Sinop	14	14	100,0	8	57,1	13	92,9	8	61,5	8	100,0
Sivas	28	28	100,0	20	71,4	28	100,0	22	78,6	22	100,0
Şanlıurfa	168	145	86,3	114	78,6	122	72,6	113	92,6	111	98,2
Şırnak	43	37	86,0	29	78,4	25	58,1	21	84,0	21	100,0
Tekirdağ	121	118	97,5	67	56,8	101	83,5	86	85,1	81	94,2
Tokat	52	52	100,0	36	69,2	44	84,6	31	70,5	29	93,5
Trabzon	78	73	93,6	53	72,6	72	92,3	67	93,1	67	100,0
Tunceli	2	2	100,0	2	100,0	1	50,0	1	100,0	1	100,0
Uşak	4	4	100,0	4	100,0	4	100,0	3	75,0	3	100,0
Van	61	53	86,9	29	54,7	37	60,7	24	64,9	20	83,3
Yalova	27	26	96,3	18	69,2	26	96,3	23	88,5	21	91,3
Yozgat	26	25	96,2	15	60,0	21	80,8	16	76,2	16	100,0
Zonguldak	94	91	96,8	64	70,3	80	85,1	70	87,5	63	90,0
TOPLAM	7.968	7.428	93,2	4.568	61,5	6.948	87,2	5.630	81,0	5.438	96,6

*Akciğer olguları + “akciğer + akciğer dışı” olgular.

** Yayma/ kültür yapılanlar içindeki pozitiflik oranıdır.

*** Kültür pozitiflerde İDT yapılma oranıdır.

TEDAVİ SONUÇLARI

TEDAVİ SONUÇLARININ ANALİZİ

Dünya genelinde yapılan tüberküloz epidemiyolojisi çalışmalarında tedavi sonucu, **tedavi başlangıcından 12 ay sonraki durum** olarak kabul edildiğinden, ülkemizde de tedavi sonuçları aynı şekilde toplanmakta ve değerlendirilmektedir. 2016 yılında Türkiye genelinde verem savaşı dispanserlerinde kayıt altına alınan hastaların, tedavinin başlangıcından 12 ay sonraki tedavi durumları bu raporda yer almaktadır.

2016 yılı Türkiye Ulusal Tüberküloz Sürveyans Araştırması (TUTSA) kayıtlarından tüm TB hastalarının bilgilerinin olduğu listeler hazırlanarak verem savaşı dispanserlerine gönderilmiştir. Dispanserlerde hastaların tedavi sonuçları bu listelere kaydedilmiş ve tekrar Başkanlığımıza gönderilmiştir. Tedaviye başladıktan sonra yapılan incelemelerde TB olmadığı anlaşılan hastalar 2016 hasta listelerinden çıkartılmış ve kalan sayı kohort olarak alınmıştır.

Tedavi sonuçları için kullanılan tanımlar raporun sonundaki “tanımlar ve veri standartları” bölümünde açıklanmıştır.

Bir dispanserden başka bir dispansere nakil giden hastaların tedavi sonuçları en son kayıt oldukları dispanserden alınmıştır. Bu nedenle, tedavi sonuçları içinde “nakil giden” kavramı sadece **yurtdışına giden** hastalar için kullanılmıştır.

2016 yılında kaydedilen 12.417 hastadan 50’sinin (yeni olgularda 44 kişi, önceden tedavi görmüşlerde 6 kişi) daha sonraki incelemelerde TB olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle tedavi sonuçları 12.367 hasta (**11.398 yeni + 969 önceden tedavi görmüş**) üzerinden verilmiştir.

Tablo 49. Toplam TB Olgularında Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları

Hastalığın Tutulum Yeri	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU											
				Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden*		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akciğer**	8.248	34	8.214	6.908	84,1	309	3,8	44	0,5	569	6,9	32	0,4	352	4,3
AC Dışı	4.169	16	4.153	3.658	88,1	93	2,2	7	0,2	163	3,9	9	0,2	223	5,4
TOPLAM	12.417	50	12.367	10.566	85,4	402	3,3	51	0,4	732	5,9	41	0,3	575	4,6

* Yurt dışı nakiller

**AC Olguları + “AC+AC Dışı” Olgular

Tablo 50. Yeni Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları

Hastalığın Tutulum Yeri	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU											
				Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden*		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akciğer**	7.463	31	7.432	6.402	86,1	215	2,9	29	0,4	514	6,9	28	0,4	244	3,3
AC Dışı	3.979	13	3.966	3.513	88,6	88	2,2	6	0,2	160	4,0	9	0,2	190	4,8
TOPLAM	11.442	44	11.398	9.915	87,0	303	2,7	35	0,3	674	5,9	37	0,3	434	3,8

* Yurt dışı nakiller

**AC Olguları + “AC+AC Dışı” Olgular

Tablo 51. Önceden Tedavi Görmüş Olgularda Hastalığın Tutulum Yerine Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları

Hastalığın Tutulum Yeri	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU											
				Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden*		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akciğer**	785	3	782	506	64,7	94	12,0	15	1,9	55	7,0	4	0,5	108	13,8
AC Dışı	190	3	187	145	77,5	5	2,7	1	0,5	3	1,6	-	-	33	17,6
TOPLAM	975	6	969	651	67,2	99	10,2	16	1,7	58	6,0	4	0,4	141	14,6

* Yurt dışı nakiller

**AC Olguları + “AC+AC Dışı” Olgular

Tablo 52. Yayma (+) Akciğer TB Olgularında Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları

OLGU TANIMI	Kayıt Edilen	TB Değil	TB	TEDAVİ SONUCU													
				Kür		Tedavi Başarısı*		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden**		Tedavisi Devam Eden	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yeni Olgular	4.100	6	4.094	2.183	53,3	3.500	85,5	129	3,2	23	0,6	282	6,9	14	0,3	146	3,6
Önceden Tedavi Görmüş Olgular	510	-	510	188	36,9	314	61,6	66	12,9	14	2,7	33	6,5	4	0,8	79	15,5
TOPLAM	4.610	6	4.604	2.371	51,5	3.814	82,8	195	4,2	37	0,8	315	6,8	18	0,4	225	4,9

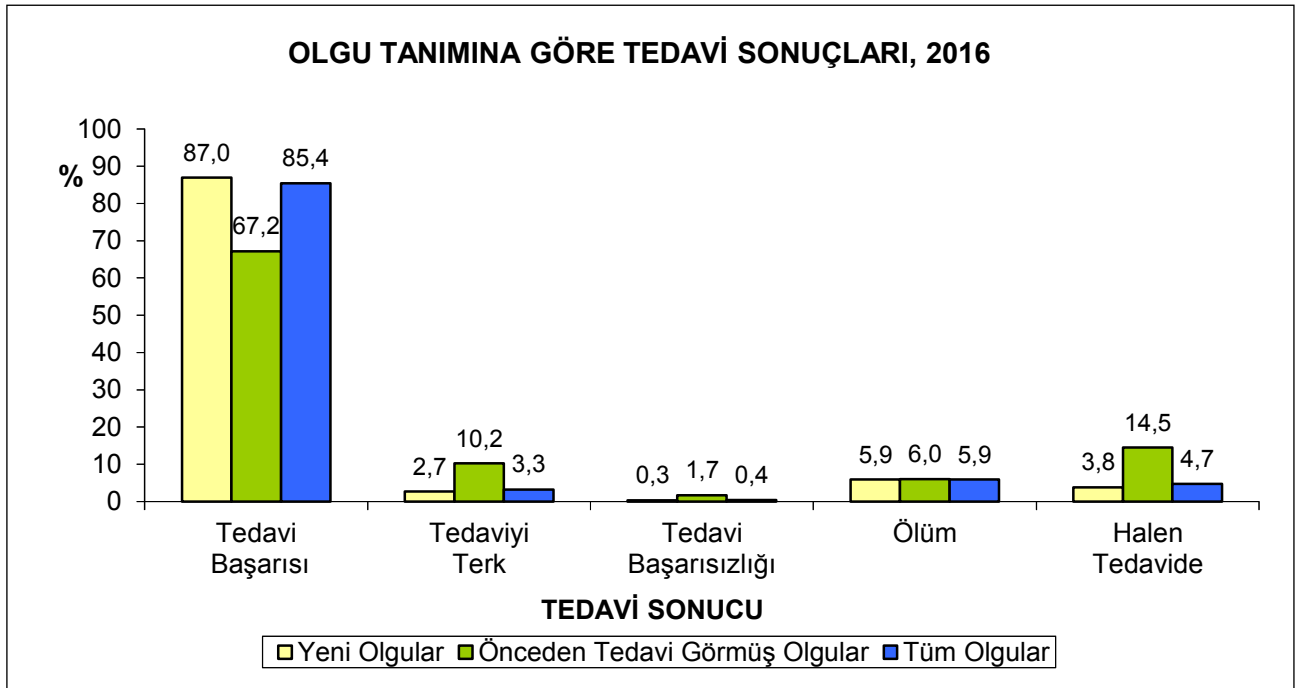
* Tedavi Başarısı: Kür + Tedavi Tamamlama

** Yurt dışı nakiller

Tablo 53. Olgu Tanımına Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları

OLGU TANIMI	TEDAVİ SONUCU												TOPLAM
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden		Halen Tedavide		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Yeni Olgular	9.915	87,0	303	2,7	35	0,3	674	5,9	37	0,3	434	3,8	11.398
Önceden Tedavi Görmüş Olgular	651	67,2	99	10,2	16	1,7	58	6,0	4	0,4	141	14,5	969
Nüks	557	75,5	37	5,0	13	1,8	45	6,1	3	0,4	83	11,2	738
Terkten Dönen	78	46,7	56	33,5	2	1,2	10	6,0	1	0,6	20	12,0	167
Başarısızlıktan Gelen	16	25,8	6	9,7	1	1,6	3	4,8	-	-	36	58,1	62
Kronik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	100,0	2
TOPLAM	10.566	85,4	402	3,3	51	0,4	732	5,9	41	0,3	575	4,7	12.367

*Satır yüzdesi **Sütun yüzdesi

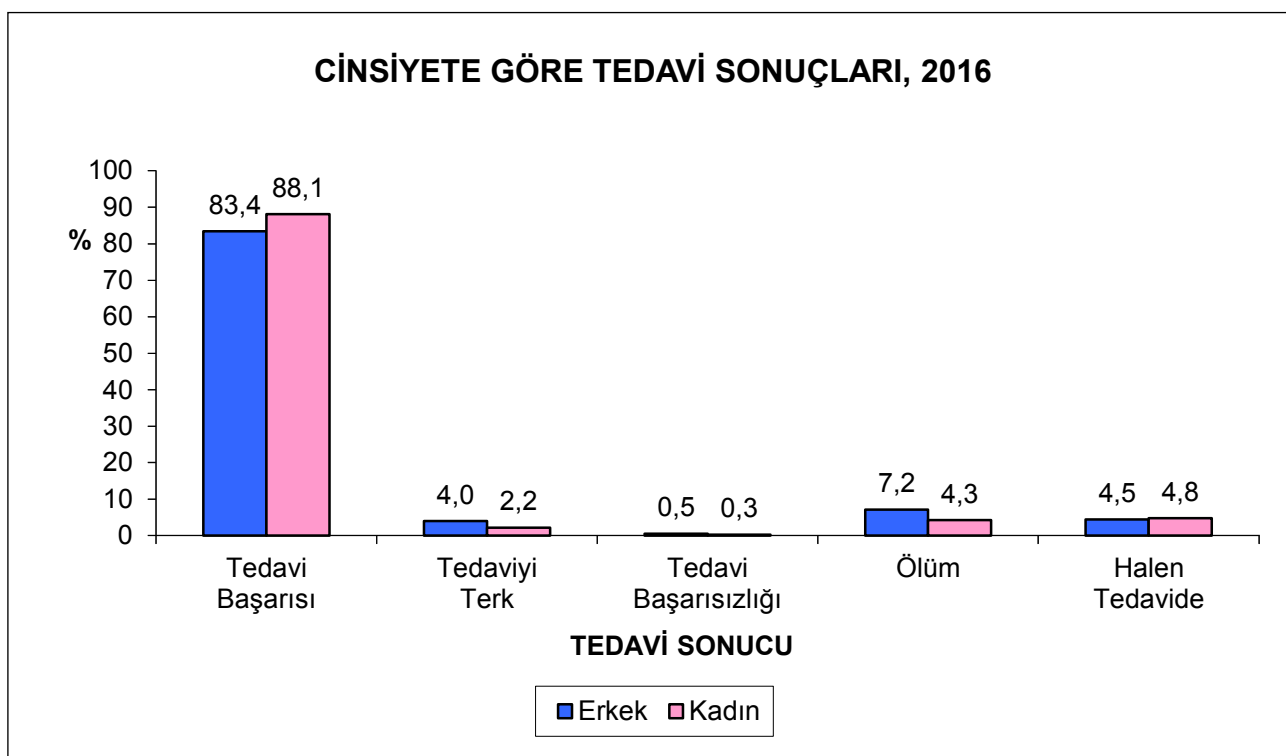
Yurt dışına nakil giden hastalar grafikte gösterilmemiştir.

Şekil 24. TB Olgularında Olgu Tanımına Göre Tedavi Sonuçları, 2016

Tablo 54. Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları

OLGU TANIMI	TEDAVİ SONUCU												TOPLAM
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden		Halen Tedavide		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Erkek	5.924	83,4	287	4,0	38	0,5	507	7,2	24	0,4	320	4,5	7.100
Kadın	4.642	88,1	115	2,2	13	0,3	225	4,3	17	0,3	255	4,8	5.267
TOPLAM	10.566	85,4	402	3,3	51	0,4	732	5,9	41	0,3	575	4,7	12.367

Yüzdeler satır yüzdesidir.

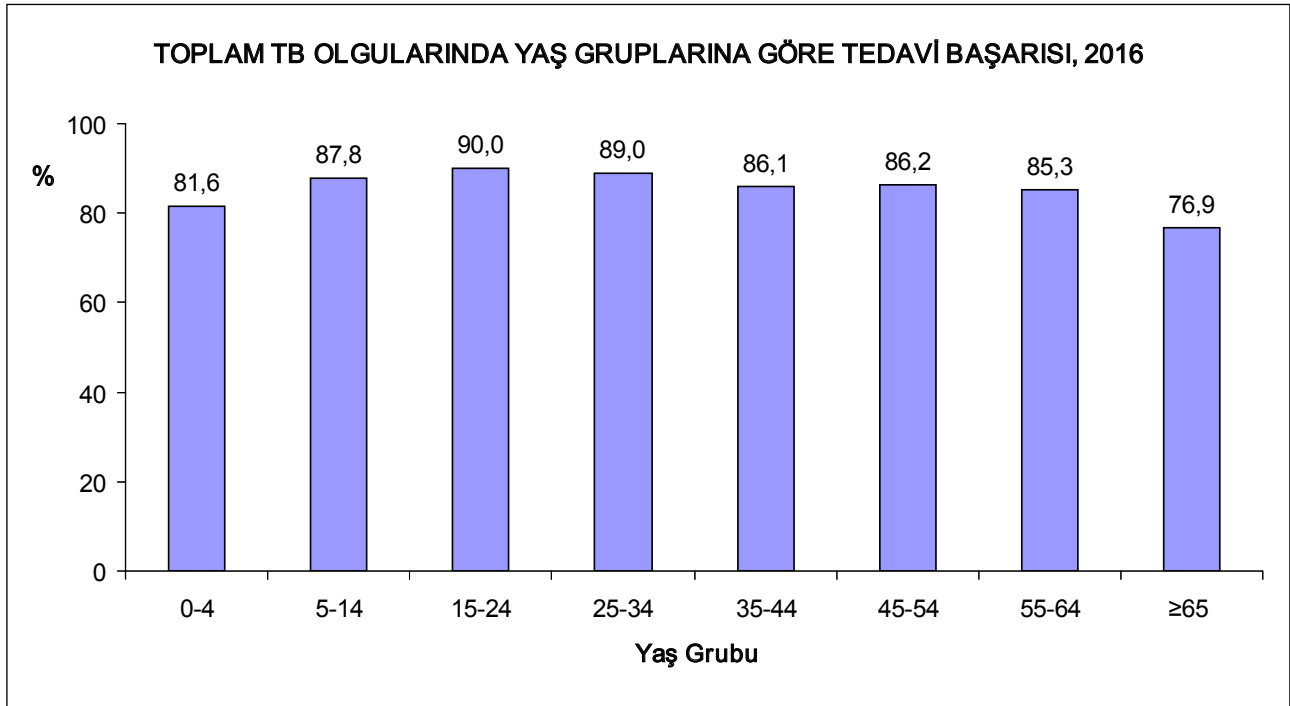
Yurt dışına nakil giden hastalar grafikte gösterilmemiştir.

Şekil 25. Toplam TB Olgularının Cinsiyete Göre Tedavi Sonuçları, 2016

Tablo 55. Toplam TB Olgularının Yaş Gruplarına Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları

YAŞ GRUBU	TEDAVİ SONUCU												TOPLAM
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Yurtdışı Nakil		Tedavisi Devam Eden		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
0-4	169	81,6	6	2,9	-	-	7	3,4	4	1,9	21	10,1	207
5-14	367	87,8	7	1,7	-	-	9	2,2	-	-	35	8,4	418
15-24	1.746	90,0	85	4,4	10	0,5	14	0,7	11	0,6	75	3,9	1.941
25-34	1.816	89,0	88	4,3	11	0,5	27	1,3	6	0,3	93	4,6	2.041
35-44	1.558	86,1	79	4,4	9	0,5	44	2,4	8	0,4	111	6,1	1.809
45-54	1.633	86,2	67	3,5	12	0,6	83	4,4	4	0,2	95	5,0	1.894
55-64	1.583	85,3	35	1,9	7	0,4	155	8,4	5	0,3	70	3,8	1.855
≥65	1.694	76,9	35	1,6	2	0,1	393	17,8	3	0,1	75	3,4	2.202
TOPLAM	10.566	85,4	402	3,3	51	0,4	732	5,9	41	0,3	575	4,7	12.367

Yüzdeler satır yüzdesidir

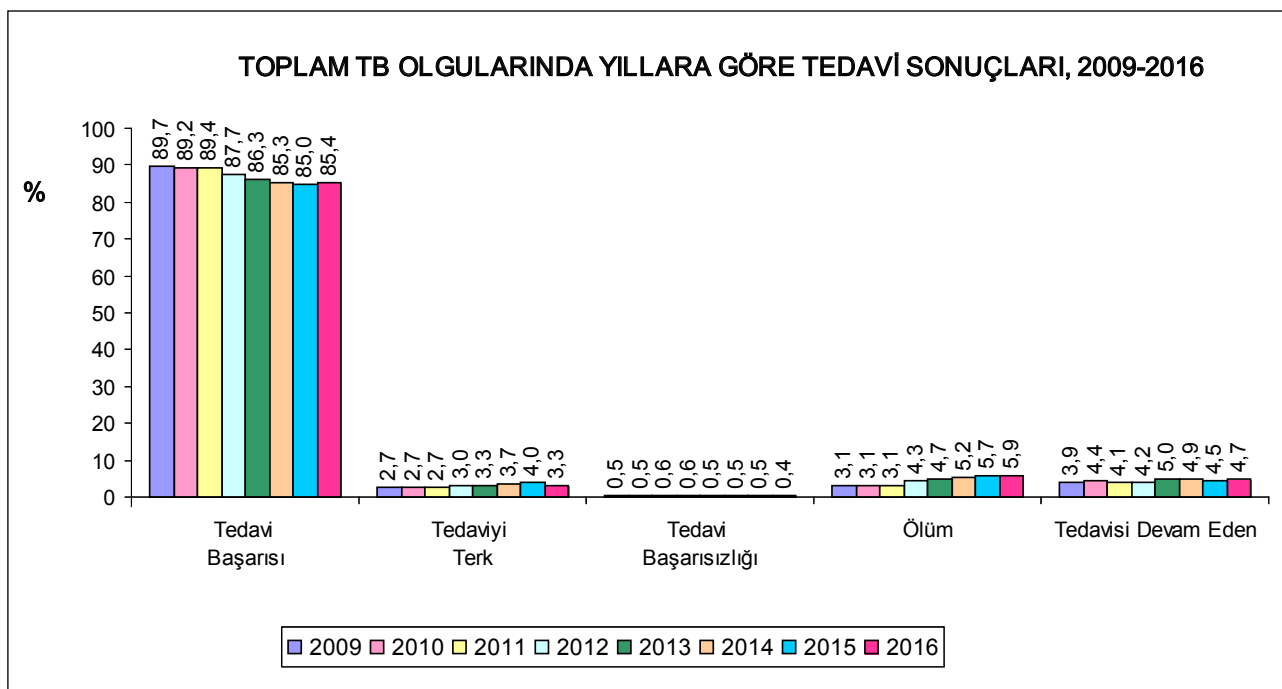
Şekil 26. Toplam TB Olgularında Yaş Gruplarına Göre Tedavi Başarısı, 2016

Tablo 56. Toplam TB Olgularında Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2005-2016

YIL	TEDAVİ SONUÇLARI												TOPLAM HASTA
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Nakil Giden*		Tedavisi Devam Eden**		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
2005	17.677	87,5	1.152	5,7	76	0,4	546	2,7	239	1,2	507	2,5	20.197
2006	18.045	89,4	954	4,7	99	0,5	608	3,0	5	0,0	479	2,4	20.190
2007	17.727	91,0	770	4,0	105	0,5	563	2,9	3	0,0	313	1,6	19.481
2008	16.588	91,0	578	3,2	94	0,5	540	3,0	5	0,0	431	2,3	18.236
2009	15.379	89,7	467	2,7	93	0,5	525	3,1	10	0,1	674	3,9	17.148
2010	14.513	89,2	446	2,7	88	0,5	505	3,1	9	0,1	715	4,4	16.276
2011	13.775	89,4	417	2,7	85	0,6	474	3,1	18	0,1	639	4,1	15.408
2012	12.718	87,7	436	3,0	83	0,6	629	4,3	22	0,2	612	4,2	14.500
2013	11.466	86,3	446	3,3	65	0,5	625	4,7	30	0,2	660	5,0	13.292
2014	11.368	85,3	493	3,7	67	0,5	696	5,2	56	0,4	656	4,9	13.336
2015	10.832	85,0	504	4,0	65	0,5	723	5,7	38	0,3	581	4,5	12.743
2016	10.566	85,4	402	3,3	51	0,4	732	5,9	41	0,3	575	4,7	12.367

* 2006 yılından itibaren yurt dışı nakil giden hasta sayıları verilmiştir.

**Tedavisi 1 yılda tamamlanamayan hastalar

Şekil 27. Toplam TB Olgularında Yıllara Göre Tedavi Sonuçları, 2009-2016

Tablo 57. TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları ve DGT Oranları, 2016 Hastaları

İL	TEDAVİ SONUCU										TOPLAM HASTA*	DGT**
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Halen Tedavide			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Adana	252	82,1	3	1,0	2	0,7	25	8,1	25	8,1	307	100,0
Adıyaman	58	90,6	1	1,6	-	-	4	6,3	1	1,6	64	100,0
Afyonkarahisar	80	86,0	1	1,1	-	-	11	11,8	1	1,1	93	100,0
Ağrı	58	89,2	3	4,6	-	-	-	-	4	6,2	65	41,5
Aksaray	21	84,0	1	4,0	-	-	1	4,0	2	8,0	25	100,0
Amasya	28	87,5	1	3,1	-	-	1	3,1	2	6,3	32	96,9
Ankara	552	90,9	5	0,8	-	-	26	4,3	24	4,0	607	99,0
Antalya	201	88,9	2	0,9	-	-	12	5,3	11	4,9	226	100,0
Ardahan	7	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	7	100,0
Artvin	23	74,2	2	6,5	-	-	3	9,7	3	9,7	31	100,0
Aydın	114	85,7	-	-	-	-	15	11,3	4	3,0	133	98,5
Balıkesir	216	86,4	1	0,4	-	-	19	7,6	14	5,6	250	100,0
Bartın	43	78,2	1	1,8	-	-	8	14,5	3	5,5	55	87,5
Batman	58	86,6	3	4,5	-	-	2	3,0	4	6,0	67	100,0
Bayburt	5	71,4	1	14,3	-	-	-	-	1	14,3	7	85,7
Bilecik	21	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	21	100,0
Bingöl	24	70,6	2	5,9	-	-	3	8,8	5	14,7	34	94,1
Bitlis	19	79,2	1	4,2	-	-	2	8,3	2	8,3	24	100,0
Bolu	35	87,5	1	2,5	-	-	1	2,5	3	7,5	40	100,0
Burdur	16	94,1	-	-	-	-	1	5,9	-	-	17	100,0
Bursa	515	85,1	13	2,1	6	1,0	44	7,3	27	4,5	605	98,2
Çanakkale	108	92,3	4	3,4	-	-	3	2,6	2	1,7	117	100,0
Çankırı	14	82,4	-	-	-	-	1	5,9	2	11,8	17	100,0
Çorum	58	85,3	2	2,9	-	-	4	5,9	4	5,9	68	100,0
Denizli	99	87,6	1	0,9	-	-	10	8,8	3	2,7	113	98,2
Diyarbakır	149	87,6	7	4,1	-	-	5	2,9	9	5,3	170	100,0
Düzce	74	81,3	4	4,4	-	-	5	5,5	8	8,8	91	95,6
Edirne	108	89,3	2	1,7	-	-	9	7,4	2	1,7	121	100,0
Elazığ	68	81,9	-	-	-	-	3	3,6	12	14,5	83	100,0
Erzincan	19	90,5	-	-	-	-	2	9,5	-	-	21	100,0
Erzurum	75	92,6	-	-	1	1,2	1	1,2	4	4,9	81	100,0
Eskişehir	95	88,0	2	1,9	-	-	8	7,4	3	2,8	108	99,1
Gaziantep	211	82,4	8	3,1	-	-	16	6,3	21	8,2	256	100,0
Giresun	79	89,8	1	1,1	-	-	3	3,4	5	5,7	88	100,0
Gümüşhane	5	62,5	-	-	-	-	3	37,5	-	-	8	100,0
Hakkari	16	88,9	-	-	-	-	-	-	2	11,1	18	100,0
Hatay	144	84,7	3	1,8	2	1,2	12	7,1	9	5,3	170	98,2
Iğdır	17	89,5	1	5,3	-	-	-	-	1	5,3	19	94,7
Isparta	40	88,9	-	-	-	-	5	11,1	-	-	45	100,0
İstanbul	3.071	84,2	223	6,1	16	0,4	152	4,2	186	5,1	3.648	98,6
İzmir	538	81,0	18	2,7	5	0,8	67	10,1	36	5,4	664	98,3
Kahramanmaraş	94	91,3	-	-	-	-	6	5,8	3	2,9	103	100,0

Tablo 57. TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları ve DGT Oranları, 2016 Hastaları (devamı)

İL	TEDAVİ SONUCU										TOPLAM HASTA*	DGT**
	Tedavi Başarısı		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Halen Tedavide			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Karabük	28	87,5	-	-	-	-	2	6,3	2	6,3	32	100,0
Karaman	10	90,9	-	-	-	-	1	9,1	-	-	11	100,0
Kars	25	92,6	-	-	-	-	-	-	2	7,4	27	100,0
Kastamonu	28	96,6	-	-	-	-	1	3,4	-	-	29	100,0
Kayseri	112	89,6	-	-	-	-	13	10,4	-	-	125	100,0
Kırıkkale	33	89,2	1	2,7	-	-	2	5,4	1	2,7	37	97,3
Kırklareli	88	88,0	1	1,0	-	-	7	7,0	4	4,0	100	98,0
Kırşehir	14	87,5	-	-	-	-	-	-	2	12,5	16	100,0
Kilis	12	80,0	2	13,3	-	-	1	6,7	-	-	15	100,0
Kocaeli	258	88,1	9	3,1	2	0,7	12	4,1	12	4,1	293	98,0
Konya	207	82,8	4	1,6	1	0,4	27	10,8	11	4,4	250	100,0
Kütahya	46	80,7	-	-	-	-	8	14,0	3	5,3	57	96,6
Malatya	99	87,6	1	0,9	-	-	11	9,7	2	1,8	113	99,1
Manisa	167	87,0	4	2,1	2	1,0	16	8,3	3	1,6	192	99,5
Mardin	55	90,2	1	1,6	-	-	1	1,6	4	6,6	61	100,0
Mersin	175	84,1	6	2,9	-	-	20	9,6	7	3,4	208	100,0
Muğla	88	88,0	5	5,0	-	-	5	5,0	2	2,0	100	99,0
Muş	45	86,5	-	-	-	-	2	3,8	5	9,6	52	100,0
Nevşehir	24	92,3	-	-	-	-	1	3,8	1	3,8	26	100,0
Niğde	27	93,1	-	-	-	-	2	6,9	-	-	29	100,0
Ordu	126	86,3	2	1,4	5	3,4	4	2,7	9	6,2	146	99,3
Osmaniye	64	92,8	1	1,4	-	-	2	2,9	2	2,9	69	100,0
Rize	45	83,3	2	3,7	-	-	7	13,0	-	-	54	100,0
Sakarya	202	82,4	7	2,9	1	0,4	18	7,3	17	6,9	245	99,6
Samsun	194	90,2	3	1,4	2	0,9	14	6,5	2	0,9	215	99,5
Siirt	34	94,4	-	-	-	-	1	2,8	1	2,8	36	100,0
Sinop	12	85,7	-	-	-	-	2	14,3	-	-	14	100,0
Sivas	57	91,9	1	1,6	-	-	4	6,5	-	-	62	100,0
Şanlıurfa	216	86,7	14	5,6	-	-	7	2,8	12	4,8	249	99,6
Şırnak	45	93,8	1	2,1	-	-	-	-	2	4,2	48	100,0
Tekirdağ	120	80,5	10	6,7	1	0,7	9	6,0	9	6,0	149	96,6
Tokat	78	84,8	2	2,2	3	3,3	8	8,7	1	1,1	92	100,0
Trabzon	96	87,3	2	1,8	-	-	10	9,1	2	1,8	110	96,4
Tunceli	3	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	3	100,0
Uşak	40	93,0	-	-	-	-	3	7,0	-	-	43	97,7
Van	82	92,1	1	1,1	-	-	2	2,2	4	4,5	89	98,9
Yalova	42	91,3	-	-	1	2,2	2	4,3	1	2,2	46	100,0
Yozgat	32	86,5	1	2,7	-	-	1	2,7	3	8,1	37	100,0
Zonguldak	109	85,8	3	2,4	1	0,8	13	10,2	1	0,8	127	96,9
TOPLAM	10.566	85,7	402	3,3	51	0,4	732	5,9	575	4,7	12.326	98,6

*Ankara, Antalya, Ardahan, Aydın, Bartın, Denizli, Edirne, Eskişehir, İzmir, Kayseri, Kütahya, Mersin, Osmaniye, Samsun, Tokat'ın 1'er, Bursa'nın 2, Sakarya'nın 3, Gaziantep'in 6, İstanbul'un 15 hastası (toplam 41 hasta) yurt dışına nakil gittiğinden kohorttan çıkarılmıştır.

**Kısmi ve tam DGT toplamıdır.

Tablo 58. Yeni Yayma (+) AC TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları

İL	Yeni Yayma (+) AC TB*	TEDAVİ SONUCU											
		Kür		Tedavi Başarısı**		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Halen Tedavide	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Adana	105	55	52,4	86	81,9	1	1,0	-	-	9	8,6	9	8,6
Adıyaman	34	18	52,9	30	88,2	-	-	-	-	3	8,8	1	2,9
Afyonkarahisar	14	4	28,6	11	78,6	-	-	-	-	3	21,4	-	-
Ağrı	13	3	23,1	10	76,9	1	7,7	-	-	-	-	2	15,4
Aksaray	7	2	28,6	5	71,4	1	14,3	-	-	-	-	1	14,3
Amasya	5	1	20,0	4	80,0	1	20,0	-	-	-	-	-	-
Ankara	140	120	85,7	125	89,3	2	1,4	-	-	6	4,3	7	5,0
Antalya	97	60	61,9	89	91,8	-	-	-	-	5	5,2	3	3,1
Ardahan	3	3	100,0	3	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Artvin	7	2	28,6	6	85,7	1	14,3	-	-	-	-	-	-
Aydın	69	38	55,1	58	84,1	-	-	-	-	9	13,0	2	2,9
Balıkesir	98	30	30,6	86	87,8	-	-	-	-	7	7,1	5	5,1
Bartın	25	18	72,0	20	80,0	1	4,0	-	-	4	16,0	-	-
Batman	21	4	19,0	18	85,7	1	4,8	-	-	1	4,8	1	4,8
Bayburt	2	-	-	1	50,0	-	-	-	-	-	-	1	50,0
Bilecik	9	2	22,2	9	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Bingöl	5	5	100,0	5	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Bitlis	5	1	20,0	5	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Bolu	10	8	80,0	9	90,0	-	-	-	-	1	10,0	-	-
Burdur	5	4	80,0	5	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Bursa	215	92	42,8	189	87,9	5	2,3	2	0,9	15	7,0	4	1,9
Çanakkale	45	29	64,4	44	97,8	-	-	-	-	1	2,2	-	-
Çankırı	3	1	33,3	2	66,7	-	-	-	-	-	-	1	33,3
Çorum	18	15	83,3	16	88,9	1	5,6	-	-	1	5,6	-	-
Denizli	23	20	87,0	21	91,3	-	-	-	-	1	4,3	1	4,3
Diyarbakır	57	17	29,8	51	89,5	2	3,5	-	-	1	1,8	3	5,3
Düzce	42	19	45,2	37	88,1	-	-	-	-	1	2,4	4	9,5
Edirne	42	36	85,7	39	92,9	1	2,4	-	-	2	4,8	-	-
Elazığ	21	18	85,7	20	95,2	-	-	-	-	-	-	1	4,8
Erzincan	4	2	50,0	3	75,0	-	-	-	-	1	25,0	-	-
Erzurum	22	14	63,6	21	95,5	-	-	1	4,5	-	-	-	-
Eskişehir	36	25	69,4	29	80,6	1	2,8	-	-	5	13,9	1	2,8
Gaziantep	101	82	81,2	86	85,1	2	2,0	-	-	6	5,9	7	6,9
Giresun	36	1	2,8	32	88,9	-	-	-	-	2	5,6	2	5,6
Gümüşhane	3	-	-	2	66,7	-	-	-	-	1	33,3	-	-
Hakkari	4	-	-	4	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Hatay	74	54	73,0	68	91,9	1	1,4	-	-	3	4,1	2	2,7
İğdır	7	2	28,6	5	71,4	1	14,3	-	-	-	-	1	14,3
Isparta	13	11	84,6	12	92,3	-	-	-	-	1	7,7	-	-
İstanbul	1.146	567	49,5	951	83,0	79	6,9	8	0,7	65	5,7	43	3,8
İzmir	241	124	51,5	207	85,9	5	2,1	2	0,8	20	8,3	7	2,9
Kahramanmaraş	30	9	30,0	25	83,3	-	-	-	-	4	13,3	1	3,3

Tablo 58. Yeni Yayma (+) AC TB Olgularında İllere Göre Tedavi Sonuçları, 2016 Hastaları (devamı)

İL	Yeni Yayma (+) AC TB*	TEDAVİ SONUCU											
		Kür		Tedavi Başarısı**		Tedaviyi Terk		Tedavi Başarısızlığı		Ölüm		Halen Tedavide	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Karabük	6	5	83,3	5	83,3	-	-	-	-	1	16,7	-	-
Karaman	1	1	100,0	1	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Kars	7	2	28,6	7	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastamonu	9	7	77,8	9	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Kayseri	29	15	51,7	23	79,3	-	-	-	-	6	20,7	-	-
Kırıkkale	12	9	75,0	9	75,0	1	8,3	-	-	1	8,3	1	8,3
Kırklareli	29	22	75,9	27	93,1	-	-	-	-	2	6,9	-	-
Kırşehir	8	6	75,0	6	75,0	-	-	-	-	-	-	2	25,0
Kilis	2	2	100,0	2	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Kocaeli	96	65	67,7	92	95,8	1	1,0	-	-	3	3,1	-	-
Konya	87	33	37,9	67	77,0	1	1,1	1	1,1	11	12,6	7	8,0
Kütahya	23	-	-	14	60,9	-	-	-	-	7	30,4	2	8,7
Malatya	38	23	60,5	34	89,5	1	2,6	-	-	3	7,9	-	-
Manisa	86	35	40,7	70	81,4	1	1,2	2	2,3	12	14,0	1	1,2
Mardin	24	13	54,2	21	87,5	-	-	-	-	1	4,2	2	8,3
Mersin	90	49	54,4	76	84,4	2	2,2	-	-	10	11,1	2	2,2
Muğla	46	18	39,1	41	89,1	1	2,2	-	-	3	6,5	1	2,2
Muş	9	2	22,2	6	66,7	-	-	-	-	1	11,1	2	22,2
Nevşehir	9	5	55,6	8	88,9	-	-	-	-	-	-	1	11,1
Niğde	8	6	75,0	7	87,5	-	-	-	-	1	12,5	-	-
Ordu	51	33	64,7	45	88,2	-	-	3	5,9	2	3,9	1	2,0
Osmaniye	28	25	89,3	26	92,9	-	-	-	-	1	3,6	1	3,6
Rize	17	5	29,4	14	82,4	1	5,9	-	-	2	11,8	-	-
Sakarya	104	47	45,2	91	87,5	2	1,9	-	-	7	6,7	4	3,8
Samsun	46	34	73,9	37	80,4	2	4,3	1	2,2	5	10,9	1	2,2
Siirt	12	6	50,0	10	83,3	-	-	-	-	1	8,3	1	8,3
Sinop	8	7	87,5	7	87,5	-	-	-	-	1	12,5	-	-
Sivas	21	13	61,9	19	90,5	-	-	-	-	2	9,5	-	-
Şanlıurfa	81	55	67,9	74	91,4	4	4,9	-	-	1	1,2	2	2,5
Şırnak	15	8	53,3	15	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Tekirdağ	56	49	87,5	49	87,5	2	3,6	1	1,8	2	3,6	2	3,6
Tokat	15	4	26,7	10	66,7	2	13,3	-	-	3	20,0	-	-
Trabzon	35	26	74,3	29	82,9	-	-	-	-	5	14,3	1	2,9
Tunceli	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uşak	11	2	18,2	11	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-
Van	22	2	9,1	20	90,9	-	-	-	-	2	9,1	-	-
Yalova	19	13	68,4	16	84,2	-	-	1	5,3	1	5,3	1	5,3
Yozgat	7	6	85,7	6	85,7	-	-	-	-	-	-	1	14,3
Zonguldak	56	14	25,0	47	83,9	1	1,8	1	1,8	7	12,5	-	-
TOPLAM	4.080	2183	53,5	3.500	85,8	129	3,2	23	0,6	282	6,9	146	3,6

*Akciğer + "AC+AC Dışı" olgular **Tedavi Başarısı: Kür+Tedavi tamamlama

***Antalya, Ardahan, Denizli, Gaziantep, Mersin, İzmir, Kütahya ve Sakarya'nın 1'er, İstanbul'un 6 hastası (toplam 14 hasta) yurt dışına gittiğinden kohorttan çıkarılmıştır.

Tablo 59. 2014 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl ve 3. Yıl Tedavi Sonuçları

TEDAVİ SONUCU	2. Yıl (24. ay)		3. Yıl (36. ay)	
	Sayı	%	Sayı	%
Tedavi Başarısı	161	63,6	170	67,2
Tedaviyi Terk	30	11,9	31	12,3
Tedavi Başarısızlığı	15	5,9	16	6,3
Ölüm	27	10,7	28	11,1
Tedavisi Devam Eden	13	5,1	1	0,4
Yurt Dışı Nakil	7	2,8	7	2,8
TOPLAM	253	100,0	253	100,0

Tablo 60. 2015 Yılı ÇİD-TB Olgularının 2. Yıl (24. ay) Tedavi Sonuçları

TEDAVİ SONUCU	Sayı	%
Tedavi Başarısı	156	67,8
Tedaviyi Terk	26	11,3
Tedavi Başarısızlığı	18	7,8
Ölüm	15	6,5
Tedavisi Devam Eden	15	6,5
TOPLAM	230	100,0

EKLER

EK 1.

VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Bu raporun, tüberküloz hastaları ile ilgili veri kaynağı, verem savaşı dispanserlerinde, Tüberkülozlu Hasta Kayıt Defteri'ne (VSD-10) bilgileri kayıt edilen, TB tanısı alarak tedavisi başlanan kişilerin kayıtlarıdır. Bu bilgiler önceki yıllarda kağıt olarak ve bilgisayarda excel ortamında TUTSA formuna geçirilmek suretiyle hazırlanarak Daire Başkanlığımıza gönderilmekteydi. 2014 yılından sonra ise TUTSA Formları Elektronik Tüberküloz Yönetim Sisteminden (ETYS) elde edilmiştir. TUTSA formları, iki dönem halinde toplanmış olup ilk dönemde ilk 6 aylık (01 Ocak-30 Haziran) hasta verileri, daha sonra da tüm yılın (01 Ocak- 31 Aralık) TB olgularının verisi illerden toplanmıştır.

ETYS TUTSA formları ile toplanan hasta verileri Epidemiyolojik Değerlendirme ve İstatistik Birimi personeli tarafından kontrol edilmekte, eksikler ve tutarsızlıklar tespit edilerek hem formlarda, hem ETYS'de düzeltilmektedir. Tüm VSD'lerin kontrolü tamamlandığında TUTSA'lar excel olarak birleştirilmekte, veriler standart kodlara çevrilerek Access tabanlı TUTSA yazılımına aktarılmaktadır. Daha sonra, İDT sonucu bildirilmemiş hastaların bilgilerinin tamamlanması amacıyla İDT yapan laboratuvarlardan (BTL, üniversiteler, EA. Hastaneleri vb.) tablolarla bireysel bazlı toplanan İDT sonuçları TUTSA yazılımına girilmektedir. Bu giriş sırasında İDT'lerin tarihleri kontrol edilerek sadece hastaların tedavi başlangıcında yapılanların sonuçları işlenmektedir.

Tedavi sonuçları yine TUTSA formları ile yıl sonunda toplu olarak illerden talep edilmektedir. TB hastalarının tedavi sonuçları tanı konulduktan bir yıl sonra, ÇİD TB hastalarının tedavi sonuçları ise 2 yıl sonra toplanmaktadır.

TB Hastalarının tedavi sonuçları VSD'ler tarafından bilgisayarda excel ortamında hazırlanan TUTSA formları ile toplanmakta, bu formlardaki bilgiler Access tabanlı TUTSA yazılımına bu konuda eğitim almış personel tarafından girilmektedir.

Yazılımın bir ana sayfası vardır ve çok az veri alanı sayısal veri girişi gerektirmekte, çoğunlukla seçenekli alanlarda bir seçenek işaretlenerek veri girişi sağlanmaktadır. Birbiri ile tutarsızlık gösterebilecek veri girişlerinin, insan hatası ile yapılmasını engellemek için, veri girişi sırasında uyumsuz seçenekler otomatik olarak işlevsiz hale dönüşmektedir. Böylece TUTSA formunda yanlış işaretlenmiş ve kontrolde gözden kaçmış olsa bile bu durum veri giriş aşamasında gözden kaçmamaktadır. Birkaç ay süren veri giriş çalışmalarından sonra, veriler tekrar çeşitli kontrollerden geçmektedir.

Yazılım, bütün verileri Excel programına sütunlar halinde EuroTB (Avrupa Tüberküloz Sürveyansı) kodları ile aktarmaktadır. Program, veri girişi sırasında, her hastaya ayrıca bir sıra numarası vermektedir. Bu numaraya TUTSA numarası denilmektedir ve hastaların gereğinde tek bir numara ile kolayca çağrılmasında kullanılmaktadır. Excel veri tabanına aktarılan hastalar isimleri ve TC kimlik numaraları ile kayıtlı oldukları dispanser adı hariç tamamen kodlu bir Excel satırı olarak görülmektedir. Kodların listesi bütün ülkelerde standarttır. Ayrıca kodlanan veri alanının tanımı ve kapsamı da standarttır.

Veriler açıklanan şekilde Excel programına aktarıldıktan sonra, birden fazla dispanserde kayıt edilen hastaların ayıklanması işlemi yapılmaktadır. Hastalar ayrı ayrı listeler ile hem T.C. Kimlik Numarası sırasına göre hem de alfabetik ad-soyad sırasına göre 2 ayrı liste haline dönüştürülür. Aynı yıl içinde birden çok dispanserde kaydına rastlanan hastaların tarih açısından ilk kayıtları, olgu tanımlarının aynı olması şartı ile

saklanır ve diğeri silinerek, silinen olgular ayrı bir liste haline getirilir. Bu liste oldukça önemlidir çünkü hastanın tedavi sonucu, ilk kayıt olduğu yerde “nakil giden” olarak görünecek fakat asıl tedavi sonucu bir yıl sonra, takip altında iken nakil gittiği dispanserden öğrenilecektir.

Ayıklama iki ayrı listede ayrı ayrı yapılır. Böylece gözden kaçmalar asgariye indirilmeye çalışılır. Sadece tüm bilgiler eşlenebildiğinde iki olgunun aynı olduğuna kanaat getirilerek ve birim sorumlusunun onayı ile silinme yapılması mümkündür. Veri girişi yapan personel ile birim sorumlusunun program açma şifreleri farklı yetki düzeyleri içermektedir ve veri girişi yapan kişiler olgu silme, kayıtlı bilgi düzeltme gibi kritik işlemleri sorumlunun onayını almadan yapamazlar.

Ayıklama tamamlandıktan sonra, son işlem olarak bazı veri kombinasyonları çağrılır ve bir hata olup olmadığı kontrol edilir. Veriler son halini aldıktan sonra veri tabanı kilitlenerek, her türlü değişikliğe kapatılmaktadır. Ayrıca tüm veriler hem veri girişi sırasında günlük olarak hem de veri girişi bittikten sonra son kopya olarak harici bir bellekte de yedeklenmektedir.

Son derece yoğun emek gerektiren veri kontrol, düzeltme, veri girişi ve ayıklama işlemlerinden sonra analiz aşamasına gelinir. Yazılım otomatik analize izin vermeyen bir yazılımdır. Bu nedenle analizler SPSS ve Microsoft Excel programları kullanılarak yapılmaktadır.

Elde edilen analiz sonuçları uluslararası raporlamada kullanılmak üzere, Bulaşıcı Hastalıklar İçin Sürveyans Ağı (CISID) formlarına doldurulur. EuroTB 2007 yılına kadar Avrupa Birliğinin TB verilerini toplayıp online ve yazılı olarak sundu. 2008 yılında Avrupa Hastalık Kontrol Merkezi (ECDC) bu görevi devralmıştır. DSÖ ve ECDC ortak bir TB Sürveyans Ağı kurmuştur. İnternet üzerinden birim sorumlusuna verilen bir şifre ile bu sürveyans ağına giriş yapılarak CISID formu doldurulmaktadır. Mayıs ayında veriler analiz edilmekte ve sonuçlar DSÖ’ye gönderilmektedir.

DSÖ tarafından tüm ülkelerin verileri değerlendirilmekte ve “Global Tuberculosis Report” (Küresel Tüberküloz Raporu) ile uluslararası düzeyde duyurulmaktadır. Veriler ayrıca ECDC ve DSÖ Avrupa Ofisi tarafından yayımlanan “Tuberculosis Surveillance and Monitoring in Europe” raporunda da yer almaktadır. Daha sonra Başkanlığımızca verilerle daha geniş kapsamlı analizler yapılarak tablo ve grafikler hazırlanmakta ve “Türkiye’de Verem Savaşı Raporu” yayımlanmaktadır.

Tablo 61. 2017 Yılında Tüberküloz Tanısı Almış Olguların Raporlanma Takvimi

2017 YILINDA TÜBERKÜLOZ TANISI ALMIŞ HASTALARIN RAPORLANMA TAKVİMİ																								
	2017												2018											
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TB olgularının VSD'de kaydı																								
TB olgularının müracaat tarihi itibarıyla tetkik sonuçlarının çıkması (1)																								
Verilerin TUTSA formları ile Daire Başkanlığına raporlanması (2)																								
Verilerin kontrolü, analizi (3)																								
Verilerin DSÖ'ye raporlanması																								
DSÖ ile karşılıklı kontrol, doğrulama																								
Yıllık Rapor hazırlık çalışmaları																								

(1) 2017 yılının son günlerinde kayıt altına alınan hastanın kültür ve İDT sonuçları 2018 yılının ilk üç ayı içinde çıkmaktadır.

(2) 01 Ocak 2017-31 Aralık 2017 tarihleri arasında VSD'lerde kayıt altına alınan TB olguları bir kohort olarak kabul edilmiştir. Hasta verileri TUTSA formları ile iki dönem halinde Daire Başkanlığına iletilmektedir.

(3) Veriler, hem gönderilen TUTSA formlarından hem de ETYS'den kontrol edilmiştir.

Tablo 62. 2016 Yılı Tüberküloz Olgularının 12. Ay Tedavi Sonuçlarının Raporlanma Takvimi

	2016 YILI TÜBERKÜLOZ OLGULARININ 12. AY TEDAVİ SONUÇLARININ RAPORLANMA TAKVİMİ																																														
	2016												2017												2018																						
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık											
TB olgularının VSD'de kayıt edilmesi																																															
TB olgularının tedavisi ve tedavinin 12. ay sonucunun belli olması (1)																																															
Tedavi sonuçlarının TUTSA formları ile Daire Başkanlığına bildirilmesi (2)																																															
Verilerin kontrolü, bilgisayara girilmesi, analizi																																															
Verilerin DSÖ'ye raporlanması																																															
DSÖ ile karşılıklı kontrol, doğrulama																																															
Yıllık Rapor hazırlık çalışmaları																																															

(1) DSÖ, tedavi sonuçlarını tedavi süresinden bağımsız olarak 12. ay sonu itibarıyla toplamaktadır. 2016 yılının başında kayıt ve tedavi altına alınan TB olgularının 12. ay sonundaki durumu 2017 yılı başında, 2016 yılının sonunda kayıt ve tedavi altına alınan TB olgularının tedavi başlangıcından 12 ay sonraki durumu ise 2017 yılı sonunda değerlendirilmektedir.

(2) 01 Ocak 2016-31 Aralık 2016 tarihleri arasında VSD'lerde kayıt altına alınan TB olgularının tedavi sonuçları bir kohort olarak kabul edilmekte ve veriler kohorta ait tüm veriler toplandığında toplu olarak TUTSA formları ile Daire Başkanlığına iletilmektedir.

Tablo 63. 2015 Yılı ÇİD-TB Olgularının 24. Ay Tedavi Sonuçlarının Raporlanma Takvimi

	2015 YILI ÇİD-TB OLGULARININ 24. AY TEDAVİ SONUÇLARININ RAPORLANMA TAKVİMİ																								
	2015				2016				2017				2018												
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
TB olgularının VSD'de kayıt edilmesi																									
TB olgularının tetkik sonuçlarının çıkması, ÇİD TB Tanısı (1)																									
ÇİD-TB olgularının tedavisi ve tedavinin 24. ay sonucunun belli olması (2)																									
Tedavi sonuçlarının Daire Başlanılığına bildirilmesi																									
Verilerin kontrolü, analizi																									
Verilerin DSÖ'ye raporlanması																									
DSÖ ile karşılıklı kontrol, doğrulama																									
Yıllık Rapor hazırlık çalışmaları																									

(1) 2015 yılı sonunda kayıt altına alınan TB olgularının kültür ve İDT sonuçları 2016 yılının ilk üç ayı içinde alınmaktadır.

(2) 2015 yılı başında tedaviye alınan bir ÇİD-TB olgusunun 24. ay tedavi sonucu 2017 yılı başında, 2015 yılı sonunda tedaviye alınan bir ÇİD-TB olgusunun 24. ay tedavi sonucu 2017 yılı sonunda elde edilmektedir.

EK 2.**TANIMLAR ve VERİ STANDARTLARI**

Başkanlığımız tarafından 2005 yılında sürveyans sistemi gözden geçirilmiş ve veri alanları için DSÖ-EuroTB tanımları kullanılmaya başlanmıştır. Bu tanımlar aşağıda verilmiştir.

OLGU TANIMLARI

Yeni Olgu: Daha önce tüberküloz tedavisi görmemiş ya da bir aydan daha az süre tedavi almış hastalardır.

Önceden Tedavi Görmüş Olgu: Daha önce en az bir ay tedavi görmüş tüberküloz hastasıdır. Bu tanım, nüks, tedaviyi terkten dönen, tedavi başarısızlığından gelen ve kronik olguları içermektedir.

Nüks olgu:

Daha önce tüberküloz tanısı konup tedavisini başarıyla tamamlamış olan hastada yeniden tüberküloz tanısı konulursa, yani balgamda basil pozitifliği saptanırsa nüks kabul edilir. Yaymasında ARB negatif ise ve klinik ve radyolojik bulguları ile tüberküloz düşünülüyorsa ayırıcı tanı olanakları olan bir üst merkeze gönderilir; burada bakteriyolojik olarak negatif olduğu halde, TB tanısı klinik ve radyolojik olarak konulabilir. Bir hastanın hastalığı, birden fazla kez nüks edebilir.

Tedaviyi terkten dönen olgu:

Tedaviye iki ay ya da daha uzun süre ara verdikten (tedaviyi terk) sonra yeniden yayma pozitif olarak başvuran hastalardır (bazen yayma negatif olabilir fakat klinik ve radyolojik değerlendirme ile aktif TB kararı verilebilir; yayma negatif olan hasta bir üst merkeze sevk edilir).

Tedavi başarısızlığından gelen olgu:

Yeni tanı konulmuş ve tedavinin başlangıcından beş ay ya da daha sonra alınan balgam örneklerinde yayma ya da kültür ile basil gösterilen hastadır.

Kronik olgu:

Nüks, tedaviyi terkten dönen ya da tedavi başarısızlığından gelen hastalarda uygulanan yeniden tedavi rejiminin sonunda hala basil pozitif olan hastalardır.

Nakil Gelen Olgu: Başka bir dispanserde kayda alınıp tedavisi başlandıktan sonra, kayıtları ile birlikte devir alınan hastadır.

HASTALIĞIN YERİ

Hastalığın tutulum yeri akciğer, akciğer dışı ve hem akciğer hem de akciğer dışı birlikte olabilir.

Akciğer Tüberkülozu:

Akciğer parankimini veya trakeobronşial ağacı tutan TB için kullanılır. Akciğer parankiminde tutulum yoksa, plevra efüzyonu ya da toraks içinde (hilusta, mediastende) lenf bezi büyümesi ile olan TB, akciğer dışı tüberküloz kabul edilir.

Akciğer Dışı Tüberküloz (AD-TB):

Akciğerler dışındaki organlardan alınan örneklerde ARB gösterilebilen ya da tüberkülozla uyumlu histolojik ve klinik bulgusu olan hastalar bu gruba girmektedir.

Akciğer dışı tüberkülozu olanlar aşağıdaki sınıflamaya göre gruplandırılmaktadır:

- Plevra
- İntratorasik lenfadenit
- Ekstratorasik lenfadenit
- Vertebra
- Vertebra dışı kemik/eklem
- Menenjit
- Menenjit dışı merkezi sinir sistemi
- Genitoüriner sistem
- Gastrointestinal sistem, periton
- Miliyer
- Diğer

Akciğer + Akciğer Dışı Tüberküloz

Akciğer TB ve AD-TB birlikte ise bu grup hastalarda her iki tutulumun da olduğu belirtilir; akciğer dışı tutulan organ(lar) da belirtilir. Bu grup hastalar DSÖ'ye akciğer TB olarak bildirilmektedir.

Miliyer TB, akciğer+AD-TB olarak kabul edilir, kayıta ayrıca "miliyer TB" olarak belirtilir.

Larinks TB, akciğer tutulumu yoksa akciğer dışı TB kabul edilir.

Plevra TB, AD-TB olarak kaydedilir. Plevra TB olan hastada balgam yayması pozitif ise, akciğer + AD-TB olarak kaydedilir, AD-TB bölümüne "plevra TB" eklenir.

Mediastende, hilusta lenf bezi tüberkülozu olması, AD-TB olarak belirtilir.

YAYMA SONUCUNA GÖRE TB OLGULARI

Tanıdaki balgam yayması sonucuna göre akciğer tutulumu olan olgular ikiye ayrılır:

Yayma pozitif akciğer tüberkülozu

- En az iki balgam (açlık mide suyu, indüklenmiş balgam, bronkoskopik lavaj da olabilir) örneğinde yayma ile ARB gösterilen hastalar ya da
- Balgam (açlık mide suyu, indüklenmiş balgam, bronkoskopik lavaj da olabilir) yaymasında bir kez ARB pozitif bulunan ve radyolojik bulguları akciğer tüberkülozu ile uyumlu olan ve bir hekim tarafından, tüberküloz tedavisi kararı verilen hastalar ya da
- Balgam (açlık mide suyu, indüklenmiş balgam, bronkoskopik lavaj da olabilir) yaymasında bir kez ARB pozitif bulunan ve kültürü de pozitif gelen hastalar.

Yayma negatif akciğer tüberkülozu

- Balgam yaymaları negatif olan fakat kültürde üreme olan hastalar.
- Klinik ve radyolojik olarak tüberküloz ile uyumlu bulguları olan, üç balgam yayması negatif olan ve en az bir hafta geniş spektrumlu (kinolon içermeyen) antibiyotik kullanılmasına rağmen klinik yanıt alınamayan ve ayırıcı tanı olanakları olan bir hastanede tüberküloz tedavisine karar verilen hastalar.

UYRUK/DOĞDUĞU ÜLKE BİLGİSİ

Uyruk “doğum yeri” veya “vatandaşlık” durumuna göre belirlenebilir. Hangi durumun seçildiği veri gönderildiği sırada CISID formunda belirtilmektedir. Uyruk bilgisi 2005 yılında “vatandaşlık durumu” olarak tanımlandı. Aslen yabancı uyruklu TB olgularının evlilik bağı gibi nedenlerle birkaç yıldır TC vatandaşlığına geçtiklerinin ve yurt dışı bağlantılarının devam ettiğinin tespit edilmesi üzerine, riskin belirlenmesi amacıyla 2006 ve sonrasında “doğduğu ülke” olarak tanımlanmıştır.

TEDAVİ SONUCU TANIMLARI

TB verilerini karşılaştırabilmek için standart terimler kullanılır. Tedavi sonuçları da bugün bütün dünya ülkelerinde benzer bir terminoloji ile raporlanmaktadır. DSÖ ve IUATLD (International Union Against Tuberculosis and Lung Disease) tarafından önerilen ve Ülkemizde kullanılan altı temel tedavi sonucu tanımı aşağıda sıralanmıştır.

a. Kür: Başlangıçta balgam yayması pozitif hastada, klinik ve radyolojik iyileşmeyle birlikte birisi tedavinin idame döneminde diğeri tedavinin tamamlandığı sırada olmak üzere en az iki kez balgam yayması negatifliğinin gösterilmesidir (Kür tanımı, yayma negatif akciğer TB, toplam akciğer TB, toplam TB olguları için kullanılmaz, sadece yayma pozitif hastalar için kullanılır).

b. Tedaviyi tamamlama: Öngörülen tedaviyi süresi içinde tamamlayan olguda tedavinin idame dönemi ya da sonunda balgam incelemesi yapılmadığı durumlarda, klinik ve radyolojik bulguları ile başarılı kabul edilerek tedavinin sonlandırılmasıdır. Akciğer dışı TB olgularında tedavi sonucu başarılı ise bu gruba eklenir.

* **Tedavi Başarısı:** Kür ve tedaviyi tamamlamanın toplamı, tedavi başarısı olarak adlandırılır.

c. Ölüm: Tedavi sırasında tüberküloz hastasının ölmesidir. Hasta, tüberküloza ya da tüberküloz dışı bir nedene bağlı olarak ölmüş olabilir. Her iki durumda da bu ölüm tüberküloz hastasının kayıtlarına ve tedavi sonuçlarının raporlanmasına ölüm olarak girilecektir. Eğer hasta hiç tedavi almadan ölmüş bir TB olgusu ise kayda geçirilir ve tedavi sonucu “ölüm” olarak kaydedilir (asıl ölüm nedeni biliniyorsa, Tüberkülozlu Hasta Defteri, VSD-10’da yorum bölümüne bu neden yazılmalıdır).

d. Tedavi başarısızlığı: Tedavisinin 5. ayı ve sonrasında hastanın balgam yayma pozitifliğinin saptanmasıdır. Pozitiflik ya tedavi süresince devam edebilir ya da negatifleşir ve yeniden pozitifleşebilir.

e. Tedaviyi terk: Tedavisi sırasında tüberküloz hastasının iki ay ya da daha uzun süre ile ilaçlarını almamasıdır (bu grup, 2003 yılından önce kayıt sisteminde akıbeti meçhule ayrılan ve işbirliği yapmayan hastalar olarak tanımlanıyordu).

f. Nakil giden: Hastanın başka bir dispanser bölgesine gitmesi nedeniyle tedavi sonuçlarının bilinmemesi durumudur. Bu grup hastaların tedavi sonuçlarını nakil gittiği dispanser bildirmektedir.

Türkiye genelinde, bütün nakil giden hastaların tedavi sonuçları nakil gittiği dispanserden öğrenilince, sonuçta hiç nakil giden olmaması gerekir. Pratikte ise, “nakil giden” tanımı ile belli bir dispanserden ayrılan bazı hastalar başka dispansere kaydedilmediği için, yani gerçek bir nakil işlemi gerçekleşmediği için tedavi sonucu tedaviyi terk” kabul edilmiştir. Raporda 2006 yılından itibaren nakil giden olarak belirtilen hastalar, yurt dışına nakil gidenlerdir.

Tedavisi devam eden: Tedavi başlangıcından 12 ay sonra hastanın kayda alındığı dönemde başlanan tedavisi sürüyorsa bu grupta ele alınır. Bu bilgi, TUTSA formunda gerekçesi ile birlikte yazılır. Örneğin, aşırı duyarlılık nedeniyle H ve R kullanılmayan bir hasta ya da ÇİD-TB nedeniyle 12 aydan uzun süreli tedavi verilen bir hasta olabilir.

TB değil: Tedavi başlanmış fakat başka hastalık saptanmış ve TB olmadığı anlaşılmış hastalarda tedavi sonuçları ile tedaviye alınanların rakamlarını karşılaştırmada kullanılmaktadır. Bu tanıma giren hastalar kohorttan çıkarılır.

BAKTERİYOLOJİ İLE İLGİLİ İFADELER

Mikroskopi veya yayma: Hastanın balgamının ya da başka incelenecek örneğinin bir lama yayılarak mikroskopi ile değerlendirilmesini anlatır. Pozitif, basilin gösterilmesidir. Negatif ise basilin görülmemesidir.

Aside Dirençli Basil (ARB): TB basili, ısıtılarak özel boya ile boyandığında, asit ile bu boyayı vermediğinden, mikroskopta farklı renkte görülür, buna ARB denilir.

Kültür: Balgam ya da başka bir örnek materyal mikroskopta incelenirken TB basilinin çoğalması için özel hazırlanmış besiyerine ekilir. Bu besiyerinde 15 gün ile 45 gün arasında basil üreyerek çoğalır. Üreme var ise kültür pozitif, üreme yok ise kültür negatif denilir.

İlaç Duyarlılık Testi (İDT): İlaçlı hazırlanmış besiyerine ekilen basil eğer burada çoğalıyorsa o ilaca dirençlidir. Eğer, ilaçsız besiyerinde üreme olurken, ilaçlı besiyerinde üreme olmaz ise, ilaç etkilidir, yani basil o ilaca duyarlıdır.

Çok İlaç Dirençli Tüberküloz (ÇİD-TB): TB basilinin izoniyazid ve rifampisine birlikte direncinin olduğunu belirtir.

Yaygın İlaç Dirençli Tüberküloz (YİD-TB): ÇİD-TB hastasında bir kinolona ve bir de parenteral ilaca (amikasin, kapreomisin ya da kanamisin) direnç olması durumudur.

KAYNAKLAR

KAYNAKLAR

1. Tüberküloz Tanı ve Tedavi Rehberi, T.C. Sağlık Bakanlığı. Ankara, 2011.
2. Verem Savaşı Dispanserleri Kayıt ve Raporlama Sistemi, Form Örnekleri ve Doldurma Kılavuzu. Sağlık Bakanlığı. Ankara, 2007.
3. Gümüşlü F, Özkara Ş, Özkan S, Baykal F, Güllü Ü. Türkiye'de Verem Savaşı 2007 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2007.
4. Gümüşlü F, Özkara Ş, Özkan S, Baykal F, Güllü Ü. Türkiye'de Verem Savaşı 2008 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2008.
5. Bozkurt H, Türkkani MH, Musaonbaşıoğlu S, Güllü Ü, Baykal F, Hasanoğlu C, Özkara Ş. Türkiye'de Verem Savaşı 2009 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2009.
6. Bozkurt H, Türkkani MH, Musaonbaşıoğlu S, Yıldırım A, Baykal F, Özkara Ş. Türkiye'de Verem Savaşı 2010 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2010.
7. Bozkurt H, Türkkani MH, Musaonbaşıoğlu S, Yıldırım A, Baykal F. Türkiye'de Verem Savaşı 2011 Raporu. Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2011.
8. Buzgan T, Torunoğlu M.A, Musaonbaşıoğlu S, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye'de Verem Savaşı 2012 Raporu. THSK Tüberküloz Daire Başkanlığı. Ankara, 2013.
9. Özkan S, Musaonbaşıoğlu S, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye'de Verem Savaşı 2013 Raporu. THSK Tüberküloz Daire Başkanlığı. Ankara, 2014.
10. Şencan İ, Musaonbaşıoğlu S, Kabasakal E, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye'de Verem Savaşı 2014 Raporu. THSK Tüberküloz Daire Başkanlığı. Ankara, 2015.
11. Şencan İ, Torunoğlu M.A, Kabasakal E, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye'de Verem Savaşı 2015 Raporu. THSK Tüberküloz Daire Başkanlığı. Ankara, 2016.
12. İlder H, Kabasakal E, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye'de Verem Savaşı 2016 Raporu. HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2017.
13. İlder H, Kabasakal E, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye'de Verem Savaşı 2017 Raporu. HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2017
14. Kara F, Kabasakal E, Yıldırım A, Mutlu S.M, Baykal F. Türkiye'de Verem Savaşı 2018 Raporu. HSGM Tüberküloz Dairesi Başkanlığı. Ankara, 2018
15. International Standards for Tuberculosis Care (ISTC). Tuberculosis Coalition for Technical Assistance, 2006.
16. Definitions for the WHO/EuroTB Joint Tuberculosis Data Collection. EuroTB, 2007.
17. Guidelines for The Programmatic Management of Drug-Resistant Tuberculosis, Emergency Update 2008, WHO 2008.
18. Implementing The WHO Stop TB Strategy, A Handbook for National Tuberculosis Control Programmes. WHO, 2008.
19. Global Tuberculosis Report 2015. WHO/HTM/TB, 2015.22

20. Stop TB Policy Paper: Contributing to Health System Strengthening: Guiding Principles for National Tuberculosis Programmes. WHO, 2008 (WHO/HTM/TB/2008.400).
21. The Global Plan to Stop TB 2006-2015 / StopTB Partnership. WHO, 2006.
22. The Global Plan to Stop TB 2011-2015: Transforming The Fight Towards Elimination of Tuberculosis, WHO 2010.
23. The Patients' Charter for Tuberculosis Care.
24. Türkiye İstatistik Kurumu web sitesi, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt İstatistikleri.

T. C. Sağlık Bakanlığı

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

Tüberküloz Dairesi Başkanlığı

Sağlık Mahallesi, A. Adnan Saygun 2. Cad. No: 55 G Blok Sıhhiye/ANKARA

Tel: 0312 565 50 00-01-02-03

Faks: 0312 565 56 62

<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/tuberkuloz>

T.C. Sağlık Bakanlığı
Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü
Tüberküloz Dairesi Başkanlığı
Sağlık Mah., A. Adnan Saygun 2 Cad.
No: 55 G Blok Sıhhiye/ANKARA
Tel: 0312 565 50 00-01-02-03
Faks: 0312 565 56 62

ISBN: 978-975-590-763-5

Sağlık Bakanlığı Yayın No: 1168